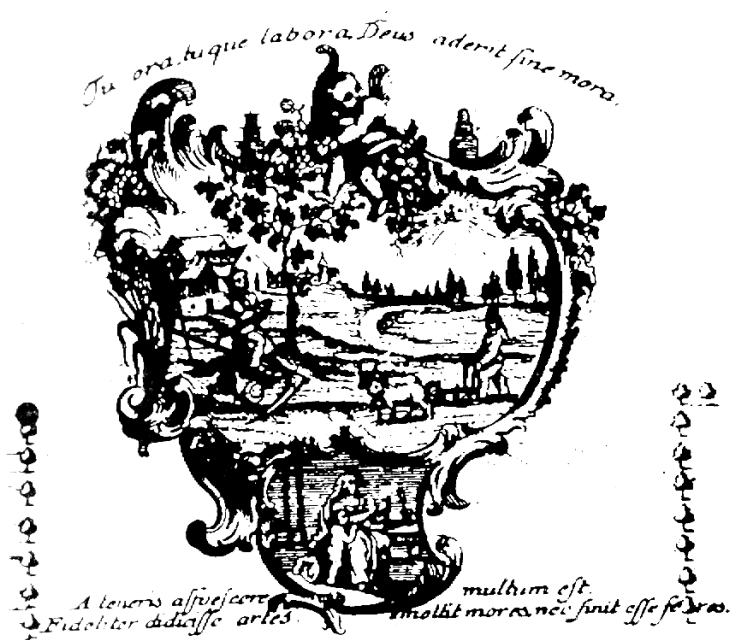

Szarvasi

KRÓNIKA

28. szám * 2014

A Barát Kör vezetői és kitüntetettjei (balról): Zsapka Jánosné elnök, Tusjak Lászlóné ügyvezető elnök, Bátor György, Závogyán Judit, a Szarvasért Alapítvány elnöke, Molnár Benedek, Maczik Zsolt, Gyekiczki Fruzsina, Körösparti Sándor, Zima Mihály, Bohák Péter, Dr. Reszkető Péter

Felavatták Tessedik Sámuel szobrát Tessedik templomában.
A szobor Molnár Györgynek (balra) és családjának ajándéka.

Szarvasi Krónika

Közművelődési és helytörténeti folyóirat

28. szám * 2014

Szerkesztőbizottság

Boross Árpád Bence
Dr. Búzás László
Dr. Kutas Ferenc
Dr. Lipcsei Imre
Dr. Molitorisz Pál
Dr. Reszkető Péter
Paraszt Attiláné

Olvasószerkesztő

Sztrehovszki Zsuzsa

Felelős szerkesztő

Dr. Kutas Ferenc

Kiadja a Szarvasi Krónika Alapítvány Kuratóriuma.
Levélcím: 5540 Szarvas, Hársfa u. 4. Telefon 66/214 149

Email: kutasferenc@kutasferenc.hu

Honlap: szarvasikronika.szarvasnet.hu

Adószám: 18370834-1-04

Számlaszám: 53900014-13000622

Felelős kiadó: Dr. Demeter László.

Készült Szarvason a Digitális Kalamáris Gyorsnyomdában 250 példányban.

Engedélyszám: III/KUL/154/BÉ/19889, HU ISSN 0239-023X.

Megjelenik minden évben egy alkalommal, május hónapban.

Jelenidőben

Országgyűlési képviselőválasztás

2014. április 6.

Az új választási rendszer alapján rendben zajlottak le Békés megyében is az országgyűlési képviselőválasztások. Szarvas az átalakított körzetek rendszerében a 2. sz., Békés központú körzet része lett.

A 2. számú választókerület az alábbi településeket foglalja magába: Békés, Békésszentandrás, Bucsa, Csabacsüd, Csárdaszállás, Dévaványa, Ecsegfalva, Gyomaendrőd, Hunya, Kamut, Kardos, Kertészsziget, Körösladány, Köröstarcsa, Mezőberény, Murony, Örménykút, Szarvas.

Ebben a körzetben 14 szervezet állított jelöltet.

A szavazás eredménye

1. Dankó Béla	FIDESZ-KDNP	19 942	47,8 %
2. Samu Tamás Gergő	JOBBIK	10 958	26,27 %
3. Rejtő József	MSZP-EGYÜTT-DK-PM-MLP	7 925	19 %
4. Rigler Miklós	LMP	1 576	3,78 %
5. Borzáné U. Ildikó	A HAZA NEM ELADÓ	534	1,28 %

A további 9 párt által jelöltek szavazati aránya nem érte el az 1 %-ot.

Néhány érdekesség az eredménylistáról

A fent említett 9 párt vagy szervezet többsége soha nem hallott nevű „fantompárt”, de van köztük jobb napokat is megélt, egykor jelentősebb párt is (Szociáldemokrata Párt, MSZDP).

Az utolsó helyezett egyetlen szavazatot sem kapott (ez azt jelenti, hogy még a jelölt és családja sem ment el szavazni, vagy nem szavazott rá).

Jelentős e körzetben a JOBBIK előre törése: az országos eredménynél jóval magasabb szavazati arányt ért el a JOBBIK képviselő-jelöltje.

MSZP-EGYÜTT-DK-PM-MLP jelöltje számottevő hátránnyal szorult a harmadik helyre.

* * *

A szavazatok közel felét (47,8 %) Dankó Béla, a FIDESZ-KDNP jelöltje, a korábbi 5. sz. választókerület eddigi országgyűlési képviselője szerezte meg, így a körzetet ő képviseli a következő választási ciklusban.

Dankó Béla országgyűlési képviselő

1969. május 13-án született Szarvason. A helyi Vajda Péter Gimnáziumban érettségizett, majd a Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági Karán szerzett növénytermesztő mérnöki diplomát. Kondoroson él, nős, három gyermek édesapja.

1987 és 1991 között a kondorosi Polgármesteri Hivatal műszaki előadója, 1993 és 1997 között vállalkozó.

Az 1998-as önkormányzati választáson a kondorosi képviselő-testületben szerzett mandátumot, 1999 áprilisában az időközi választásokon Kondoros polgármestere lett. Ezt a tisztséget a 2002-es, a 2006-os és a 2010-es önkormányzati választásokon is megőrizte.

2002 és 2010 között a Békés Megyei Képviselő-testület, a 2002–2006-os időszakban a Területfejlesztési és EU Integrációs Bizottság tagja, 2006-tól 2010-ig a szarvasi kistérség térségi tanácsnoka. 2004-től 2010-ig a Körös-szögi Kistérségi Többcélú Társulás alelnöke.

2010-es időközi választásokon a szarvasi központú, Békés megyei 5. sz. választókerület országgyűlési képviselőjévé választották.

1998-tól 1999-ig a békéscsabai Hungarotel Torna Club ügyvezető igazgatója, 1999-től a szervezet társadalmi elnöke. Két alkalommal volt tagja a Magyar Olimpiai Bizottságnak, 1998 és 2000 között, valamint a 2006–2007-es időszakban. 2001 és 2006 között a Békés Megyei Labdarúgó Szövetség alelnöke, 2007-től pedig az elnöki tisztségét tölti be. 2010-től a Magyar Labdarúgó Szövetség elnökségi tagjai közé választották, ahol az amatőr labdarúgást képviseli.

1998 és 2002 között a Békés Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány Felügyelő Bizottságának tagja, 2006 és 2011 között a Felügyelő Bizottság elnöke. 1998-tól a Békés Megyei Munkaügyi Tanács tagja, majd 2007-től 2010-ig a Dél-alföldi Regionális Munkaügyi Tanács tagja. 2002-től 2011-ig a Kondoros és Környéke Polgári Együttműködés Egyesület elnöke, 2010-től a Békés Megye Falusi Turizmusáért Egyesület elnöke.

2013-tól Békés megye utügyi biztosa.

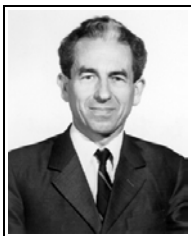
Szerkesztette: Dr. Kutas Ferenc

Kitüntetettek

2013. április 1–2014. április 30.

Civil Becsületrend

Pásztor Emil (1925–2004) ny. főiskolai tanár

Szarvason született, az elemi iskolát és a gimnázium első négy évét Szarvason, a tanítóképző éveit Miskolc, Debrecen és Székelykeresztúr iskoláiban végezte. 1944-ben tanítói, 1950-ben magyar-történelem szakos középiskolai tanári diplomát szerzett. 1950–54-ig tanársegéd, 1954–1964-ig Csongrádon általános, ill. középiskolai tanár. 1964–1990-ig az egri Tanárképző Főiskola tanára; 1979-ig adjunktus, 1988-ig docens, 1990-ig, nyugdíjba vonulásáig főiskolai tanár. 1961-ben egyetemi doktori, 1987-ben kandidátusi címet szerzett. Tagja volt az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának, a Magyar Nyelvtudományi Társaságnak, az Anyanyelvápolók Szövetségének és a Kazinczy Ferenc Társaságnak. Kezdeményezője a széphalmi Magyar Nyelvi Múzeum létrehozásának. Kitüntetései: Lőrincze Lajos Díj (1998), Pro Cultura Agriae (2004, posztumusz). Publikációs jegyzéke 857 tételből áll. Négy önálló kötete jelent meg. Legismertebb A tizenötödik vértanú (Kazinczy Lajos, 1979) és a Toldi-szótár (1986). A Magyar Nyelv Múzeuma szellemi létrehozójának, annak megvalósításában végzett tevékenységének posztumusz elismeréseként adományozták a Civil Becsületrendet az Ars Humanica Hungarica Kör tagjai 2012-ben.

** A szócikk 2013-ban, a Szarvasi Krónika 27. számában Pásztor Pálnak, Pásztor Emil édesapjának fotójával jelent meg. A hozzátörzölők elnézését kérjük.*

Magyar Érdemrend Tisztikeresztje

Dr. Váradi László tudományos kutató, nyugalmazott főigazgató

Dr. Váradi László, a szarvasi Halászati és Öntözési Kutatóintézet nyugalmazott főigazgatója. A díjjal a hazai haltermelés és akvakultúra fejlesztésében, a magyar halászati kutatás területén és nemzetközi kapcsolatainak kiépítésében végzett négy évtizedes munkáját ismerték el. A Gödöllői Agrártudományi Egyetemen előbb agrár gépészmérnöki, majd vízgépész szakmérnöki diplomát szerzett. A Debreceni Egyetemen 2001-ben PhD fokozatot szerzett. Pályáját 1972-ben a szarvasi Öntözési Kutatóintézetben kezdte,

majd a HAKI-ban folytatta. Több mint két évtizeden át, 1991-től 2012-ig vezette a kutatóintézetet. A halászatot sikerült nemzetközi szinten is elismertté tennie. 2006-ban az Európai Akvakultúra Társaság elnökévé választották. Nyugalmazott igazgatóként ma is aktív kutatói munkát végez, hazai és nemzetközi szinten is számítanak rá. Laosz tiszteletbeli magyar konzulja.

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje

Fekete Péter színházigazgató

Honi diplomái mellett több neves európai művészeti oktatási intézményben is végzettséget szerzett, melyeket remekül hasznosít igen sokoldalú pályafutása során. A Békéscsabai Jókai Színház igazgatója országosan elismert színházi szakember, hozzáértését kormánybiztosként is kamatoztatta. A Magyar Teátrumi Társaság egyik vezetőjeként a 2011-ben kapuit kitáró Szarvasi Víziszínház bevezetését nagyszerűen megoldotta, az előadások vonzották a közönséget. A következő évben tovább szélesítette a műfaji skálát és a szezon minden napján élő, nyári színházat teremtett munkatársaival. A verses, dalos és felolvasó estek hihetetlen népszerűsége tettek szert. Rövid idő alatt magáénak érezte minden szarvasi ezt a vízparti csodát. 2013-ban a Város Napján vette át Szarvas Város Közművelődési Díját, 2014. március 15-én a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét.

Magyar Teátrumi Díj

Csasztván Béla, a Cervinus Teátrum színpadmestere

A Magyar Teátrumi Díj a Magyar Teátrumi Társaság díja. Komoly rangja és presztízse alakult ki az elmúlt évek során, a szakmai szleng (a díj ugyanis egy aranyozott golyót tartalmazó csapágy) csak **aranycsapágy**-soknak nevezi azokat, akik elnyerik ezt a kitüntető címet. Ennek Nemzetiségi Különdíját kapta a szarvasi szlovák nemzetiségi színház, a Cervinus Teátrum színpadmestere. 25 éve elkötelezett szakember. A színpadtechnika világában számára nincs ismeretlen terület: legyen az hangtechnika, fénytechnika, szcenikai munka, díszletépítés vagy kellékezés, színházi előadás, koncert vagy táncszínházi, kőszínházban vagy szabadtéren. Sokoldalúsága és ezekben a munkákban való gyakorlati jártassága stabil hátteret, biztonságot és bizalommal teli alkotói légkört teremt a művészek számára.

Oroszlány István-díj

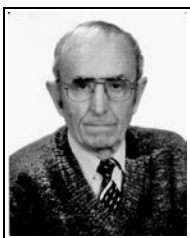
Daróczi Sándor mérnök

E díj a Magyar Öntözési Egyesület díja. Az emlékéremmel az a mérnök, kutató, oktató, felsőfokú végzettségű gazdasági szakember tüntethető ki, aki elmélyült, magas szintű tudományos, gyakorlati tevékenységet vagy szakirodalmi munkásságot fejt ki az öntözés és vízgazdálkodás szakterületén. Daróczi Sándor a DATE öntözésszeliorációs üzemmérnök szakán végzett. 1970-től – rövid megszakítással – 2000-ig az Öntözési Kutató Intézetben dolgozott, ahol az öntözés mennyiségi és minőségi paramétereinek műszeres mérése volt a feladata. Ebben a témában 10 találmányt szabadalmaztatott, melyeknek szerzője, ill. társszerzője volt. 2000-től saját cégén belül folytatja munkáját.

Molnár Sándor-emléklap

Búzás Mihály ny. gépszerelő

A Békés Megyei Önkormányzat Molnár Sándor-emléklapot – a kuláküldözés sértettjeinek járó díjat – adományozott Búzás Mihálynak, a Szarvasi Gazdák Nemzetiségi Hagyományörző Egyesülete tagjának. Édesapjának 15, édesanyjának 5 hold földje volt, mind elvették – gépeik egy részét is – egyetlen tollvonással. A 77 esztendőes Búzás Mihálynak ma is mindene a föld. Fiával együtt 21 hektáron gazdálkodik a szarvasi határban. Reggelente első dolga, hogy körüljárja a földjeit, megnézzze milyen a termés, mikor lehet aratni. Ismét a sajátján teheti.

Szarvas Város díjai

Közművelődésért Díj

Medvegy Pálné

1993. óta a szarvasi Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Diákotthon igazgatója, akinek 1975-ben kezdődő pályafutása ehhez az iskolához, Szarvashoz és a magyarországi szlováksághoz kötődik. Hatalmas energiái közvetlen környezeténél jóval szélesebb körben hatnak, iskolája egyik zászlóshajója a magyarországi szlovákságnak és létezése garancia egy sok évszázados kul-

túra megmaradásához, továbbéléséhez. Értő szemmel, biztos kézzel teszi hozzá szellemi-lelki gazdagodásunkhoz azon legnemesebb értékeket, városalapító őseink megőrzött hagyományait. Alázattal közelít a város kulturális életének avatott mestereihez, szerényen kínálja fel nekik hasznosításra mindazt a szellemi kincset, amelyet a több mint hatvan éves iskolája felhalmozott. Munkáját számos magyar és szlovák kitüntetéssel ismerték el.

Novinkár nad Keresom

Ebben az esztendőben ünnepli tizenötödik születésnapját a szarvasi szlovákság folyóirata, a *Novinkár nad Keresom*. Olyan folyóirat ez, amely missziós szerepet tölt be a városalapító őseink nyelvének megőrzésében, hagyományaink ápolásában. Őszinte elismerés illeti meg a lap szerkesztőségének minden munkatársát, és azokat is, akik az elmúlt tizenöt évben tagjai voltak a szerkesztőségnek, vagy akár csak egy-egy írás erejéig gazdagították a lapszámokat. Elévülhetetlen érdeme van az ötletgazdának, *Mótyán Tibornak*, aki a kezdetektől napjainkig felelős kiadója a folyóiratnak. A lap jelenlegi főszerkesztője *Lestyán Katalin*, nyelvi lektora pedig *Frankó Anna*. Ők mindannyian szolgálják a közösséget a megtartó anyanyelv éltetésével.

A Szarvasi Krónika Szerkesztőbizottsága

Az 1988 óta megjelenő helytörténeti folyóirat (periodika) *dr. Tóth Lajos* (képünkön) álmának megvalósulása, szervező és előkészítő munkáit ő végezte. A szerkesztőbizottság első tagjai: *dr. Kutas Ferenc szerkesztőhelyettes*, *dr. Búzás László*, *dr. Marjai Gyula*, *dr. Molitorisz Pál*, *Stafira Sándor*; *dr. Szántosi Antal* és *Vaskor Pál*. A folyóirat borítója változatlan formájú. Dr. Tóth Lajos váratlan halála, 1989 óta dr. Kutas Ferenc látja el a felelős szerkesztői teendőket. A kiadvány Szarvas városát érintő múltbeli történéseit és jelenkori aktualitásait foglalja össze. A szerkesztőség 1996-tól szerkeszti a Szarvasi Krónika Kiskönyvtára című sorozatot, melynek eddig 18 kötete jelent meg. 2006-tól a Krónikának honlapja is van, melyen olvashatók az eddig megjelent kötetek cikkei. A szerkesztőbizottság mai tagjai: *Boross Árpád Bence*, *dr. Búzás László*, *dr. Kutas Ferenc*, *dr. Lipcsei Imre*, *dr. Molitorisz Pál*, *Paraszt Attiláné* és *dr. Reszkető Péter*. A szerkesztőség a város kulturális és közművelődési feladatainak ellátásában tanúsított aktív közreműködése elismeréseként kapta a díjat.

Pedagógiai Díj

Bakulya Anna középiskolai tanár

Matematika-rajz szakos általános iskolai tanári végzettséget, majd filozófia szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. Ezen felül szakmai tudását bővítve továbbképzéseken vett részt. Pedagógusi pályáját 1978-ban kezdte meg. 1980 és 1989 között a Szarvas Városi Tanács Művelődési Osztályán közoktatási referens és tanulmányi felügyelő volt. 1989-től a Székely Mihály Intézmény pedagógusa, művészeti munkaközösség-vezető, pályaválasztási felelős, osztályfőnök. Rajz és média szakos, festő táborokat szervez. Meghatározó szerepet játszott a sajátos nevelési igényű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók esélyegyenlőségének javítását célzó esélyegyenlőségi programokban. Munkáját évtizedek óta a diákok iránti nagy szeretet és a pedagógusi pálya iránti odaadás jellemzi.

Besenczy Zoltánné nyelvfejlesztő pedagógus

Városunk szülötte. Nyelv- és beszédképesség-fejlesztő pedagógusi végzettséget szerzett, majd nyelv- és beszédfejlesztő pedagógusi szakvizsgát tett. 1978-tól, első diplomájának megszerzésétől kezdve a szarvasi 3. Sz. Általános Iskolában majd annak jogutód intézményeiben dolgozik. 1994-től 1999-ig az alsó tagozatos munkaközösség vezetője volt. Vallja a másik megbecsülését, szeretetét. Az alkalmazkodás és elfogadás képességét finom összehangba tudja hozni a törekvés erényével. Egész lényével tanít és nevel, természetes eleganciája generációkon átívelő példát mutat nem csak tanítványai, de azok szülei számára is. Mestere hivatásának és példaképe lehet a pályakezdő pedagógus nemzedékeknek.

Brachna Irén iskolaigazgató

Szarvason született. Tanítói oklevelet majd magyar szakos általános iskolai tanári, közoktatás-vezetői, drámapedagógia szakon szerzett végzettséget. 1979–1986-ig a 3. Sz. Általános Iskolában tanított magyart és éneket, emellett az iskola énekkarát vezette. 1986–1989 között a 2. Sz. Általános Iskolában tanított magyar nyelv és irodalmat. Az iskola irodalmi színpadát és színjátszó csoportját vezette. 1989-től népművelő a Vajda Péter Művelődési

Központban, ahol színházszervezést, művészeti programok és műsoros estek szervezését végezte. 1994 és 1996 között igazgatóhelyettes. 1996-tól a Chován Kálmán Művészeti Alapiskola igazgatója, drámatanára. Vezetése alatt az intézmény egyre bővül, egyre színesebb: hegedű, zongora; fa- és rézfúvósok; tangóharmonikások; táncosok, színjátszók kaphatják meg a művészeti alapismerteket és gyakorlatot. A Tehetség és Siker, a

Hagyományörző valamint a Melis György Kórusalapítvány kuratóriumi tagja, a Gászó György Művészeti Alapítvány elnöke. A városi rendezvények rendszeres fellépője: versmondója és műsorvezetője.

Kohut Andrásné középiskolai főigazgató

Szarvason született. Ruhaipari üzem-mérnöki majd műszaki tanári és közoktatási vezetői oklevelet, pedagógia szakos tanári végzettséget szerzett. Pályáját a Heves Megyei Ruhaipari Vállalatnál kezdte. 1987-től az akkor még 611. Sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet szarvasi kihelyezett tagozatán, majd annak jogutódaiban végzett oktatói-nevelői és intézményvezetői tevékenységet.

1994-től munkaközösség-vezető, 1997-től igazgatóhelyettes, 1999–2000-ben megbízott igazgató, majd ismét igazgatóhelyettes. 2001-től az intézmény igazgatója, majd pedig főigazgatója. Tanári pályafutása kezdete óta példás szorgalommal, kitartással és lelkiismeretességgel dolgozik a szakképzés fejlesztéséért. Tevékenysége alapján a szarvasi közoktatás egyik példamutató és kiemelkedő alakja, a szakma és a tanulók is szeretettel és tisztelettel nézhetnek fel rá.

Molnár Istvánné általános iskolai igazgató

Molnár Istvánné Frankó Zsuzsanna Szarvason született. Alap- és középfokú iskoláit Szarvason, az 1. Sz. Általános Iskolában és a Vajda Péter Gimnáziumban végezte. A szarvasi Óvónőképző Intézetben 1975-ben szerzett óvónői képesítést, ezt követően a jászberényi Tanítóképző Főiskolán 1985-ben ének szakos tanítói, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen pedig 2004-ben pedagógia szakos tanári, fejlesztő pedagógusi oklevelet szerzett. 1975 és 1990 között a szarvasi Óvónőképző Intézetben óvónő, 1990-től az 1. Sz. (Benka Gyula) Általános Iskola pedagóg-

gusa. 1993-tól igazgatóhelyettes illetve tagintézmény-vezető. 2000-től a Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola igazgatónöje. Odaadó pedagógusi és példamutató intézményvezetői munkája tette érdemessé a Pedagógiai Díjra. Ebben az évben nyerte el a **Bonis Bona – A Nemzet Tehetségeiért díjat** is. A kitüntetést 2013 tavaszán a Nemzeti Tehetség Program keretében alapította az Emberi Erőforrások Minisztériuma. A díjjal a tehetséggondozás területén kiemelkedő pedagógusokat ismerik el.

Közegészségügyért Díj

Dernovics Lászlóné laboratóriumi asszisztens

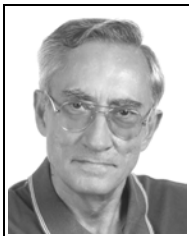
Szarvason született, itt végezte általános és középiskolai tanulmányait is. Az érettségit követően több egészségügyi szakképesítést is megszerzett. 1973 óta dolgozik a szarvasi egészségügyben. Egyike azoknak a háttérben, csendes szorgalommal dolgozó embereknek, akik nélkül egyetlen nagy szervezet sem tudna gördülékenyen működni. Az egészségügyi intézmények rendeltetésüknél fogva naponta betegek széles körét fogadják, akik állapotukra is tekintettel különös törődést, empátiát igényelnek. Hivatása a szakmája. Szűkebb lakóhelyén civil szervezet vezetőjeként és alapítványi kurátorként is sokat tesz a középhalmi tanyavilágban élőkért. Békés derűje kincs a családjá és mindannyiunk számára.

Dr. Kantiné Szín Mária szolgálatvezető védőnő

Általános iskolai tanulmányait Békésszentandrás, középiskolai tanulmányait Gyulán, majd főiskolai tanulmányait Szegeden végezte, ahol 1992-ben védőnői diplomát szerzett. Több mint húsz éve, 1992-től kezdett dolgozni Szarvason területi védőnőként. Budapesten, a Semmelweis Egyetemen egészségtan tanári szakon diplomázott. 2005-től a Szarvasi, 2008-tól a Kistérségi Védőnői Szolgálat vezető védőnöje. Vezetői munkája mellett most is ellát területi védőnői feladatokat, valamint iskola-egészségügyi munkát is végez: elsősegélynyújtást tanít a gyerekeknek. Tagja a Magyar Vöröskereszt szarvasi csoportjának és a Kábítószer Egyeztető Fórumnak. Minden évben megszervezi Szarvason az Anyatejes Világnapot. Aktívan közreműködik az egészségnevelésben és a megelőzés terén különböző pályázatok megvalósításával.

Dr. Kovács Béla háziorvos

Szarvason született. Általános és középiskolai tanulmányait Szarvason végezte. A Szegedi Orvostudományi Egyetem Általános Orvosi Karán orvos diplomát szerzett. Szülővárosába tért vissza, s kezdte meg munkáját, melyet nagy ambícióval, tudással és a betegek iránti tisztelettel végez. Végtelen türelemmel foglalkozik a betegekkel, akik nagy tisztelettel és bizalommal fordulnak hozzá. Kollegialitása példaértékű kortársaival szemben.

A fiatal pályakezdő kollégáknak mindig segítő kezet nyújt, nem feledve, hogy ő is így kezdte. Szakma, végzettség, hivatás, mindez együtt van személyében és munkásságában az elmúlt 43 év alatt.

Védelmünkért Díj

Szarvasi Polgárőr Egyesület

A Sarvasi Polgárőr Egyesület az első között alakult meg 1993-ban, most ünnepli fennállásának 20. évfordulóját. Az egyesület létszáma már évek óta stabil, ötven fő körül mozog. Időt és fáradságot nem kímélve vigyáznak rájuk, javainkra, békénkre. Szinte minden jelentős városi rendezvényen feltűnnek a jól ismert arcok a megkülönböztető mellénnyel és karszalaggal. Ez az elismerés egyformán illeti meg minden eddig volt és mai tagot. Szolgáltatukat pedig mindennél értékesebbé teszi az, hogy munkájukért semmilyen anyagi juttatást nem kapnak. Ez az elismerés, a közösség köszönete!

Szociális Tevékenységért Díj

Frankó Katalin (posztumusz)

Óvónő volt, közben hivatásszerűen sportolt mint NB 1-es kosárlabdázó. Az 1999-ben megalakult Családsegítő Szolgálat alapító tagja. 2006-ban kezdte tanulni az adósságkezelési tanácsadást. Ezek mellett egyéb családgondozói és tereptanári feladatokat is ellátott. Kijárt a tanyavilágba, meglátogatta az idős embereket, meghallgatta, értette és segítette őket. Kollégái is bármikor számíthattak rá, együttérző, megértő, ugyanakkor jószívű, és vidám kolléga volt. Pozitív gondolkodása, konfliktuskezelő, válságmegoldó technikái, megkönnyítették a mindennapi életet. Határozott egyénisége, nyíltsága, jó szervezőképessége révén feladatait magas színvonalon

tudta ellátni. Megnyerő, emberséges, kifogástalan személyisége köztiszteltnek örvendett.

Magyarországi Evangélikus Egyház

Szarvas Város Önkormányzatával 20 éve működik együtt a szociális területen, hiszen 1993-ban kezdte meg működését az Ótemplomi Evangélikus Egyházközség Gondozási Központja, amely a Szarvasi Idősek Napközi Otthonának átvételével indult. Az Ótemplomi Evangélikus Egyházközség után, 2002-től a Magyarországi Evangélikus Egyház az intézmény a fenntartója. Az intézmény az évek során folyamatosan fejlődve a város és kistérsége életében meghatározó szociális központtá vált. Idősek, mozgáskorlátozottak, fogyatékkal élők, szenvedélybetegek és az ő családjaik életét könnyébbítik meg szolgálatukkal. Közel 100 dolgozó munkája és több mint 600 ellátott bizonyítja, hogy az Egyház szolgálatára szükség van ezen a területen.

Szarvas Város Turizmusáért Díj

Bukovinszky Béla vállalkozó

Berettyóújfaluban született, de már Szarvason járt általános iskolába és Gimnáziumba, majd külkereskedő diplomát szerzett. Dolgozni is Szarvason kezdett, és kisebb megszakításoktól eltekintve 1993 óta jelen van a szarvasi gazdasági-kereskedelmi életben. Nevéhez országos és nemzetközi hírű rendezvények kötődnek, mint a Tokaji Hegyalja Fesztivál vagy a Zánkai BalaTONE Fesztivál szervezése. Itteni vállalkozásai a város turizmusának lendületét segítik. Kompromisszumra kész ember, egyetlen dologból nem enged: a minőségből. A szarvasi művelődési élet irányítóival példásan együttműködik. Az Arborétumban idén átadott Mini-Magyarország makett-park egyik ötletgazdája és megteremtője.

Dr. Hanyecz Katalin az Arborétum igazgatója

Szarvason született, és itt tanult az általános iskolától kezdve az első főiskolai oklevele megszerzéséig, majd több egyetemi diplomát is szerzett, eljutva a tudományos fokozatig. Egész eddigi munkásságát szülővárosának szentelte, rangos országos kitüntetések birtokosa. Éveken át a Körös-Maros Nemzeti Parkban dolgozott. Nemzetközi szinten elismert szakember, rendszeresen publikál szakmai folyóiratokban. Az általa öt éve vezetett szarvasi Arborétum látványosan fejlődik. A területén létrejött Mini-Ma-

gyarország makettpark egyik megálmodója, létrehozója. Az Arborétum további fejlesztése, jó hírének növelése mindig kiemelt feladat számára.

A Turizmus Napszámosa Díj

A Körös-menti Turisztikai és Kulturális Egyesület a díjat azon személyeknek adja, akik hosszú évek alatt lelkiismeretesen végzik a munkájukat, tesznek a városért, de nem intézményvezetők és nem is vállalkozók.

Klimaj Erika árudavezető

Kondacs György halór

A Polgárőrség kitüntetései

Tusjak Tamás

A Szarvasi Polgárőr Egyesület elnöke a **„Kopácsi Sándor Polgárőr Érdemrend”** kitüntetésben részesült.

Novodomszky Éva

Az MTV a műsorvezetője a **„Polgárőrség Sajtódíját”** és a Szarvasért Alapítvány **Szobor-díját** vehette át.

Túzoktollas Emléklap

Az Öreggazdászok Egyesületének díja. Az elnökség e díjat első ízben **dr. Molitorisz Pál** részére adományozta, aki az Agrártörténeti füzetek-sorozat legtermékenyebb alkotója, 15 füzetnek volt szerzője, szerkesztője.

Szarvas Város Baráti Körének kitüntetettjei

Szarvasért Emlékplakett ezüst fokozata

Dr. Reszkető Péter ny. főiskolai docens

A Mezőgazdasági Főiskolán dolgozott 37 éven át, ahol gazdász generációkat tanított, és különböző kutatásokat vezetett. 1998 óta tagja a Szarvasi Krónika szerkesztőbizottságának, a kutatás és a felsőoktatás rovatot írja és szerkeszti. A Ki kicsoda Szarvason két kötetének egyik szerkesztője. Tíz éven át, 2013-ig a Ruzicskay György Közalapítvány Kuratóriumának elnöke. Mint elnök kiadványokat szerkesztett, bővítette a gyűjteményt, és létrehozta egy kortárs gyűjtemény alapját. Ruzicskay Ösztöndíjat alapított tehetséges, fiatal, szarvasi művészdiákok támogatására. 2006-tól Nyári Művészeti Alkotótábort szervezett az Alkotóházban. A szarvasi Város-, és Környezetvédő Egyesület egyik alapító tagja. Tagja a Tessedik Sámuel Kertbarát Körnek, az Aranykor Nyugdíjas Egyesületnek, Szarvas Város Baráti Körének.

Szarvasért Emlékplakett bronz fokozata

Bátor György általános iskolai tanár, edző

Felső tagozatos korától bekapcsolódott a Kajak-kenu Sport Klub edzéseibe. Sikeresen versenyzett országos versenyeken. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola testnevelés-földrajz szakán 1980-ban szerzett tanári diplomát. Kondoroson kezdte pályáját, 1981-től a szarvasi 3. Sz. Általános Iskola, 1992-től a Fő Téri Általános Iskola és jogutód intézményeinek tanára. Edzői képesítéssel rendelkezik úszás és kajak-kenu sportágakban, sportoktatói képzettsége van torna, atlétika és kosárlabda sportágakban. A Szarvasi Kajak –Kenu Club edzője. Tudatos, elkötelezett, következetes, pedagógiai és edzői tevékenységének eredményeként 1983-tól folyamatosan országos szinten jegyzik edzői tevékenységét. Több mint 20 korosztályos, nemzetközi szintű válogatott versenyzőt nevelt az évek folyamán. Országos döntőbe jutottak az általa irányított korosztályos kosárlabda, atlétika, duatlon, labdarúgás, úszás versenyzői, közöttük többen végeztek dobogón. Több mint 30 országos bajnokságon vettek részt egyéni és csapatversenyben tanítványai. Egykori testnevelés tagozatos diákjai közül 25 fölött van azoknak a száma, akik testnevelői vagy edzői képesítéssel rendelkeznek.

Zima Mihály

2011 tavaszától tagja az Szarvas Város Baráti Körének. A budapesti csoport összejöveteleinek és rendezvényeinek rendszeres és aktív résztvevője. Ugyancsak aktív résztvevője a Szarvasra szervezett közmunka jellegű programoknak is. A budapesti csoportban való tevékenysége és segítőkészsége példaértékű. Lelkesedése jó hatással van a többiekre is. Felajánlásai, amelyek gyakran anyagi jellegűek, segítik a Baráti Kör programjainak szervezését. Szarvas város iránti patriotizmusa, szeretete és lelkesedése, amelyet családja is követ, elvitathatatlan.

Bohák Péter műsorvezető, szerkesztő-operatőr

A Cervinus Rádió alapításától, 1994-től 2002-ig dolgozott a rádiónál mint műsorvezető és zenei szerkesztő. 2007-től 2011-ig a Rádió Szarvas munkatársa volt. 2000 óta a Körös Televízió operatőre, műsorvezetője. Szakmájának elismert tagja. Mint konferanszié vesz részt városi rendezvényeken. Ötleteivel, tapasztalataival segíti a rendezvényeket, nem csak megőrkítője, hanem aktív résztvevője is az eseményeknek. 2003 óta tagja Szarvas Város Baráti Körének, hat éve vesz részt a kulturális bizottság munkájában.

Körösparti Sándor mérnök informatikus

Képesített postaüzemi forgalomellátó, mérnök informatikus, számvitel-vállalkozási szakértő, nemzetközi kontroller, nemzetközi kontrolling menedzser. A szarvasi postán kezdett dolgozni, 2000 óta a Magyar Posta Zrt. Vezérigazgatóságának kontrollere, elemző közgazdásza. Szarvas város sakkbajnoka. A Baráti Körnek 2011 óta tagja. A budapesti csoport összejöveteleinek, rendezvényeinek és a szarvasi szervezésű rendezvényeknek is rendszeres látogatója, gyakran aktív közreműködője. A Baráti Kör iránti elkötelezettsége példamutató. Jelentős érdemei vannak a budapesti csoport ifjúsági tagjainak szervezésében és a csoporttal való kapcsolattartásban. A budapesti csoportban a fiatalok közül ő a legaktívabb.

Szarvasért oklevél és emléklakett

Molnár Benedek doktorandusz

Általános iskolásként angol nyelvi és történelemversenyen országos döntőbe jutott. A gimnáziumi évek során a diákélet mindenkor szereplője volt. Az angol nyelv megyei szóbeli versenyén első helyezést ért el. A művészeti alapiskola fellépéseinek gyakori szereplője, az iskolai kosárlabdacsapat tagja volt. Kiemelkedő eredményeket ért el a történelem tárgyú országos versenyeken. Iskolájában megkapta a Bogár-, a Benka- és a Vajda-díjat is. Az ELTE jogi karának hallgatójaként kétszer is elnyerte a Köztársasági Ösztöndíjat. Az Erasmus Program keretében fél évet Spanyolországban töltött. Az ELTE ötödéves joghallgatójaként társaival a szakmai körökben is országos visszhangot kiváltó interjúkötetet jelentetett meg 2013-ban hazánk új Alkotmányáról, „Mérlegen az Alaptörvény” címmel.

Gyekiczki Fruzsina gimnáziumi tanuló

A Vajda Péter Evangélikus Gimnázium tanulója kiváló tanulmányi munkájáért, országos szintű kimagasló eredményéért, valamint aktív diákönkormányzati tevékenységéért kapta az elismerést. Országos tanulmányi versenyeken eredményesen szerepelt német nyelvből, kémia, matematika és környezetismeretek tantárgyakból. Kiemelkedő a sport tevékenysége: röplabda, strandröplabda és különösen aerobik terén. A Diákönkormányzat elnökeként az aktív diákélet szervezője. A Misik-díjat is megkapta.

Maczik Zsolt középiskolai tanuló

A Székely Mihály Szakképző Iskola tanulójának szakmai elméleti és gyakorlati eredményei kiválóak, részt vállal az iskolai közösségi munkából. Tanulmányai mellett részt vett a szakmai versenyeken is, szintén jó eredményrel. Az intézmény által szervezett rendezvények aktív résztvevője. Szakmai idegennyelv-ismerete kiváló, külföldi szakmai gyakorlatát a Leonardo da Vinci mobilitás programnak köszönhetően Finnországban teljesítette. Az Országos Szakmai Tanulmányi Verseny döntőse.

Egykori sportolók és sportvezetők jutalmazása

Szarvason végzett sportmunkájukért

Balról: Rozsán Csongor labdarúgó, Szalontai György kosárlabdázó, edző, játékkvezető, Trnyik Katalin kézilabdázó, Kasik György sportvezető, Hipszki Erzsébet kajakozó, Bagyin György kézilabdázó, Gyekiczki István labdarúgó játékkvezető és Bencsik János testnevelő tanár

Az Év Sportolói

a Szarvas és Vidéke olvasóinak szavazatai alapján

Uhljár Luca
aerobik

Bercz Levente
úszás

A város legnagyobb adófizetői

Január elején a város 50 legnagyobb adófizető cégének vezetőit, képviselőit fogadták a város vezetői és Képviselő-testületének tagjai. Emléklappal köszönték meg, hogy adóforintjaikkal hozzájárultak a város fejlődéséhez. A név- és rangsor a következő:

Gallicoop Zrt., Pioneer Hi-Bred Zrt., Worktrans Kft., Szarvasi Vas-Fémipari Zrt., Alföldi-Hús Zrt., E.On Energiaszolgáltató Kft., E.On Tiszántúli Áramhálózati Zrt., TESCO-Globál Áruházak Zrt., TELENOR Magyarország Zrt., Aufwind Schmack Első Biogáz Kft., Shell Hungary Zrt., Goldfood Kft., GDF SUEZ Energia Zrt., Alföldvíz Zrt., GEOMARK Kft., Lau-Federn Plus Kft., Oryza Kft., Szarvasi Agrár Zrt., OTP Bank Nyrt., Magyar Telekom Nyrt., Kereskedelmi és Hitelbank Zrt., Szarvasi Agrota-Alcsired Kft., Swietelsky Magyarország Kft., Szerencsejáték Zrt., INTEGRÁL Zrt., KATECH Zrt., Lau-Federn Kft., Szarvasi Szakorvosi Kft., Szarvasi Medicago Kft., Biohungaricum Kft., CERVAFOOD Kft., Raiffeisen Bank Zrt., Szarvasi Általános Informatikai Kft., LIDL Magyarország Bt., Liget Hotel Kft., ÉGÁZ-DÉGÁZ Földgázelosztó Zrt., SPAR Magyarország Kft., Rózsási Kft., Erste Bank Hungary Nyrt., Magyar Posta Zrt., Hibridium Szolgáltató Kft., Penny Market Kft., Invitel Távközlési Zrt., Szarvas és Vidéke Körzeti Takarékszövetkezet, BAREX Kft., Young-Hús Kft., COOL4U Kft., VODAFONE Zrt., TIGÁZ Zrt., Mf Agrária Kft.

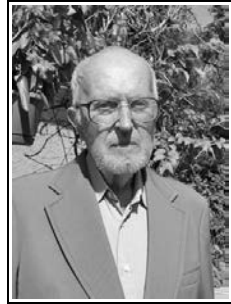
Domján Balázs, a Gallicoop termelési igazgatója

Az Ezermester Litausky György életútja

A több mint fél évszázados ismeretség több szalon is összefűz bennünket. 1960 óta vagyunk (voltunk) szomszédok, nála jobb szomszédot el sem lehet képzelni. Segítőkézsége az élet minden területére kiterjedt. Soha hangos szavát nem hallottuk. Gyermekük előttünk cseperedtek fel, és lettek megbecsült emberek. Minden percét kihasználta: munkája mellett nevelte jószágait, gondozta kertjét (sövényei legendás mértani idomok), barkácsolt a műhelyében, gépeket épített.

Nyugdíjasként is ugyanilyen tevékeny maradt. Közéleti életet élt: zsűrizte a kolbászokat, borokat a Kertbarátok rendezvényein, amíg egészsége megengedte. Szavának mindig súlya volt. Évek óta támogatja a város helytörténeti folyóiratát, részt vett társadalmi szervezetek munkájában. Közeledvén a 90. évéhez ez a gazdag életút megérdemli, hogy ne merüljön feledésbe. Ezért rögzítettük szavait.

A család

A Litausky fiúk szüleikkel: Pál, György, Mihály, János

helyét megmutatta az Ótemetőben, a „kolerás” környékén volt. A II. világháború után már nem tudtam megtalálni, mert légelhárító ágyúk, meg a hadsereg volt elhelyezve ott, és kitaposták a sírokat.

Családunk lengyel származású. Három testvér jött Lengyelországból Szarvasra. Két testvér Szarvason telepedett le, Inkey-Kákán vásároltak földet. Elődeim ezt örökölték, szüleim is meg én is ott nőttünk fel. A nagybátyám még az első telepes sír-

Szüleim földművelők voltak. Édesapám *Litauszky Mihály* (1889–1953), édesanyám *Szvák Anna* (1898–1983) 1920-ban kötöttek házasságot. Négyen voltunk testvérek, négy fiú, *Mihály, János, György és Pál*.

Inkey-Káka területe Inkey báró tulajdona volt, tőle vásároltak földet a betelepülő új tulajdonosok. A mi tanyánk 1897-ben épült. Ahogy a tanyák szaporodtak, a lakosság is. A gyerekek a Furugyi-szőlőbe jártak át iskolába. Én is oda jártam, a hat elemi ott végeztem. De kellett az iskola Inkey-Kákán is, egyik szervezője a nagyapám volt. Később *Galáth bácsi* adott földet az iskola létesítésére, és még kertet is adott hozzá. Így felépült az iskola, Inkey- Kákai Ágostai Hitvallású Evangélikus Népiskola, Szarvas néven. A hat elemi után következett a gazdasági továbbképző, ezt ismétlő iskolának is nevezték. A békésszentandrási út mellett működött, három évet tanultam itt.

A kovácsmesterség

Hatunk számára nem adott megélhetést a föld, szakma után kellett néznünk. A négy testvér közül csak a legidősebb maradt a mezőgazdaságban, kettő kovács, egy meg bognár, más néven kerékgyártó mesterséget tanult. Apámnak ez nagyon jó gondolata volt, a kovács meg bognár nem létezik egymás nélkül. A ház mellett felépülhetett volna a műhely. Ezért ipari tanuló lettem, a kovácsmesterséget kezdtem kitanulni.

Abban az időben ez nagyon jó, nagyon menő szakma volt. Ezek a kovácsmesterek csinálták abban az időben a járműveket. Ők készítették a *paraszt kocsi*t, úgy nevezték, hogy könnyű vagy „piacozó” kocsi. A *nehéz kocsi* a fuvarozó szekér volt. Az ökrök húzták, nem a lovak. A földművelők számára megoldottak minden szállítást: a személy, a termény, a szállastakarmány szállítását. A kétkerekű kocsi, a *kordé*. Egy ló húzta. Ezt a község is használta olyan célra, hogy a tanyákra az idezéseket, a döntéseket, adóíveket, behívókat kézbesítették. Aki kézbesítette ezeket, tót kifejezéssel úgy hívták, hogy „hanagy”. A tanyákból csak nézték az emberek, ahogy jött a kétkerekű kocsi a dülőúton. Befordul-e? Hoz-e valami rossz hírt? Ha nem fordult be, megkönnyebbültek.

A következő jármű szintén kétkerekű, hozzá tartozott az egy köbméteres láda, szintén *kordé* volt a neve. Ezt használták kubikolásra, földhordásra. Ez is egylovas volt: felrakták rá a földet, elvitte ahová kellett, a szükséges helyen a csapszeget kioldották, a ló meghúzta a kocsit, és kiborult a rakomány. Digós kordénak is nevezték, sok ember dolgozott ilyennel. A mai ember számára hihetetlen, de a folyók szabályozásánál ezeket használták, a Hármas-Körös gátját is ilyen eszközökkel építették fel. A régi gátnál, a Décsilaposnál még ma is megtalálható a „sztari gát” (őreg gát), ahogy a tótok mondják.

Nagyon szép kivitelű kocsi volt a *hintó*, rugós, kényelmes. Szép kivitelű, mert ez csak a jómódú embereknek készült. Ezt használták az esküvőkön is. Ebben a menyasszony szebb volt, mint az autóban! Mindezeket a járműveket a kovácsmesterek készítették.

A háború után

A megszállás – vagy ahogy később nevezték, a felszabadulás – után kezdett a kovácsmesterség elsorvadni. Az utolsó munkám egy hintó készítése volt. A lovakat később vagy megettük vagy elpusztultak, ahogy jött a gépesítés.

Elmentem Budapestre, állást kerestem. Egy hónap munkanélküli helyzet után Pestszentlőrincen találtam munkát az Orestein és Koppel üzemben, magyar-orosz részvénytársaságnál. Jóvátételbe csilléket szállítottak az oroszoknak. Itt szakmai szempontól nagyon jó volt dolgozni, sokat tanultam.

Onnan a MÁVAG-hoz kerültem. Nagy műhelycsarnoka volt. Mozdonyokat gyártottak az oroszoknak, szintén jóvátételbe. Nagyon elismert munkás voltam, az egész MÁVAG területén dolgoztam, és a 05-ös motorok, mozdonyok és daruk javítása volt a feladatom. A kész mozdonyokat kivitték a Népligetbe kipróbálni. A műhelyben a futóművet kiszerezték, keskeny nyomtávút tettek alá. Erre a célra emelőszerkezet, kapcsok és drótkötelek kellettek. Ott tanultam meg a drótkötélfonást. Garanciával kellett végezni. Olyan követelmény volt, hogy a kötélt vastagságát hússzorosan kellett viszszaferálni. Húzó- és szakító próbát végeztek rajta. A próbaút után keskeny nyomtávon ment a mozdony Záhonyig. Ott széles nyomtávú tengelyeken mentek ki Oroszországba. Négy évig dolgoztam a MÁVAG-ban.

Hazatérés

1950-ben megnősültem, feleségem *Pálkó Erzsébet*.

A következő évben közelebb jöttem Szarvashoz. Mezőtúron az Államvasúthoz kerültem, a Mezőtúri Vasútállomás fűtőházában dolgoztam, mozdonyokat javítottam. A korábbi munkabér harmadát kerestem.

Végül sikerült Szarvasra kerülnöm a Debreceni Talajjavító Vállalathoz, amelynek láncfalas gépei voltak. Két év múlva átszállítottak a Szarvasi Gépállomáshoz. Emlékszem, hogy egy összeszerelt traktorral kimentünk a Cziglédzszi-tanyára, itt kipróbálás végett a fákat gyökerestül szedték ki. Később a mestervízsgát is letettem.

A vasutas (1951)

Inkey-Kákán Tereprendező Gépcsoport működött. Tudták, hogy értek a láncaltapasok javításához. Áthívtak, biztosították a folyamatos munkaviszonyt, és több munkabért ígértek, hát elfogadtam. Láncaltapasaik földmerítő ládákkal voltak felszerelve. Javítottuk a gépeket, biztosítottuk az üzemanyagot. Szép feladat volt, itt dolgoztam 28 évig.

A tereprendező gépcsoport azért jött létre, mert az alkalmas területeket előkészítettük a rizstermelésre. Öt megyében dolgoztunk: Békés, Szolnok, Heves, Csongrád és Bács-Kiskun megyében. Körzeti szerelő, ügyintéző és munkabér-kifizető voltam. A háti-zsák volt a páncélszekrény, az adatok a fejemben. A gépek karbantartásáért és üzembiztonságáért feleltem. Kenderes-pusztára vezényeltek, kerékpárral jártam, még a szükséges alkatrészeket is a hátizsákban hordtam. Három gép végezte a rizstelep alá a talajrendezést. Ezen a területen a tanyákat lerombolták, csak egy épület maradt. Itt biztosították a traktorosok és a kubikosok számára a szállást. A patkányok odajártak élelemért, átfúrták a falakat. Csak úgy tudtunk védekezni, hogy vittem vastag drótkötelet, és 50 cm magasra felkötöttük az ágyakat. Az ebédkihordók között volt egy lány, aki mesélte, hogy anyukája *Horthy Miklós* háztartási alkalmazottja volt. Amikor Horthy megjött, nekik, gyerekeknek mindig hozott valami édességet.

Jött az átszervezés, a kerékpár a múlté lett. Motorral jártam az öt megyét, továbbra is mint körzeti szerelő. Tereprendezést, rizstelepépítést és talajszintezést végeztek a gépek. Ezek munkájára egyre nagyobb szükség volt, egyre több gépet állítottak munkába. 37 gépünk volt: talajgyalu, láncaltapasok és még úthenger is. A rizstelepek előkészítése mellett bekötőutat is építettek a Vizesfási Állami Gazdaságban. Ezeknek a gépeknek az üzembiztonságát, karbantartását kellett biztosítani. Nyilván tartottam, melyik gép milyen állapotban van, milyen alkatrész meghibásodása várható. Igyekeztem beszerezni a tartalék alkatrészeket. Esténként motorral mentem az alkatrészekért. De nem csak ez volt a dolgom. A Vizesfási, Gádorosi vagy a Kun-szentmártoni Állami Gazdaságba vittem a munkabért, vagy üzeneteket továbbítottam a családoknak. Ez így ment hat éven keresztül.

Házépítés

1956 után olyan helyzet adatott, hogy az elkobzott épületünket a Túlakörösön visszakaptuk. Ez anyai örökség volt. A Túlakörösi tanyát lebontottuk, az építőanyagot elhoztuk, tároltuk 1960-ig. Erre az anyagra kaptunk kölcsönt, mert pénzünk nem volt. 1958 őszén vettünk téglát az alaphoz, és leraktuk. 1961-ben kőművesekkel építettük fel a most is lakott házunkat. Nehéz, küzdelmes időszak volt, a gyerekek még kicsik voltak. A következő évben megkaptuk a lakhatási engedélyt és beköltöztünk a még félkész épületbe. Vidékre jártam dolgozni, közben építgettem tovább.

Ha felépül végre a házunk...
(Visszatekintés)

A Pacsirta utcában kezdtük önálló életünket egy nádtetős parasztházban. Ide születtek a gyerekeink, itt lettek óvodások. (1950–1957)

1955-ben kezdtek parcellázni a Halesz-kertben, az állomás mellett. Itt vettük a telket. Mi voltunk az első fecskék.

Bontott téglából épült fel a házunk. Gyorsan beépült a többi telek is. Kezdetben siralmasan nézett ki a környék, évek kellettek, hogy élhető legyen.

Az első „kertünk” a sziklakert volt. Ma is megvan.

Hamarosan benépesült a Halesz-kert, a gyerekeknek az építkezés területe volt a játszóterük.

A '60-as évek végére kialakult a lakótömb. Az állomással szemben teret alakítottak ki, Lenin tér lett a neve, az utca pedig a Vasút utca nevet kapta. Magunk építettük a járdákat, először járólapokból, később betonból. Magunk vezettettük be a vizet, jóval később a gázt és a szennyvízesatornát. Megépültek a kerítések is.

Hamarosan beültettük a kertet és az utcákat fákkal, virágokkal, a Lenin teret (ma Állomás tér) is parkosították. Az utcánkban Állomás utca lett.

Az egykori pusztai Halesz-kertből – sok-sok munkával – létrejött az Állomás téri lakótömb összkomfortos házaival, és kialakult az Állomás téri park is.

Jutalmak

Közben a munkám elismeréseként kaptam jutalomudulásokat. Csehszlovákia, Lengyelország, Balatonlelle, Keszthely és Hajdúszoboszló voltak az úti céljai a kirándulásainknak. Néhány utat csak én kaptam, a többit a családdal töltöttem. Az egyik lengyelországi út nagyon emlékezetes maradt. Erzsikéék elkísértek Ferihegyre, a repülőtérre, onnan integettek, amikor felszálltunk. Mi Békés megyeiek, az én rábeszélésemre a gép hátsó részében foglaltunk helyet, hogy többet lássunk. A békésszentandrási társamat nagyon megviselte a gép mozgása. Egyre erősebb festékszagot éreztünk, kigyulladt a motornál valami. Visszafordultunk. Erzsike a gyerekekkel még a kísérő korlátnál állt. Másodszor is elindultunk, de az a társam, aki megijedt a gép mozgásától, már nem volt sehol sem. Este már Lengyelországban voltunk, szép kirándulást tettünk. Csehszlovákiába már simán ment a repülő. Láttam Prágát, és eljutottunk a Tátrába is.

„A nagy út”

Az egyik évben Vizesfáson befejeződtek a téli munkák, ezért Kőtegyánban feladtuk a vagonokba a gépeket. Ahogy befejeztük a rakodást, elindultunk. Csúnya, ködös, hideg idő volt. Kőtegyánban beértünk a községbe. Ott ért a meglepetés, nem engedtek tovább a száj- és körömfájás miatt. Mondtam, egymillió forint munkabér van a hátizsákomban, ha elviszik Kunbájára a munkásainknak, akkor maradhatunk. Félrehívtak, és egy másik úton elengedtek. Kelebia felé 10 kilométeres úton határsáv-engedéllyel lehetett menni. Egy rendőr leállított, minden papírt előszedtetett velem, végül a menetlevelem mentett meg. Már nagyon fáztam. Kérdeztem tőle Csikéria messze van-e, de nem volt hajlandó válaszolni. Nagyon fáztunk, mire Csikériára, a majorba értünk. Megfürödtem, hogy felmelegedjek, és ott aludtam. Reggel volt esedékes a munkabér kifizetése, kiosztottam a pénzt. Volt ott 20 gép, megnéztem, hogy állnak, van-e üzemanyag. Bácsalmásról rendeltem az üzemanyagot, vigyáztam, se kevés, se sok ne legyen, majd indultam hazafelé. Mire Kecskemétre értem, úgy átfáztam, hogy teljesen megdermedtem, pedig három kabát volt rajtam. Az egész Kecskeméten keresztülgyalogoltam, hogy felmelegedjek. Föl is melegedtem és hazajöttem. Ez a „nagy út” így rendeződött.

Egyéb „kalandjaink”

A másik nagy esemény a téli időszakban a kunbajai területen ért. Ez volt az utolsó évi munka Bács-Kiskun megyében. Motorkerékpárral Kecskemét felől kimentem a kunbajai területre a gépek karbantartására. Ott a régi tulajdosoktól elvett területeken dolgoztak. A dombokat elegyengették, szét-

húzták, sima, egyenletes, nagy táblákat csináltunk. Az egyik füves területen, szóltak, hogy az egyik traktorunk elkapart, de úgy, hogy a felső láncfalpa is a mocsárba süllyedt. Jött a traktoros, mit csináljanak – kérdezte. Gondolkodtam: telefonáljak haza, semmit nem érek vele. Vagy telefonáljak a honvédségnek Kiskunhalasra, hogy küldjenek tankot? Ezt is elvetettem, ha a tankot meglátják a szerb határ közelében, még átlőnek. Azt használtam fel, amit a MÁVAG-nál tanultam: a drótkötélfonást. Három db 100 lóerős traktort az elsüllyedt egyre rákötöttük drótkötéllel. Egyet középre, úgy 30 méterre, kettőt oldalt 20-20 méterre a vonóhorogra erősítettük, mert az szerencsére nagyon erős, biztonságos volt, reméltem, hogy nem fog leszakadni. A traktort leállítottam, ne rezegjen, mert ahogy járt a gép, úgy süllyedt egyre lejjebb. Akkor a négy gépészt magamhoz hívtam, és megbeszéltük, melyik intésemre – mint a karmester – mit fognak csinálni. Kifeszítették a drótkötelet, az intésemre egyszerre mind a négy traktor megindult, és szépen kihúztuk a mocsárból az elsüllyedt gépet. Óriási eredmény volt. Megbeszéltük, hogy arra a területre nem mennek, ha mégis, akkor csak féltérheléssel, vagy ha elkapar, azonnal le kell állni, így a másik drótkötéllel kihúzza. Olyan felelősségteljesen dolgoztak a gépészek, hogy többet nem volt ilyen gond.

A sok közül volt még egy érdekes eset. Nagy terület volt, a traktoros kénézte a buckás területet, hátranézett, úgy merítette kanálával mélyebben vagy magasabban a homokot. Volt terület bőven, de hogy, hogy nem, a két traktor egymásnak ütközött. A két bal lánc ment egymásnak, az egyik kicsit oldalról ráment a másikra, és rákapaszkodott. Mire észrevette, a láncfalpa a másik vezetőfülkét összegyűrte. A vezető nem tudott kimenekülni. Tél volt, hideg volt, a másik ajtót, hogy a vezető ne fázzon, betömtek rongyokkal. Mivel nem tudott kimenekülni, felmászott az ülés sarkára. A másik láncfalpa szerencsére lecsúszott, a vezető így megmenekült, nem lett emberi tragédia. A

traktor vezetőfülkéjét kiegyengettük, így a gépben sem esett kár, tudott üzemelni tovább.

Amikor ezen a területen befejeztük a munkát, a 37 gépet elvittük Bácsalmásra, bevagoníroztuk, fölpakoltuk, lekötöttük és hazaszállítottuk. Ezzel ez

a kunbajai terület számunkra meg is szűnt, befejeztük a tereprendezést. Es-tére érkeztünk meg a szarvasi vasútállomásra a gépekkel, ki kellett volna ra-kodni. Én dolgoztam a vasútnál, tudtam, ilyen veszélyes gépeket nem lehet kirakodni, ha csak egy szem mécses virít valahol. Vagy jól megvilágított te-rületen, vagy csak nappal lehet ilyesmit tenni. Ezért nem számolhatnak fel kötbért a vasút részéről. Másnap szépen kirakodtunk, kaptam hozzá egy mozdonyt. Kivittük a gépeket Inkey-Kákára, ott még kijavítottuk őket.

A rizstelep-építésnek nem lett vége, csak történt egy átszervezés. Hódme-zővásárhelyre vitték át a gépeket. Én már nem akartam „hazátlankodni”, ma-radtam Kákán. Ott javítottuk a gépeket a többi kollégával együtt. Ez nekem unalmas volt az előző munkahelyhez képest. Gondoltam egyet, volt Szarva-son egy kihelyezett Közgazdasági Szakiskola. Mondtam a feleségemnek, Er-zsikének, csak úgy járok iskolába, ha te is. Így segítettük, doppingoltuk egymást a tanulásban. Korábban a feleségemmel önszorgalomból, magánúton letettük a VI–VIII. osztályt. Nem volt könnyű, mert közbejött a *szerviz*.

A központ főmérnöke megkeresett, hogy egy autószerviz épül a vállalatnál, vállalnám-e a vezetését. Aludtam rá egyet, és elvállaltam. Az Anna-ligetben épült fel a WAWEE szerviz. Talán 30 jármű – volt abban személy- és teher-gépkocsi, traktor – üzemeltetését, szer-vizmunkáit kellett ellátni. *Valastyán György* kollégával, aki nagyon jó és szorgalmas munkaerő volt, együttmű-ködtünk, egyetértettünk abban, mi vár-ható, mit kell csinálni. Vezettem egy naplót minden egyes gépről: milyen munkát, milyen műveletet végeztünk rajta, mi várható, a raktárból már úgy hoztam ki az anyagot. Egy kis mellék-raktárt tartottam ott, engedélyezték is. Ez a szervizmunka abból állt, ha bejött egy autó, átnéztük a kormányserkeze-

tét, a futóművét, a gumik állapotát, a fékrendszerét. Csak akkor engedték ki, ha üzembiztos volt. A négy év alatt, amíg ezt a szervizt üzemeltettük, nem is volt semmi gondunk, minden jól ment. Minden javítást könyveltünk. Volt egy olyan alkatrész a Csepel tehergépkocsiknál a kormányműnél, hogy hatezer ki-lométerenként beküldtem Szegedre röntgenre. Ez kötelező volt. Vettem egy ilyen pótalkatrészt, hogy a vizsgálat ideje alatt ne álljanak a kocsik. Ha rossz volt az eredmény, vissza sem küldték, elkobozták az alkatrészt. Ez jó megol-dás volt. A kerület üzemvezetői is elégedettek voltak.

A hegesztő szakvizsga bizonyítványa

ber volt. Kérték az okmányokat a szakképesítésről, de az csak nekem volt, így ezt a feladatot csak én végezhettem. Szerettem ugyan ezt a munkát is, de így nem jutottam szereléshez.

Megkeresett a főkönyvelő, hogy az örménykúti kerületbe kellene egy állóeszköz-nyilvántartó, leltárbizottsági vezető. Mivel én végeztem a közgazdasági iskolát, felkértek erre a munkára. Jól ment ez is. Négy évig voltam itt. Csak béremelést nem kaptunk ez alatt az idő alatt, a pénz értéke is romlott. A gyerekek mentek felsőbb iskolába, kellett a pénz. Visszakértem magam az Ipartelepre.

Aztán jött egy új igazgató, és jött az átszervezés, a szerviz átkerült az Ipartelepi autójavító szervizbe. Ott dolgoztam én is, és ott is szerettem dolgozni. Történt egyszer, hogy felrobant egy acetiléngáz-fejlesztő. Már másnap kijött a kazánfelügyelet Budapestről. Mindenki hegesztett, mindenki jó szakember volt.

A Vízügyi Igazgatóság vásárolt csatorna- és ároktisztító gépeket. Ezeket a gépeket kellett összeszerelni és szervizelni. Ezt a munkát a Szarvasi Állami Tangazaság vezetősége vállalta. Így kerültem oda az egyik vezetőnek, a másik egy endródi fiú volt, jó kolléga. Ez a munka országos hatókörű volt. Bárhol vásároltak ilyen gépet, mi mentünk összeszerelni, üzembe helyezni, jegyzőkönyvezni és átadni. Egyéves garanciával dolgoztunk. Amikor ez a garanciális munka megszűnt, akkor maradtunk Szarvason az Ipartelepen, és autójavítást végeztem.

Mivel képesítesem megvolt, megkeresett a gazdasági főmérnök, hogy elvállalnám-e az Inkey-kákai gépműhelynek a vezetését. Egy kicsit ódzkodtam tőle, mert a 28 évem alatt 8 vagy 10 műhelyvezetőt emésztett fel ez az üzem. Egy nap gondolkodás után elvállaltam. Nyolc és fél évet húztam le ott. A nyugdíj előtti utolsó két és fél évet viszont már nem bírtam. Személyes konfliktusaim voltak. A kerületi főnök azt kérte, hogy szigorúbban fogjam a beosztottjaimat. Mondtam neki, hogy dolgoznak ők rendesen. Akkor megkérdezte, hogy hová tartozom, a beosztottakhoz vagy a főnökökhöz. Azt mondtam, hogy ide is meg oda is. Azt nem lehet, válaszolta. *Aczél György-*

re hivatkoztam, aki akkor az MSZMP Központi Bizottságának a titkára volt. Azt írta, hogy az a jó vezető, aki mindkét oldalnak megfelel. Erre nagy dühösen elment. Egy másik alkalommal azt mondta:

– Gyuri bácsi! Űsse, hajtsa ezeket az embereket!

– Űsse maga! – válaszoltam. Hát ilyen volt. Úgy is hívták a kerületben, hogy *Hitler*. Ezeket a konfliktusokat már nem bírtam, úgy tettem, mint az elődeim: lemondtam a vezetői beosztásomról. A műszakot viszont szerettem, az utolsó éveimet ott töltöttem le, gépjavításokkal és újításokkal foglalkoztam.

A legeredményesebb újítás egy takarmánykiosztó kocsis átalakítása volt, ezt ketten csináltuk egy kollégámmal. Kint a markoló megrakta takarmánnyal, a traktor bevontatta a jászolba, ott emberi kéz érintése nélkül szétszórta az állatok között.

Mikor közeledett a nyugdíj, megkérdezték, mikor akarok elmenni. Akkor járt fölöttünk éppen a Halley-üstökös. Azt mondtam, ha a Halley visszatér. Annak 76 év a keringési ideje. Persze ezt tréfának szántam. Amikor az illet, 1986 áprilisában nyugdíjba mentem. Nyugdíjazásomkor kaptam egy Kiváló Dolgozó oklevelet és emlékérmét. A kollégáimtól is elbúcsúztam. A mai napig itt kakukkol az az óra a fejem felett, amit kaptam tőlük. Elég jó nyugdíjat kaptam, úgy éltünk belőle mint egy herceg. Kár, hogy az infláció miatt ma ezt nem tehetem meg.

Nyugdíj után

Egész életemben tevékeny ember voltam, nem való az nekem, hogy üljek a teraszon és nézzek céltalanul a világba. Egyszer felkeresett egy ismerősöm, hogy nem csinálnék-e neki egy sárkányrepülő. Meglepett a kérés, hiszen ez nem a szakmám. Kis gondolkozás után azt mondtam, lehet, de hozzon nekem leírást, és mutasson valamilyen mintát.

A sötétvitorlás gép a „házi” alkotás

Hozott leírásokat, hozzáfogtam az építéshez. Viszonylag rövid idő alatt sikerült megépíteni, garanciát vállaltam rá. Be is repültek. Azóta 27 év telt el, a mai napig is repül. Én is voltam vele, gyönyörű volt!!! Két gendrán ültünk, alattunk mindent kicsinyítve láthattunk. Nagyon szép volt minden! Ha fiatalabb

lettem volna, talán még én is bekapcsolódom a sárkányrepülésbe. Néhány év múlva kérte, hogy nézzem át a repülő. Ezt már nem tudtam elvállalni, mert a látásom a felelőtlen szakorvosi tevékenység következtében nagyon megromlott.

Ezzel az ilyen nagyszabású tevékenységem le is állt. Készítettem még egy traktorra szerelhető hasogató gépet, hogy ne kelljen baltával fát vágnom. Kisgépeket, körforgó kapákat, fűkaszákat egy ideig javítottam, de mára szinte már semmit sem látok. Életem békés, nyugdíjas életemet a feleségemmel. Ebben a háztömbben mi voltunk az első építkezők, ma mi vagyunk a legidő-

sebbek, a többiek már mind kihaltak.

Gyerekeink régen önállóak. *Zoltán* 1954-ben született, mentőtiszt lett, a szarvasi Mentőállomásnak ő a vezetője. A fia, ő is *Zoltán*, szintén mentőtiszt – ugyanott. Már gyerekkora óta nínózott az autóival. Nem tudtuk eltéríteni az orvosi pálya felé. Pedig mondtuk neki, hogy ugyanazt tanulja, mint az orvosok, csak kevesebbet fog keresni. Munkája mellett járja az egész országot, szakmai előadásokat tart. *Sára*, a lányunokám gyógytornász képesítést szerzett, egyelőre más tevékenységet folytat, de képesítésének megfelelő munkát keres.

Miklóssal és Zoltánnal

Miklós fiam 1956-ban született. Kazincbarcikán szerzett villamosipari

Az unokák: Zoltán, Ádám, Éva, Sára végzett, kész munkahelyre ment: egy nemzetközi kereskedelmi cég egyik ügyvivője. A magyaron kívül angol, német és svéd nyelven beszél, de a tót tudása segít a szláv nyelveken való kapcsolatteremtésben is.

Közeledünk a 90. évünkhöz, betegségekkel küszködünk. Az éltet bennünket, hogy gyermekeink, unokáink viszik tovább örökségünket.

Az interjút Dr. Kutasné Szarka Judit készítette.

Dr. Hanyecz Katalin

A Szarvasi Arborétum Parkerdő területének fejlesztése

Az utóbbi években sok szó esik az Arborétumról: nemcsak a kert vonzerejére hagyatkoznak, hanem programok sorát szervezik, hogy „idecsalogassák” a látogatókat. Pályázatokat nyernek, fejlesztéseket valósítanak meg. A közelmúltban nyitották meg a látogatók számára a Parkerdőnek nevezett „új” területet. Mit jelent ez a látogatók számára, erről kérdeztük dr. Hanyecz Katalint, az Arborétum igazgatóját.

* * *

A Parkerdő

– *A látogatók számára egységes területnek tűnik a kert. A más vidékről érkezetteknek „Arborétum”, a szarvasiaknak csak „Pepi”. Mit mond erről a szakember?*

– A Szarvasi Arborétum öt kertrészletet, így öt különböző növénygyűjteményt foglal magában összesen 82 hektáron. Ebből 2014 tavaszáig három kertrészlet volt látogatható: a legősibb Pepi-kert, az 1950-es években becsatolt Mitrovszky-kert és az egykor piacra termelő Konyhakert, amelyek együtt 45 hektár országos jelentőségű védett természeti területet tesznek ki. A fennmaradó két rész a Faiskola és a Parkerdő.

– Ezt az elnevezést eddig legfeljebb a bennfentesek ismerték. Mit takar a „Parkerdő” szó?

– A Parkerdő 20 hektáros területe a Pepi-kertnél jóval fiatalabb, de szintén hatalmas értéket képviselő egység. Területét 1961-ben csatolták a kerthez. Előtte a Sallai Mg Tsz szántónak használta. Az első arborétumi évek alatt védő erdősávot ültettek a nyugati és az északi határon, majd a belső területek betelepítése 1964-ben kezdődött meg hatalmas lendülettel. A Parkerdő területe részt vett az akkori Alföld fásítási programban. Azt vizsgálták, hogy a beültetett fajok hogyan viszonyulnak az itt meglévő szélsőséges alföldi körülményekhez. Az állomány jól vizsgázott, hiszen napjainkra egy igen értékes és különleges növényállomány alkot változatos élőhelyet e területen.

– Kérem, mutassa be a mai Parkerdőt az olvasóknak!

– A Parkerdő állományát az északi részen kocsányos tölgyvetés alkotja azt a határoló erdősávot, amelyhez tatárjuhar, galagonya és csipkebogyó társul. Ebben az elvadult, bozótosodott állományban még fellelhető az 1961-es telepítésű védőfásor egy-egy megmaradt fehér nyárfája. A Körös-parti részen fűz, mirabolán, kőris és egyéb őshonos növényekből álló, bozótos sáv húzódik. A belső részeken telepített állományok, amelyek parcellaszerű beültetése kb. 100x200 méteres foltokat tesz ki. Az örökzöld dugványok és oltványok között jegenye-, sima- és erdeifenyőt, óriástuját, különböző borókákat és tiszafákat ültettek. A lombos fajok között különböző tölgyek, juharok, nyarak, mogyorók, nyír, dió találhatók. Különleges a Körös-parthoz közeli területen megjelenő mocsárciprusos egység. A Körös felőli területrészt fás állománya, valamint a Faiskolát határoló kerítés melletti erdősáv között nagy gyepterület fekszik, mintegy a Pepi-kert folytatásaként északi irányba húzódva.

A Parkerdő fejlesztése

– *Mi volt a fejlesztés alapvető célja?*

– A legfontosabb cél az volt, hogy e kertészlet szabadon látogatható legyen, így meglegyenek azok a körülmények, amelyek egy erdei sétához elengedhetetlenül fontosak. Az utaknak minden évszakban járhatónak kell lenniük, a növényzetben pedig nem lehetnek balesetveszélyes vagy esztétikailag kellemtelen megjelenésű részletek. A további célok között az élőhelyek védelme és bemutathatóságának megteremtése, valamint a gyűjtemény további bővítése szerepelt.

– *Ez nagy munkának tűnik!*

– A megvalósítás főbb lépései az alábbiak voltak:

- Térszerkezet kialakítása az utak nyomvonalának kitűzésével;
- Feltáró és a fenntartást segítő utak kialakítása;
- Balesetveszélyes, kiszáradt egyedek kitermelése;
- Ligetes foltok kialakítása;
- Átláthatóság, látványok feltárása;
- Folyamatos gyepkezelés;
- Tájsebek (csatorna) eltüntetése;
- A területen található tájidegen növényfoltok felszámolása;
- Élőhelyvédelmi intézkedések;
- Padok, információs és irányító táblák elhelyezése.

A két kertészlet közötti kerítés elbontása előtt a legfontosabb feladat volt az elhanyagolt állomány kezelése, felújítása, amelynek során a kiszáradt, elpusztult egyedek kitermelésére, a balesetveszélyes, leszakadt ágak eltávolítására és egyedi növényápolásra (sebkezelés, metszés stb.) volt szükség.

A
tatást
sétaút-
lakkal
tani,
úgy
tottuk
hogyan
a kü-

bemu-

vona-
lehet
irányí-
ezért

alakí-
ki,
az utak

lönle-
ges növénycsoportokhoz vezessenek – a tájképi kert stílusának megfelelően

hálózati formában. Felületüket zúzalékkal borítottuk, amelynek anyagát a kitermelt faanyag feldolgozása adta. Tapasztalatok szerint ezen utak alkalmassak a mozgássérültek és a babakocsit tolók természetjárására is.

A terület kitisztítása, útvonalának kialakítása után a gyűjtemény bővítésére volt szükség, amely a beültetések során elsősorban a hiányzó cserjeszint kialakítására, az erdős, ligetes foltok fejlesztésére szorítkozott. Ehhez első ütemben 50 db facsemetét és 800 db cserjét ültettünk.

E kertrészlet megnyitása és bemutathatóságának megteremtése a kerttörténet szem előtt tartása és a közelmúlt élőhelyfejlesztéseinek értékelése mellett valósult meg uniós támogatással. A terület megnyitása után fokozott figyelmet fordítottunk a fenntartási tevékenységekre: a növényzáródás megakadályozására, a vadvédelemre, a balesetveszélyes fák kitermelésére, a gyűjtemény bővítésére, az utak karbantartására, a gyepterületek kaszálására és az idegenforgalmi kiegészítők bővítésére.

– *Mi várható az utóbbi évek változásaitól?*

– Az Arborétum a térség legnagyobb turisztikai vonzereje, amely számtalan különleges értéket felsorakoztató természeti környezet. Az itt tehető kellemes séta mellett számos attrakció és szolgáltatás jellemzi a kertet. Ennek egyik leglátványosabb példája a kert mellett létesített Mini-Magyarország makettegyüttese, amely vonzza a látogatókat. Az épített elemekkel együtt maga a kert is folyamatosan megújul: az idős kertrészletek rekonstrukcióját új, meghitt zugok kialakítása és látogatható terek megnyitása követte.

A

dőt hi-
san
április
tuk
tók
mára.

Parker-
vatalo-
2014.
18-án
nyitot-
meg a
látoga-
szá-
A
hatá-

roló csatornát átívelő két híd a jövőbe vezet, mutatva a csodát, amely előttünk terül el. Érdeemes megnézni!

Mini-Magyarország

2013 tavaszán adták át a közönségnek a Mini-Magyarország makettparkot, amely rövid idő alatt Szarvas újabb nevezetessége lett. Az Arborétum területén létesítették, de önálló életet él, külön bejárattal, külön üzemeltetővel.

A *makett* az eredeti tárgy, épület kicsinyített mása. A makettpark a makettek sokasága. Ilyen makettpark a szarvasi Mini-Magyarország, amelyben számos híres magyarországi épület makettje látható. Akinek kedve támad, az Arborétum növényritkaságainak megtekintése után néhány óra alatt az egész országot bebarangolhatja. Olyan érzést élhet át, mint Gulliver Liliputban, a törpék országában.

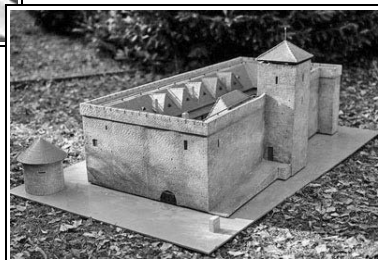
Megtalálható itt Magyarország legszebb épületeinek minden apró részleteiben kidolgozott, kicsinyített mása. Aki még soha nem látta a kecskeméti Cifrapalotát felülről, a pécsi dzsámit vagy a tatabányai Turult közelről, akinek eddig kimaradt élményeiből a fertődi kastély, itt most megnézheti – méretarányos kicsinyítésben.

A tihanyi apátság lábainál ott a mini-Balaton, igazi vízzel, de ott a Duna is egyik hídjával. Aki nem emlékszik pontosan, kiknek a szobrai állnak a Hősök terén, az láthatja, és nevüket is megnézheti a tájékoztató táblán. Zajlik a csata az egri várban, kicsi magyarok vívnak a pici törökökkel, és persze győznek. Ide is betört a modern technika: okostelefonnal az egyes épületekről bővebb ismeretekhez juthatnak az érdeklődők.

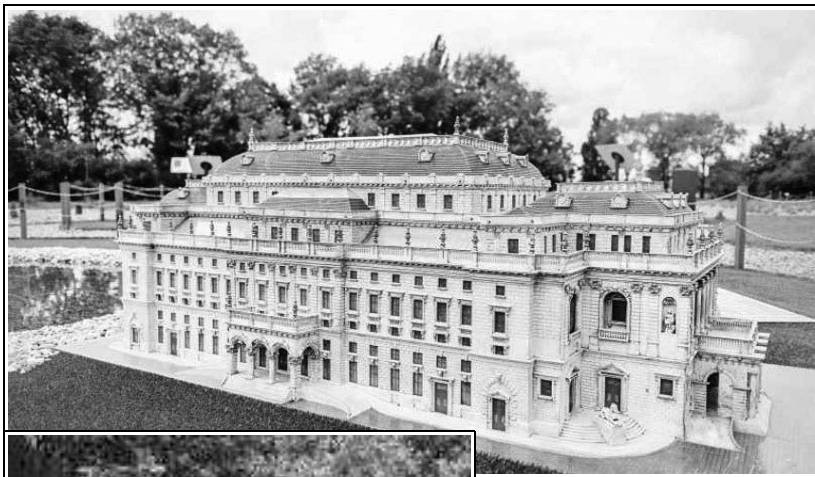
Az első ütemben 22 makett került a műfüves terepre, színházi szakemberek, képzőművészek sokasága építette hónapokig. Újabb pályázatok elnyerésével 2014-ben bővült a park, további bővítést is tervezik.

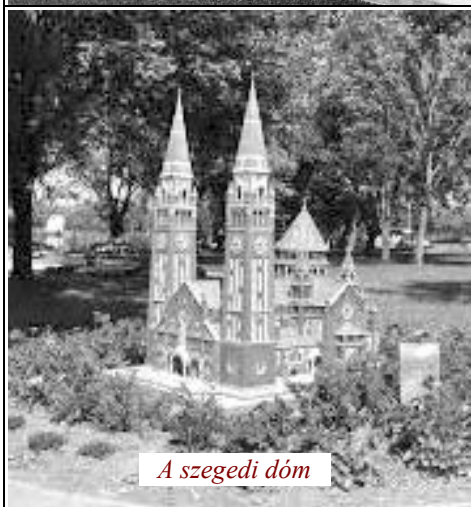
Az Országház

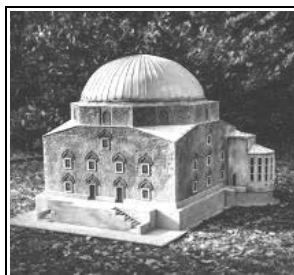
A gyulai vár

Az Operaház

A szegedi dóm

A pécsi dzsámi

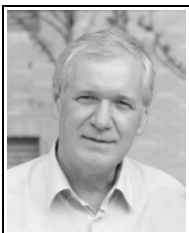

Szerkesztette: Dr. Kutas Ferenc

Agrárkutatás Szarvason

Húsz év a HAKI élén

Beszélgetés Dr. Váradi Lászlóval

Sarkadon született, Gödöllőn szerzett diplomát. Az Öntözési Kutató Intézetben kezdett dolgozni, majd közel negyven évet tevékenykedett különböző beosztásokban a Halászati Kutató Intézetben, ebből 20 évet igazgatóként. Két éve nyugdíjas, de nem állt le, talán még többet van külföldön, mint korábban: nemzetközi projekteket visz. Laosz tiszteletbeli magyarországi konzulja. Két agrár-egyetemnek címzetes egyetemi tanára, munkájáért több kitüntetést kapott.

Iskolaévek: Sarkadtól Gödöllőig

– *Mindig nagyon fontosak a gyökerek: Váradi László honnan indult?*

– Született Békés megyei vagyok, azok voltak a szüleim, nagyszüleim, déd- és ükszüleim is. Gyerekkorom Sarkadhoz kötődik, ahol nem nagy bőségben, de annál nagyobb boldogságban éltünk szüleimmel és testvéreimmel. Apám a Sarkad és Vidéke ÁFÉSZ elnöke volt, Anyám a háztartással és a három gyerek nevelésével foglalkozott. Öcsém, Jóska, később építőmérnök, húgom, Kati, tanárnő lett. Szüleink egyetlen vagyona a kis Bihar utcai ház volt, de felbecsülhetetlen érték az, amit tőlük örököltünk: a hitet a munkában és a becsületben, a családi és az emberi kapcsolatokban.

Diplomaosztón a Váradi család, középen Ági és László

Sarkadon meghatározó élmény volt számunkra a víz, hiszen sokat jártunk le a „Kis-Körösre” nyáron horgászni, fürödni, télen korcsolyázni. Sokat néztük a halászokat is, ahogy a „bókával” szűrték a vizet. „Kis-Körösnek” hívtuk a Gyepes-csatornát, mert Sarkad „nagy vize” a település határában folyó Fekete-Körös volt, illetve az ma is. Rendszeresen jártunk rizst gyomlálni a Sarkad határában lévő rizsföldekre. Kemény munka volt a tűző napon vízben állva hajlongani naphosszat, de sokat tanultunk, edződünk, és egy kis pénzt is kerestünk. Megtanultuk szeretni és tisztelni a vizet. A sarkadi gyerekkor élményei nagy hatással voltak ránk, öcsém és én is a

hazai vízgazdálkodás területén munkálkodtunk egy életen át. Nagy örömmre szolgált, hogy évtizedekkel később, öcsém, mint a vízügyekért felelős minisztérium helyettes államtitkára, én mint a HAKI igazgatója segíthetünk Sarkad városát az „Éden-tó” rehabilitációjában. Az „Éden-tó” ma a város értékes zöldövezete és kedvelt kiránduló helye.

– *A sarkadi gyermekkor meghatározó volt már a kezdetekben. Hova vezetett onnan az útja?*

– A vidéki lét, a mezőgazdasággal való közvetlen kapcsolat volt az egyik, a műszaki érdeklődés a másik tényező, amelyek hatására a budapesti Bánki Donát Gépipari Technikum Mezőgazdasági Gépészeti tagozatára jelentkeztem felvételre. Sikeres felvételi után 1964-ben kezdtem meg középiskolai tanulmányaimat, ami az akkori 5+1 rendszerben folyt, vagyis öt napon keresztül elméleti, egy napig pedig gyakorlati oktatást kaptunk. A „Bánki” fogalom volt az akkori technikumok között, ahol kiváló tanároktól tanultuk nemcsak a műszaki ismereteket, hanem az igényességet, a felelősség fontosságát. Budapesten a VI. kerületi Hegedű utcai fiúkollégiumban laktam, ami szintén kemény intézmény volt, amely után később a honvédségi lét is könnyen elviselhető volt.

Már a középiskolai kollégiumban aktívan részt vettem a közösségi életben, a kollégiumi rádió munkájában, kulturális programok szervezésében. Itt kerültem kapcsolatba először Laosszal, miután volt két laoszi szobatársam, akik szintén a Bánkiba jártak. Ekkor még nem tudtam, hogy valaha Laosz magyarországi tiszteletbeli konzuljaként szolgálom majd a két ország

együttműködését. A Bánkiban később, sajnos, megszűnt a mezőgazdasági gépészeti szak, ezért a gépgyártás technológiai szakon végeztem – az érettségim még esztorgálnom is kellett –, de egyetemi tanulmányaim során viszont átértem az agrárgépészethez.

– *Nézzük az egyetemi éveket!*

– 1966-ban sikeresen felvételiztem a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Gépészmérnöki Karára. Egyetemi tanulmányaimat 11 hónapos katonai szolgálat letöltése után kezdhettem meg. Szabadszálláson voltam katona, mégpedig harcokszó századnál, ahol műszaki témák iránt érdeklődök számára igen izgalmas és érdekes volt a csúcstechnikát jelentő harci eszközöknek, a harcokszóknak a megismerése.

Azt hiszem, az egyetemi évek minden egyetemet végzett fiatal számára meghatározóak, így volt ez az én esetemben is. Az elméleti és gyakorlati is-

meretek bővítése mellett, itt ismerkedtünk a közösségi élet kihívásaival, és sorsdöntő kapcsolatok is születtek. Az egyetemen ismertem meg a Mezőgazdaság-tudományi Karon tanuló *Kintzly Ágival*, aki később a feleségem lett. Gödöllői egyetemi éveim alatt folytattam a közéleti munkát, a kollégiumi rádió aktív munkatársa, kulturális programok szervezője, a magnós klub és a filmklub alapító tagja voltam. Így a szakmai ismeretek mellett gyarapíthattam jártasságomat a szervezésben és a menedzsment munkában is. A vízgazdálkodás iránti érdeklődésem sem csökkent az egyetemi tanulmányaim alatt: néhány évfolyamtársammal rendszeresen részt vettünk a Vízgépészeti Tanszéken végzett kísérleti munkák előkészítésében és végrehajtásában. Így aztán nem véletlen, hogy bennünket ajánlott az egyetem a szarvasi Öntözési Kutatóintézetből, az ÖKI-ből érkezett delegáció számára, amelyik *dr. Marjai Gyula* vezetésével azért jött Gödöllőre, hogy két gépészmérnököt hívjanak az intézetbe a műszaki kutatások megerősítése céljából.

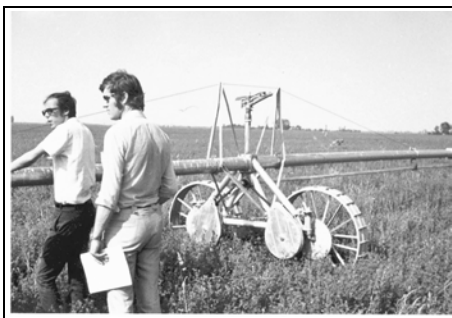
Szarvas nem volt már ismeretlen jó néhány gépészmérnök hallgató számára, így számomra sem, mert a Szarvasi Állami Tangazdaság hallgatókat fogadott nyári és őszi gyakorlati munkákra. Így az egyetemi évek alatt megismerhettem a gazdaság rőzsási és nagyrátai kerületeit, sok szarvasit és magát a kedves várost.

A szarvasi kezdet

– *Úgy tudom, hogy az ÖKI-ben kezdett dolgozni.*

– A diploma megszerzése után, 1972-ben egyik évfolyamtársammal, *Tegze Gyurival* együtt kerültem *dr. Kovács Gábor*, nagy tekintélyű igazgató által irányított ÖKI-be. Ma is örööm *dr. Posgay Elemér* akkori igazgatóhelyettes levelét, amelyben közli, hogy felvettek az intézetbe, fizetésem 2000 Ft/hó lesz. Egy évvel később került Ági, a feleségem is, Szarvasra, a HAKI-ban kapott állást. A HAKI akkor a „nagy” ÖKI-hez képest jelentéktelen kis kutatóállomás volt.

Az ÖKI-ben kezdetben különböző esőztető öntözőberendezések üzemi vizsgálatát végeztük Kisújszálláson, Hajdúszováton, Hajdúszoboszlón. Amikor Szarvason tartózkodtunk, az Arborétum szállóján laktunk. Esténként elkocogtunk a kompig és vissza.

Esőztető berendezés vizsgálata (1974)

Az a nagyobb műszaki fejlesztési program, amihez a gépészmérnöki államányt bővítette az ÖKI, valójában nem indult be, így volt idő a tanulásra.

Az ÖKI-s évek alatt megszereztem egy vízgépész szakmérnöki diplomát, és bővítettem angol nyelvtudásomat. Bár a szakmai program nem egészen úgy alakult, mint gépészmérnök fejjel gondoltuk, mégis sokat tanultunk, sok kedves és segítőkész embert megismertünk, és egyre bővültek gyakorlati tapasztalataink. Az 1972 és 1975 közötti három év különösen fontos volt számomra, hiszen csak címszavakkal jellemezve is gazdag időszak volt: diplomaszerezés; első munkahely; házasságkötés; szakmérnöki diploma; első gyerek, *Eszter* születése; az első autó (Trabant).

– *Néhány év után átváltott a HAKI-ra.*

– Még az ÖKI-s idők alatt részt vettem Budapesten egy számítógépes tanfolyamon, ahol találkoztam a HAKI új igazgatójával, *dr. Müller Ferenc*ccl, aki a korábbi igazgatónak, a „szarvasi HAKI” alapítójának, *Szalay Mihály*-nak hirtelen bekövetkezett halálát követően került az intézet élére. Elmondta, hogy a HAKI-ban a FAO támogatásával nagyszabású fejlesztési program indul, amelynek végrehajtásához műszaki végzettségű, angolul tudó szakembereket keresnek.

Az ÖKI-ben remélt szakmai kihívások elmaradásának ellenére nem kerestem más állást, azonban 1974-ben olyan felkérést kaptam a HAKI-tól, amelynek nem tudtam ellenállni. A HAKI nem volt ismeretlen számomra, hiszen feleségem az egyetemi diploma megszerzését követően a HAKI-ban helyezkedett el, ahol a FAO/UNDP támogatással beindult fejlesztési programok sikeres végrehajtása érdekében sok fiatal szakembert alkalmaztak. Így ki-kijártam a HAKI-ba, és ha nem is könnyen, de 1975-ben elhagytam az ÖKI-t. A sors később úgy hozta, hogy 2000-ben az ÖKI „visszatért hozzám”, miután a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium az ÖKI-t az akkor már általam irányított HAKI szervezetébe integrálta. Addig azonban még 25 év telt el.

A HAKI, amellyel összefonódott a sorsa

– *1974-től napjainkig – 40 év. Kezdjük az elején!*

– A HAKI-ban kezdetben mint főmérnök dolgoztam, a növekvő, műszaki színvonalában is javuló létesítményrendszer üzemeltetése volt az alapvető feladatom. Részt vettem azonban olyan speciális, Magyarországon egyedüli létesítmények tervezésében és beüzemelésében is, mint a haltápüzem vagy a recirkulációs halnevelő rendszer. A FAO/UNDP projekt keretében 1974 és 1980 között a HAKI nemzetközi jelentőségű kutatóintézeté vált az édesvízi akvakultúra területén. Fiatal mérnökként nagy kihívás volt e programban részt venni. Sokat tanultam *Csávás Imre* projektigazgatótól és a HAKI-ba érkező nemzetközi szakértőktől, de legalább annyit a HAKI műszaki szakembereitől – kiemelten *Molnár János* műhelyvezetőtől – a gyakorlati munka területén.

Az akvakultúra önmagában is új ágazata volt az élelmiszer-termelésnek, az akvakultúra műszaki fejlesztése pedig új tudományterület, amelynek egyik első fecskéje voltam világviszonylatban is. Azt, hogy e szakterületnek egyik nemzetközileg is „jegyzett” szakembere lehettem, nagymértékben segítette az a hat hónapos FAO-ösztöndíj 1976-ban, amely keretében Nyugat-Németországban, Norvégiában és az USA-ban tanulmányozhattam új haltermelési rendszereket (ketreces és recirkulációs rendszerekben történő haltermelés), illetve a haltermelés gépesítésének lehetőségeit.

A HAKI abban az időben a hazai haltermelés műszaki fejlesztésének jelentős bázisa volt. A recirkulációs rendszer mellett ketreces és átfolyó vizes halnevelő rendszereket építettünk, automata etetőket, túlevegőztető berendezéseket és lehalászó gépeket fejlesztettünk, illetve teszteltünk üzemi körülmények között. E fejlesztési programok egyik aktív résztvevője és több projekt vezetője voltam. A FAO támogatta a HAKI fejlesztését, de egyben számított is a HAKI munkatársaira mint fejlődő országokban folyó akvakul-

Irány: Laosz (1980)

túra fejlesztési projektek szakértőire. Így kezdtem el FAO-szakértői pályafutásomat Laoszban 1980-ban, amelyet még sok hasonló munka követett Brazíliában, Kínában, Kubában, Lesothóban, Pápua Új Guineában és Vietnamban. Két szakértői út között sokat konzultáltam *Woynárovich Elek* professzorral, aki akkor már a FAO elis-

mert halászati szakértője volt, és megtiszteltetés volt számomra, hogy nyomdokaiba léphettem.

Időközben a HAKI-ban a kísérleti üzem vezetője, 1982-től az intézet műszaki igazgatóhelyettese lettem. Az általam képviselt, gyakorlatorientált, mérnöki pragmatizmussal párosuló szemlélet gyakran került konfliktusba a természettudományi összefüggések feltárásának fontosságát, annak leírását hangsúlyozó kutatási szemlélettel.

Rendszerváltás után, a HAKI élen

– *Az ÖKI ekkor kezdett hanyatlani, hogyan tudtak „lépést tartani” a változó lehetőségek és igények között?*

– A rendszerváltozás nagy kihívás volt a HAKI számára, hiszen szinte egyik napról a másikra felére csökkent az intézet finanszírozása. Ebben a helyzetben új, menedzserigazgató kinevezését szorgalmazta a Földművelésügyi Minisztérium Kutatási Főosztályának vezetője, dr. *Gyürk István*. 1991-ben

A HAKI tórendszere

kaptam meg az igazgatói kinevezést a minisztertől, akkor még nem gondoltam, hogy 20 év elteltével a HAKI főigazgatójaként fogok nyugdíjba vonulni. Igazgatói pályafutásom azal kezdődött, hogy nagyszabású szervezet-átalakítást

tást kellett végrehajtani, hogy a drasztikusan lecsökkent állami támogatás ellenére megőrizzük a HAKI évtizedek alatt megteremtett értékeit. A HAKI-t végül is „megmentette” a szervezetátalakítás, amelynek lényege az volt, hogy a közvetlenül kutatást nem szolgáló szervezeti egységek és létesítmények (pl. haltápüzem, hal- és kacsatenyésztő telepek, építő és szolgáltató egység) új Kft.-k szervezeti kereteiben működtek tovább. Az állami vagyon hasznosítása a HAKI-val kötött bérleti szerződés keretében történt. Így a lecsökkent támogatást egy kisebb, de tisztább kutatási profilú intézet hasznosíthatta, és a bérleti díjak bevételei növelték a forrásokat. A szervezetátalakítás komoly külső és belső konfliktusokkal járt. A dolgozók egy része „földosztást” követelt, az érdekvédelem privatizációellenességgel vádolt meg, a revizori vizsgálat még az állami vagyon hűtlen kezelését is felvetette. A szervezetátalakítás kiállta az idő próbáját, azonban jó néhány évnek el kellett telnie, hogy konszolidálódjon a helyzet. Az emberi és szakmai kapcsolatok megőrzése érdekében kezdeményeztem az „Akvapark” Egyesület létrehozását, amelynek alapító tagjai a HAKI és az intézetből kivált kis, szatellit vállalkozások voltak.

Sajátságos eleme volt a változásoknak egy magyar-norvég haltermelő vegyesvállalat (MAGNOR) létrehozása, amely jól példázta az új lehetőségeket és a változás nehézségeit. Az akkori kezdeményezés vezetett oda, hogy Szarvason Európa egyik legnagyobb afrikai harcsanevelő telepe jött létre Szarvas-Fish néven.

Halászati és Öntözési Kutatóintézet

Amíg a szervezetátalakítás megmentette a HAKI-t, addig az ÖKI-ben nem történt „rendszerváltozás”. 2000-ben a minisztérium úgy döntött, hogy az ÖKI-ben még meglévő szervezeti egységeket a HAKI-ba integrálja. Valójá-

ban alig néhány kutatót vett át a HAKI, így szükséges volt új, fiatal kutató állomány kialakítása és egy vízgazdálkodással kapcsolatos „kutatási mag” megőrzése. A hazai vízgazdálkodás néhány szaktekinvélyét (Dr. Orlóci István, Dr. Pálfi Imre és Dr. Ligetvári Ferenc) kértük fel a fiatalok nevelésére. A VM által biztosított források segítették a vízgazdálkodás egyes kutatási értékeinek megőrzését. Ez a törekvés nem volt sikertelen, bizonyítja, hogy a HAKI-ban megvoltak az alapjai 2014-től kezdődően a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ (NAIK) szervezeti keretein belül az Öntözési és Vízgazdálkodási Önálló Kutatási Osztály létrehozásának.

Nemzetközi kapcsolatok

– Nem lehetett könnyű dolguk az állandóan változó főhatósági koncepciók és a csökkenő támogatás szorításában. A FAO kapcsolat kinyitotta a nagyvilág felé a HAKI-t.

– Húszéves igazgatói pályafutásom második fele is a túlélés és a válság menedzselésének jegyében zajlott, hiszen az agrárkutatás területén nem csak az alulfinanszírozottság és hazai projektek hiánya jelentett problémát, hanem a kutatás intézményrendszerének és finanszírozási szerkezetének korszerűtlensége, illetve a kutatási stratégia hiánya is. Ebben a helyzetben a HAKI széleskörű nemzetközi kapcsolatainak kihasználásában láttam az alapvető megoldást. A nemzetközi programokban és projektekben való aktív részvétel nemcsak forrást jelentett, hanem kikényszerítette a tudományos színvonal megőrzését és emelését. A HAKI az édesvízi akvakultúra kutatásának területén Európa egyik vezető intézménye, több nagy EU projekt aktív résztvevője, sőt az „Eurocarp” projekt koordinátora volt. A HAKI működését, a kutatók megőrzését és a kutatási infrastruktúra fejlesztését olyan projektek segítették az utóbbi években, mint az Aquaredpot (1,4 millió €); HU-RO (1,1 millió €); Aquamax (375.000 €); az Arraina (277.000 €); Aquaexcel

(250.000 €) és Cleanhatch (245.000 €) projektek. Bár a menedzsment munka teljes embert igényelt, igyekeztem nem elszakadni a kutatástól. 2001-ben szereztem meg PhD fokozatomat a Debreceni Egyetemen, részt vettem kutatási és oktatási programokban úgy is, mint a Debreceni Egyetem címzetes egyetemi tanára, illetve a Szent István Egyetem címzetes egyetemi docense.

Megbeszélés az EU halászati biztosával

A HAKI mellett, hogy az EU országok elismert kutatóintézete az édesvízi akvakultúra kutatás területén, egyúttal kiemelt kelet-európai bázis. Alapítója a Közép- és Kelet-Európai Akvakultúra Központok Hálózatának (rövid angol neve NACEE), amely világviszonylatban is fontos hálózat. A HAKI igen aktív Ázsiában, ami az akvakultúrában meghatározó régió, hiszen onnan származik a világ összes akvakultúra termelésének 90 %-a, illetve változatlanul aktívak a FAO-s kapcsolatok. Megjegyzem, hogy a HAKI kínai kapcsolatainak eredményeképpen született meg Szarvas és Wuxi testvérvárosi kapcsolata, amelynek kiépítésében kezdeményező voltam, és életre hívásában bábáskodtam.

„A NACEE-nak ma is elnöke vagyok”

Az intézet nemzetközi aktivitása szorosan összefügg személyes nemzetközi munkásságommal. A már említett kelet-európai hálózatnak, a NACEE-nak ma is elnöke vagyok. 2006 és 2008 között elnöke voltam az Európai Akvakultúra Társaságnak, korábban a FAO Európai Belvízi Halászati Tanácsadó Bizottsága (EI-

FAC) Akvakultúra Albizottságának. Elnökhelyettese voltam az Európai Bizottság Halászati és Akvakultúra Tanácsadó Bizottsága Akvakultúra Albizottságának. Ma is vezetőségi tagja vagyok az Európai Akvakultúra Technológiai és Innovációs Platform (EATIP) vezető testületének. Azonban nem a címek fontosak, hanem az európai testületekben végzett munka, az hogy számítanak rám az akvakultúrával kapcsolatos programok előkészítésében és végrehajtásában. Az elmúlt évben két alkalommal is tartottam előadást az Európai Parlamentben, a tógazdálkodás érdekeit képviseltem.

Fontos volt azonban a nemzetközi és a hazai tevékenység egyensúlyának megteremtése, hiszen az intézet alapvetően a hazai akvakultúra fejlesztését kell, segítse. Úgy érzem, alapvetően hozzájárultam ahhoz, hogy Szarvason olyan akvakultúra fejlesztési bázis jött létre a HAKI-hoz kapcsolódóan, amely sokféleképpen szolgálta a hazai haltermelés fejlesztését és a halfogyasztás növelését. Szarvas fogalom az akvakultúra fejlesztésében Európában és a világban, ahol a HAKI mellett működik a kisvállalkozások székházaként az Agrár Vízgazdálkodási Innovációs Központ, a Szarvasfish Kft. és a Haltáp Kft., itt van a központja a NACEE-nak, a Magyar Akvakultúra Szövetségnek (MASZ) és az Akvapark Egyesületnek, illetve itt működik a *Halászat* című szaklap főszerkesztősége.

Beértek a sikerek

Szakértőként Vietnámban (2005)

A HAKI az elmúlt évtizedekben pontyfajtákkal, haltápokkal, technológiákkal, szakértői munkával, hazai és nemzetközi projektek végrehajtásával, a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésével, a hazai és az európai szakmai közéletben való aktív részvétellel járult hozzá a hazai halgazdálkodás fejlődéséhez. Úgy érzem, a HAKI sikerének és elismertségének egyik kulcsfontosságú tényezője volt a követ-

kezetes és sok egyéni áldozatvállalással is járó menedzsment munka. E ponton meg kell említenem *Valentinyi Károlyt*, egykori gazdasági helyettesemet, akivel két évtizeden keresztül sikeresen kormányoztuk a HAKI történe-ny hajóját a hazai kutatás-fejlesztés viharos és zátonyos vizein.

Az elmúlt húsz év alatt sok esetben inkább értetlenkedést és ellenérzést váltottak ki intézkedéseim, még ha az idő be is bizonyította azok helyességét. Nyugdíjazásomat követően jóleső érzés volt számomra, hogy nem csak a szakemberek ismerték el munkásságomat, hanem a Békés megyeiek, köztük a sarkadiak és sarvasiak. A Békés Megyei Hírlap olvasóinak szavazata alapján 2012-ben az „Év Embere” díj 2. helyezettje lettem, tisztelt idős kolégám, *Dr. Bakos János* mögött. 2013-ban a sarvasi „Víz-Hal-Ember” Alapítványtól az „Ember a halért” díjat vehettem át. Igen nagy megtiszteltetés volt számomra *Áder János* köztársasági elnök úr kitüntetése, a „Magyar Érdemrend Tiszti Keresztje”, amelyet mintegy életműdíjként kaptam az Államalapító Szent István ünnepe, 2013. augusztus 20-a alkalmából.

Epilógus

– *Ilyen és ennyi aktív év után nem lehet leállni.*

– Igaz, hogy 2012-ben nyugdíjba vonultam, de maradtam a hazai és nemzetközi akvakultúra fejlesztés aktív szakembere, most már nem a HAKI alkalmazottjaként, hanem, mint a NACEE, a MASZ és az Akvapark egyesületek elnöke, a Halászat lap főszerkesztője, de a HAKI-val is szerződésben állok, mint nemzetközi ügyek tanácsadója. Ma is aktív résztvevője vagyok több akvakultúra fejlesztési projektnek Európában és Ázsiában.

Nem könnyű valakinek felküzdenie magát egy szakma élvonalába, de megállapíthatom, ugyanilyen nehéz onnan úgy visszavonulni, hogy sem értékek ne vesszenek el, sem lendület ne törjön meg, sem lehetőségek ne

maradjanak kihasználatlanul. Igyekszem ütemezetten és fokozatosan visszavonulni, és egyre több feladatot átadni a fiatal kollégáknak, de egyelőre e folyamatok elején vagyok, ráadásul új feladatok is jelentkeznek. A laoszi kormány nemrégiben Laosz magyarországi tiszteletbeli konzuljának javasolt, amit a Külügyminisztérium elfogadott. Így hamarosan ezen új feladatkörömben segíthetem a magyar-laoszi kapcsolatok fejlődését, mint teszem azt egyébként már több mint 30 éve.

A sokszor bonyolult helyzetekben való szakmai helytállás és a sok utazás fáradalmait segít elviselni és hozzájárul a regenerálódáshoz a boldog családi háttér. Feleségem, Ági, majdnem olyan elfoglalt, mint én, különösen a Szarvasi Város- és Környezetvédő Egyesület elnökeként. Biztos pont a családban, és ha elértem valamit, abban ő legalább felerészben benne van. Nagy öröm számunkra, hogy közel vagyunk a gyerekeinkhez, akik nem mentek külföldre, sőt *Eszter* lányom férje, *Michael* Angliából jött Szarvasra, ahol már otthon érzi magát. Angliában született két unokám, *Sadie* és *Alexander* már érdeklődnek a munkám és az utazásaim iránt, várják, hogy egyszer magammal vigyem őket. Eszter nyelvtanár Szarvason, *Balázs* fiam a Szolnok melletti Tószegen él feleségével, *Helgával* és kislányával, *Jankával*, egy vállalkozás öntözési szakértője, így ő viszi tovább a családban a „vizes vonalat”.

– *Úgy látom, 15-20 évnyi feladat előtt áll...*

– A szakmatól szeretnék fokozatosan visszavonulni, és többet lenni a családdal, illetve elővenni a festőállványt, a festékeket és az ecseteket, leporolni és felhangolni a gitáromat, mert régi tervem, hogy egykori hobbijaimat majd a nyugdíjas évek alatt folytatom. Valamivel többet tudok (és szükséges is) foglalkozni az évtizedek alatt felhalmozódott óriási fotó- és videóanyag rendszerezésével és feldolgozásával. Nagyon sok érdekes és izgalmas élménymemet örökítettem meg, ezeket szeretném megosztani másokkal. Remélem, hogy az itt leírtakat majd jól kiegészítik azok a kép- és videó anyagok, amelyeket helyi televíziókban tervezek közzétenni.

Az interjút dr. Reszkető Péter készítette.

Nemzetközi Halászatfejlesztési Workshop Laoszban (2009)

Dr. Bakos János

A pontytenyésztő és nemesítő munka története és eredményei a Szarvasi HAKI-ban

A hal iránti érdeklődés és szeretet már kisgyermekként megérintett, hiszen anyai nagyszüleim testvérei Békéscsaba és Békés között húzódó Körös-holtág mellett éltek Vandháton, ahol a nyári vakációm jelentős részét a mezőgazdasági diákmunka és a horgászat bővületében töltöttem. A békéscsabai gimnáziumi éveim során a halak iránti vonzalom egyre fokozódott bennem, és a jövő képének alakíthatása a víz és a hal köré csoportosította várható munkáimat.

Egyetemi tanulmányaimat a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Karán végeztem (1953–58), ahol már az olyan alaptantárgyakat, mint a kémia, állattan és növénytan is a hal és haltenyésztés kapcsolatainak keresztül szemlélve igyekeztem elsajátítani. Későbbi tanulmányaim során olyan professzoraim mint *Horn Artúr* és *Wojnárovich Elek*, megmászhatatlanul a ponty genetika és fajtajavító nemesítés pályájára állítottak.

Egyetemi éveim kötelező szakmai gyakorlatait *Szalay Mihálynak*, a Földművelésügyi Minisztérium halászati felügyelőjének, a HAKI későbbi alapítójának kérésére, és külön dékáni engedéllyel Szarvason, az akkori Öntözési és Talajjavítási Kutató Intézethez (ÖTKI) tartozó Kísérleti Halastavak munkáinak megismerésével és tényleges gyakorlásával töltöttem (1955-57). A Kísérleti Halastavaknál dolgozó csinos diáklányok, közöttük leendő feleségem megerősítette vonzódásomat Szarvas iránt, és minden lehetőséget kihasználva igyekeztem elsajátítani a haltenyésztés és a hozzá kapcsolódó kísérleti és kutatómunka rejtjelmeit.

Ez idő alatt mint egyetemi gyakornok diplomadolgozatom kísérleti feladatainak megoldásán dolgoztam, melynek témáját *Szalay Mihály* igazgató úr javasolta „*Rizsföldi kacsanevelés és pecsenyekacsa hizlalás*” címmel. Az egyetemi diploma megszerzése után az akkor Budapesten működő HAKI kérésére a szajoli Kísérleti és Halszaporító Állomás telepvezetői beosztását töltöttem be (1958–1960), ahol fő feladatomban volt a Tisza holtágainak ellátása nemes halivadékkal. Feleségemmel Szajolba költözünk, ahol a Holt-Tisza partján épült halszaporító állomás és szolgálati lakás tette lehetővé a fiatal, dolgozni vágyó házaspár tevékenységének kibontakozását.

Halszaporító és ivadéknevelő munkám mellett az akkor még Budapesten létező HAKI kutatói a szajoli telepen folytatták kísérleteiket, és mint fiatal kutatási segéderő aktívan közreműködtem a mesterséges pontyszaporítás

módszereinek kidolgozásában, a pontyfajták megismerésében és más kutatási módszerek elsajátításában. Feleségem aktívan részt vett a halszaporítási munkában, végezte a telep gazdálkodásával kapcsolatos könyvelést.

Szalay Mihály kérésére 1961. január 1-jével visszaköltöztünk Szarvasra, és a Kísérleti Halastavaknál folytathattam munkámat mint tudományos segédmunkatárs. Feladatom a tavi kacsanevelési kísérletek folytatása mellett kedvenc témám, a ponty genetikai fajtajavítási kísérleteinek tervezése és tanulmányozása volt.

A pontyos tógazdálkodás kezdete az 1800-as évek végére tehető. Ekkor épültek az első halastavak, a Dunántúl völgyzárógátas rendszerében Tata és Simontornya, míg az Alföld szikes területeinek hasznosítására Biharugra és Hortobágy térségében. 1938-ban már 17 ezer hold halastó üzemelt az országban. A külföldről vásárolt nemes pontyok cseh, német és horvát tógazdaságokból származtak. Az új környezet optimális életfeltételeket biztosított a pontyok számára, és ennek hatására valamint a céltudatos tenyésztők és gondos halásmesterek szelekciós tevékenységének eredményeként – mintegy 12-15 generáció távlatában – az 1950-es évekre ponty tájfajták alakultak ki. A tájfajták létrejöttében jelentős szerepet játszott, hogy a nagy gazdaságok viszonylag kis anyalétszámmal zárt tenyészeteket tartottak fenn, és olyan jó nevű tenyésztők voltak, mint *Corchus Zoltán* Biharugrán, *Németh Sándor* Szegeden és *Pataki Beksits Tibor* Várászlón.

1960 a tógazdasági haltermelés belterjesítésének kezdetét jelentette, melynek meghatározó elemei a tó pontynépesítési darabszámának növelése, az intenzív takarmányozás bevezetése és a tó természetes táplálékkészletének optimalizálása voltak. A belterjesítés, a haltermelés technikai és technológiai költségek növekedése szükségszerűen követelte meg az új feltételek maximális kihasználásához szükséges intenzív, az adott termelési környezethez jól alkalmazkodó pontyfajta előállítását.

A 15-ös számmal jelölt ponty a 215-ös szarvasi hibrid apai fajtája

Fajtáiból 4-5 pár tenyészerett ikrás és tejes ponty anyát gyűjtöttünk össze. Hortobágyi, tatái, biharugrai, nagyatádi, szegedi és szarvasi fajták képezték az első kísérleti állományt. A halakat jól látható, maradandó jellel különböz-

A kutatás alapvető céljai a következők voltak:

- a hazai pontyfajták megismerése és összehasonlítása;
- a legtermelékenyebb fajták kiválasztása,
- a pontyfajták genetikai javítása,
- az eredmények átadása a termelő gazdaságok számára.

A jelentősebb tógazdaságok ponty-

tettük meg, és a kísérletek folyamán származási helyüket azonosító számmal láttuk el, amely szám kísérleti munkánk során folyamatosan az adott halgazdaság pontyfajtáját jelentette.

Kidolgoztam a fajták küllemi és termelési tulajdonságait meghatározó teljesítményvizsgálatának módszerét, amely bizonyos laboratóriumi adatfelvételek értékelése után az adott tavi termelési feltételek mellett reprezentálta a pontyfajták valódi termelőképességét, tenyészértékét. A küllemi és mennyiségi értékmérő tulajdonságok elemzése során kiemelten értékeltük az életképességet, súlygyarapodást, takarmányértékesítést, az ehető hús százalékos arányát és a hús minőségét. Az öt tulajdonság együttes értékelésére egy százpontos tenyésztési indexet dolgoztam ki, amelynek alapján az azonos tóban nevelt fajták termelőképességéről megbízható képet kaptunk. Az egymást követő évjáratok fajtáinak teljesítményét egy évről-évre szaporított standard kontroll fajta eredményéhez viszonyítva tudtuk összehasonlítani. A felsorolt tulajdonságokat kétnyaras étkezési hal formájában értékeltük, közös tóban nevelve a jelölt pontyokat, fajtánként 80-120 darabot, a magyarországi termelő tavak népesítési szerkezetének megfelelően. Az itt kidolgozott pontyfajták összehasonlító teljesítményvizsgálata képezte alapját az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet által megrendelt „Ponty Teljesítményvizsgálati Kódex” kiadásának.

A ponty mesterséges szaporítása korlátlan lehetőséget biztosított a genetikai kísérletek tervezésében

1965-ben kezdtem a genetikailag különböző fajták keresztezését, mivel ebben az időben mind a növénytermesztésben mind az állattenyésztésben

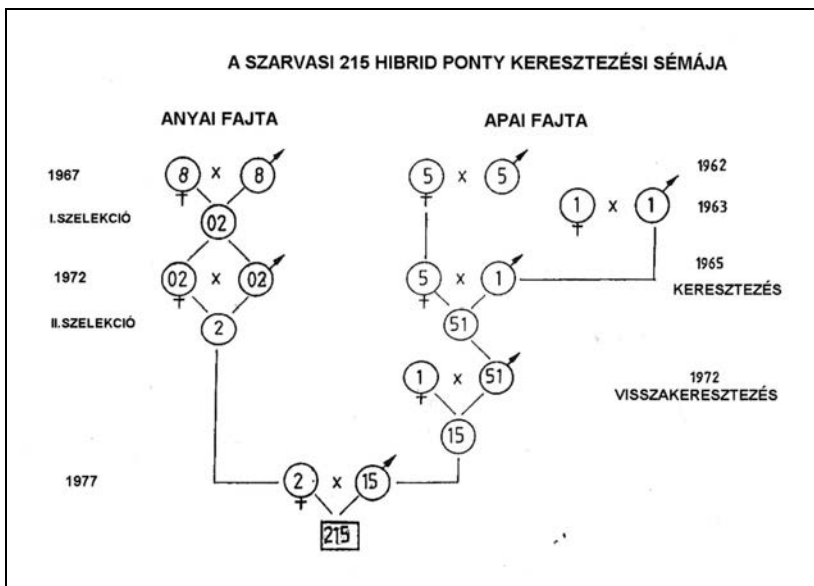
Már az első évek teljesítményvizsgálati eredményei megmutatták, hogy a pontyfajták küllemi és mennyiségi tulajdonságaiban jelentős, értékelhető különbségek vannak. A mennyiségi tulajdonságok örökölhetősége – saját számításaink és a külföldi szakirodalom alapján – alacsony, így a hagyományos szelekciós módszerek, figyelembe véve a ponty négyéves tenyészérettségi ciklusát, lassú haladást biztosít a termelőképesség várható javulása terén.

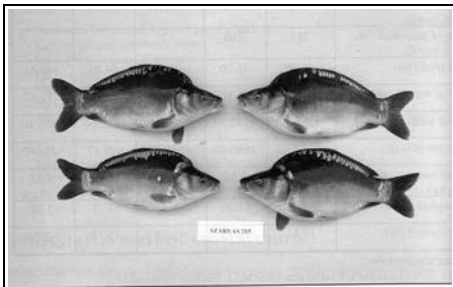
A 22-es beltenyésztett fajta a 215-ös szarvasi hibrid anyai fajtája. A Szarvasi 215 jelű tükrös ponty három fajta keresztezésével előállított hibrid.

már ismert volt az eltérő genotípusok keresztezéséből származó hibridek heterózishatásának magasabb termelőképessége.

Munkám során mintegy száznegyven keresztezési kombinációt állítottunk elő, és vizsgáltuk az első hibrid nemzedék teljesítményét. Eredményként három olyan hibridet találtunk, melyek termelőképessége 15–25 %-kal felülmulta a szülői vonalak és a velük együtt értékelt kontroll fajták teljesítményét.

A 215-ös hibrid kiemelkedő termelési tulajdonságait intenzív termelési feltételek mellett bizonyítja. A Szarvasi P 31 pikkelyes hibridet kiváló növekedése, életképessége és húsmínősége teszi alkalmassá az intenzív halastavi és extenzív természetes vízi körülmények hasznosítására. A Szarvasi P 34 jelű pikkelyes ponty a szibériai amúr folyóból származó vadponty apai vonalának köszönhetően egy megnyúlt testformájú hibrid, amely a horgászvizetek mellett a tavi termelésben is jelentős terméseredmények elérésére képes.

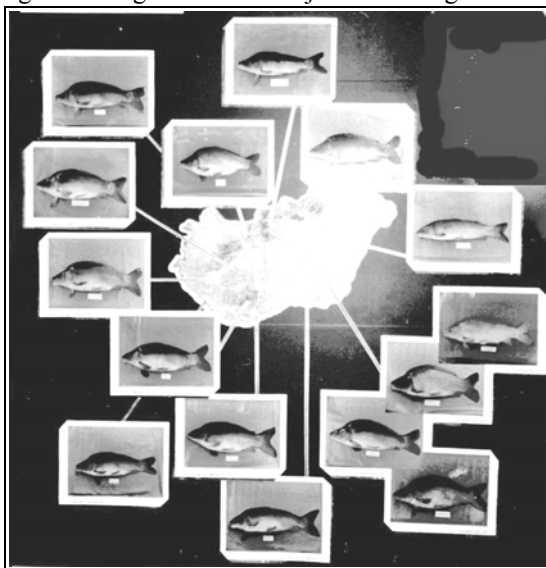

A szarvasi 215 jelű tükrös hibridponty

módszerében a tenyészállatok küllemi bírálata mellett kidolgoztam a bemutató halgazdaságok termelési mutatóin alapuló értékelhetőségi rendszerét is.

A kiváló hibrid pontyok szülői vonalait a HAKI-ban folyamatosan neveltük, és 1972 után mintegy 12 ezer szülőpár került a halszaporító és termelő gazdaságokba, aminek eredményeként az 1980-as években a hazai pontytermelésnek mintegy 80 %-át a szarvasi hibrid pontyok képezték.

Időszerű volt a céltudatos tenyésztő és szelekciós munka bevezetése azokban a halgazdaságokban, melyek önálló, konszolidált pontyfajtavál rendelkeztek. Az állományok nyilvántartása és a tenyésztő munka eredményességének regisztrálása céljából kidolgoztam a ponty törzskönyvi

A magyarországi őshonos és tógazdasági nemes pontyok gyűjteménye a HAKI élő génbankjában

A szarvasi hibrid pontyok bejelentése nyomán Magyarországon először kerültek pontyok az államilag elismert állatfajták sorába. Hibrid pontyaink folyamatosan bemutatásra kerültek az Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításokon, ahol több aranyérmét és tenyésztői nagydíjat nyertek. A kiállítások értékelési

szabályzatát. A tenyésztő szervezetként működő halgazdaságok az egyéb háziállatok tenyésztésében alkalmazott törzskönyvi nyilvántartást kötelezően vezetik.

1990-ben a HAKI nemzetközi ponty genetikai szimpóziumot szervezett, melyben 22 ország mintegy 50 résztvevője mutatta be előadások keretében pontyszelekciós munkáját, és ismerhette meg intézetünk genetikai és nemesítő tevékenységének eredmé-

neyeit.

Több évtizedes kutatómunkám során összegyűjtött és fenntartott 15 hazai és ugyanennyi külföldi pontyfajta képezi azt a világon egyedülálló fajtagyűjteményt, génbankot, amely lehetővé teszi értékes őshonos és kultúrfajták sokszínű genetikai állományának fenntartását és megőrzését a kutató munka számára, a fajták szükséges visszatelepítése céljából és az egyre gyakoribb fajtakihalás elkerülésére.

A pontyfajták genetikai fajtajavítása terén végzett kutatásaim módszereit és eredményeit több külföldi egyetemen, kutató intézetben és nemzetközi konferencián ismertettem. Kutató munkámat az intézet vezetése kezdettől fogva támogatta. Folyamatosan segítségemre volt 2–3 tudományos kutató, 2 állandó technikus, 3–4 laboratóriumi asszisztens és 4–6 fő halász. A munka technikai feltételeit 32 hektár kísérleti halastó és modern halkeltető biztosította. A tudományos munka anyagi feltételeit az intézet vezetése a mindenkori lehetőségekhez képest biztosította.

Tudományos munkásságom elismeréseként több szakmai és állami kitüntetés mellett 2012-ben a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetését mint életműdíjat vehettem át.

A HAKI génbankjából külföldi származási helyére visszatelepített, eredeti jellegvonásait mutató egyedeinek válogatása egy horvátországi halgazdaságban

Dr. Rónyai András
Tokhalak Szarvason

Bár a világ halászati fogásaiban a tokfélék részesedése igen szerény – mindössze néhány tized százalék –, gazdasági jelentőségük mégis nagyobb. A tokfélék ikrája, a ritka csemegének tekintett kaviár egyike a legdrágább élelmiszereknek, de szálkátlan, kiváló minőségű húsok iránt is növekszik a kereslet. A tokfélék fajai sok országban népszerű horgászhalak is.

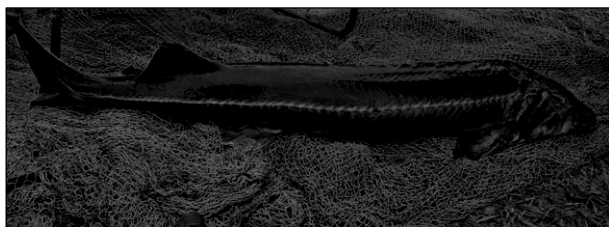
Lénai tok

A kaviár egyszerűen csak a tokfélék petefészkeiből „kirostart” és gyengén sózott ikrája. A só nem csak tartósítószerként szolgál, de a nyers ikra nagyon lágy, törékeny burkát is szilárdabbá teszi. A tokhús, és vele a kaviár készítése a Ponto-Kaszpikus térség országaiból ered. Ez a luxustermék jelenleg a tokhalakkal asszociált a fogyasztók körében, ugyanakkor maga a “caviar” szó a perzsa “mahii-xavi-yar” kifejezésből származik, amely egyszerűen csak „ikrát hordozó hal”-at je-

lent. Mások szerint a “khavyar” kifejezést először a törökök kezdték alkalmazni, melyből az angol “caviar” származik. Kezdetben a kifejezést mindenféle ikrára alkalmazták, de ma már csak a tokfélék ikrájából készült termék címkézhető “caviar”-ként. A címkén fel kell tüntetni a fajnevet, az eredetet (vad vagy tenyésztett), a származási országot, az ugyanazon hal ikrájával megtöltött csomagolóedények számát, az előállítás évét, a feldolgozó azonosítóját, valamint a kaviár színárnyalatát (világos, közepes, sötét). Az egyéb halak és vízi szervezetek ikrájából készített termékeken fel kell tüntetni a származási faj közismert nevét. A kaviár forgalmi/kereskedelmi értéke – a halfaji eredetén kívül – rendkívüli mértékben függ a feldolgozási technológiától és annak részleteitől is. A nagyon ritka és kiváló minőségű „beluga” kaviár akár 10 000 EUR kiskereskedelmi áron is forgalomba kerülhet.

A tokfélék halászati fogásai világszerte jelentősen csökkentek a túlhalászat, az élőhelyvesztés és a vízszennyezések következtében. 1980-

ban még 29 000 tonna felett volt a természetes vizekből származó halászati zsákmány, de pl. 2009-ben már csak 682 tonna tokhalat fogtak, és ma már a (legálisan) halászott mennyiség 100 tonnánál is kevesebb. Az utóbbi két évtizedben a természetesvízi fogások csökkenésével párhuzamosan jelentős fejlődésnek indult a toktermelés. A FAO statisztikai adatai szerint 1984-ben még csak 150 tonna volt a termelés, amely mára már meghaladja a 35 000 tonnát. Kezdetben a termelt mennyiség csaknem 90 %-a a volt Szovjetunióból származott, de jelenleg már Kína termelése egymagában is megközelíti a 30 000 tonnát. További jelentősebb termelő országok: Olaszország, USA és Franciaország. Sok más országban (pl. Németország, Románia, Cseh Köztársaság, Moldávia, Magyarország stb.) is megkezdődött a tokfélék akvakultúrák termelése, de azoknak mértékéről a legtöbb esetben nem állnak rendelkezésre hiteles adatok.

Simatok

A kőkorszaktól kezdve számtalan régészeti lelet bizonyítja a tokhalászat jelentőségét a Duna menti országokban is. E területekről – különö-

sen a Kis-Alföldről, Győr és Ács térségéből – 7000–9000 éves tokhalmaradványok kerültek elő. A 11. és 15. század között jó néhány halászati település jött létre a vándorló tokhalak ívási területei közelében. A tokfélék a magyar történelemben is fontos szerepet játszottak. Így pl. az 1050. esztendő a halászat tekintetében ötven óriási viza tette nevezetessé, amelyeket András magyar király a Győr alatt megszorult III. Henriknek küldött; ez a haltömeg mentette meg a német tábornok az éhhaláltól. Magyarországon, csakúgy mint Oroszországban, a folyók vízfogásra alkalmas szakaszai királyi adományokként is szolgáltak.

Történetileg a következő fajok fordultak elő nagy számban a Közép- és a Felső-Dunán, ill az azok vízrendszerében: viza (*Huso huso* L.), vágótok (*Acipenser gueldenstaedti* Brandt), sőregtok (*Acipenser stellatus* Pallas) és kecsge (*Acipenser ruthenus* L.). A simatok (*Acipenser nudiiventris* L.) szintén része volt a

Negyevés vágótok

ségben.

A tokfélék ősei mintegy 250 millió évvel ezelőtt jelentek meg a Földön.

Kecsege

Fajaik közös morfológiai jellemzője a porcos vázrendszer, a meghosszabbodott orr-rész (rostrum), valamint az aszimmetrikus farkúszó. A tokfélék állati szervezetekkel táplálkoznak. A lárvák első táplálékát zooplankton szervezetek képezik, majd később áttérnek a férgek, rákok és puhatestűek fogyasztására. A nagyobb példányok halakat is zsákmányolnak, de csak néhány fajuk tekinthető ragadozóknak. Alsó állású, messzire előrenyújtható szájuk elsősorban a bentikus szervezetek felvételére alkalmas.

A tokfélék ivara – az ivási időszakon kívül – morfológiailag nem, vagy csak igen nehezen különböztethető meg. Ivarérésük a csontos halakhoz viszonyítva nagyon lassú. Természetes körülmények között néhány faj nőtényeinek első ivására csak 15–20 éves korukban, míg a tejeseknek 12–18 életévükben kerülhet sor. Ivari ciklusuk is néhány éves; a legtöbb esetben az ikrásoknak 3–5 évre, a tejeseknek 2–3 évre van szükségük az ismételt szaporodáshoz.

Legtöbb fajuk vándorló (anadrom), vagy fél-vándorló (semi-anadrom), vagyis a tengerekben élve válnak ivaréretté, és ivásra a folyókba vándorolnak; általában először a tejesek, melyeket az ikrások követnek. Más fajaik (pl. kecsege, szibériai tok, lapátorrú tok) teljes életciklusukat a folyókban töltik. Néhány fajuknak több szaporodási formája is ismert, amelyek különböző évszakokban, eltérő fejlettségű ivarsejtekkal, 1–11 hónappal az ivást megelőzően kezdik meg folyami vándorlásukat. Ez az időben elnyúló ivási vándorlás lehetővé teszi az ivóterületek, valamint a folyó táplálékkészletének jobb kihasználását. Ívás után a vándorló fa-

halfaunának, bár állománya soha nem volt bőséges. A közönséges tok (*Acipenser sturio*) közép- és felső-dunai előfordulásáról nincsenek irodalmi adatok. A Közép-Dunán napjainkban csak a kecsegét fogják viszonylag jelentősebb mennyi-

Lapátorrú tok

jok egyedei a táplálékhiánytól függően rövidebb-hosszabb ideig még a folyókban maradnak, majd visszatérnek a tengerbe.

Az ívás a folyók azon mély, köves vagy kavicsos aljzatú részein történik, ahol a vízsodrás elég erős a lebegő-anyagok leülepedésének megakadályozásához. Az ikra mérete fajtól függően változó, de átmérője általában 2–4 mm közötti, nagyon ragadós, és több „micropyle”-vel (nyílás a termékenyítő spermiumok számára) rendelkezik. A nem-táplálkozó lárvaszakasz a vízhőmérséklettől függően általában 5–15 napig tart. A lárvák a vízben folyamatos felúszó-lesüllyedő mozgást végeznek, amely elősegíti a gyors vízáramlású folyókban a minél szélesebb területen történő szétszóródásukat. A táplálkozó, aktívan úszó ivadékok a tengert a folyó táplálékkészletének bőségétől függően néhány hetes vagy hónapos életkorban éri el.

Világszerte többféle intézkedésekkel igyekeznek megőrizni, ill. helyreállítani a tokfélék természetes vízi állományait. Ezek közül a legfontosabbak: a fajok és élőhelyeik védelme; közös cselekvési terv és intézkedések; kereskedelmi szabályozások; halszaporítási és nevelési technológia fejlesztése és tudományos kutatási programok végrehajtása.

A 2014. január 1-jével alakult Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ Halászati Kutatóintézetének jogelődje, a Halászati és Ön-

Sőregtok

tőzési kutatóintézet (még korábban Haltenyésztési Kutató Intézet – HAKI) az 1960-es évek közepétől kezdett el foglalkozni a kecsege tenyésztési-termelési technológiájának fejlesztésével. Kezdetben a kutatások a kecsege mesterséges szaporítására és ivadékevelésére, majd később – ezzel párhuzamosan – a vicsege (viza és kecsege hibridje) áruhal-nevelési technológiájának kidolgozására irányultak. Az Intézet az 1980-as évek elejétől kezdte meg a tokfélék élő génbankjának kialakítását célzó tevékenységet, melynek eredményeként jelenleg négy őshonos (viza, kecsege, vágótok, sőregtok), valamint két külhoni faj (lénai tok és lapátorrú tok), ill. néhányuk különböző földrajzi populációinak egyedei nevelkednek az Intézetben szigorúan őrzött körülmények között. A tok-génbanki állomány fenntartásához – többek között – olyan kutatási diszciplínák is kapcsolódnak, mint pl. szaporodás-biológia, takarmányozás, technológia-fejlesztés, immunológia és genetika, valamint az akvakultúra műszaki fejlesztése. Az elért eredményeknek köszönhetően az Intézetet ma már az EU-ban a tokfélékkel kapcsolatosan is „nívósan” jegyzik,

a tématerületen dolgozó munkatársaink több hazai és nemzetközi pályázatban vettek részt, valamint szakértőként is közreműködtek a tokfélék megőrzésére, ill. akvakultúra termelésének fejlesztésére irányuló projekteken.

A felvételeket Jancsó Mihály készítette.

Múltunkat idézve

Dr. Tímár Jánosné

A nagykönyvtár kincsei

9. rész

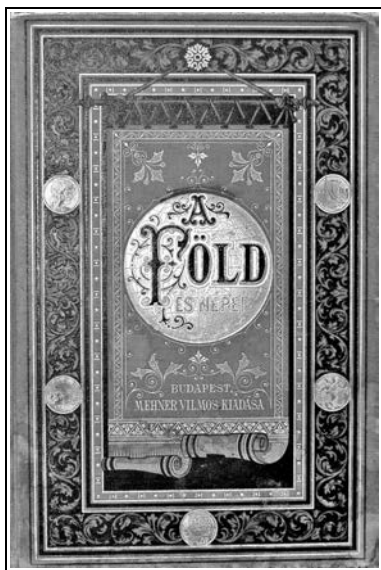
Sorozatunk a Vajda Péter Gimnázium országos hírű, zárt anyagú könyvtárának¹ anyagát mutatja be. A 27. számban a történeti szakirodalmat ismertette a szerző, e számunkban a földrajzi és gazdasági szakirodalmat tekinti át.

XII. Földrajz

1. Általános és egyetemes földrajz

E témában az egyik legrégebbi kiadvány *Newton* műve 1693-ból. *Cholnoky*, *Brassai*, *Kogutovicz* neve az átlagos műveltségű olvasónak is ismerős. A témák pedig igen változatosak: csillagászati és fizikai földrajz, emberföldrajz, a levegő fizikai földrajza, fotogrammetria, oceanográfia, a vulkánokról, a hegyekről szólnak ezek a könyvek.

2. Egyetemes leíró földrajz

Brassai Sámuel, Cholnoky Viktor, Darwin, Vámbéry Ármin, Verne Gyula szerepel a szerzők között.

Még ma is érdekes *György A. A. Föld és népei* c. öt kötetes műve (1895-1905). Néhány útleírás, képes atlasz teszi színessé az állományt.

3. Magyarország földrajza

Sajnos, a szűkebb hazánkkal foglalkozó művek elvesztek, de az egyes megyék földrajza, egyes vidékek néprajza megtalálható. *Mendöl Tibor* (a híres földrajztudós atyja) *Szarvas földrajza* c. műve 1928-ból megmaradt.

4. Európa földrajza

A 19. századig, de még a 20. század első felében is nagy kaland volt az utazás, így aki megengedhette magának, ezt az élményt útleírás formájában meg is örökítette.

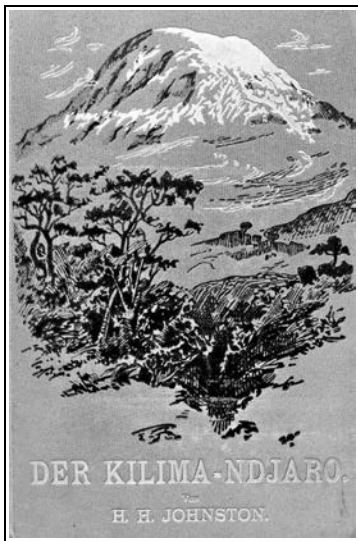
¹ 2012. szeptember 1-jétől a könyvtár teljes anyaga a Városi Könyvtár kezelésébe került.

Irinyi Jánost nem az utazásairól ismerjük, de itt német-, franciaországi és angliai úti jegyzetei vannak meg. Napjainkban ismét megjelent Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képen gyönyörű kiadásban, itt két példányban is megtalálható az eredeti. A szerzők között *Rudolf trónörökös* neve is szerepel, úti beszámolójának címe: *Tizenöt nap a Dunán. Tessedik Ferenc Utazás a Francia ország déli részében* című útleírása 1831-ben jelent meg.

5. Ázsia. Ausztrália. Polinézia

Természetesen nemcsak Európában utaztak az emberek. Az embereket mindig hajtotta a kíváncsiság idegen tájak felé, az 1881-ből való *Brózik K.: Középkori ázsiai utazók* c. műve is ezt igazolja. A híres utazó *Sven Hedin* több műve is megtalálható itt, csakúgy mint *Humboldt*, *Lóczy L.* és *Vámbéry Ármin*, *Stein Aurél* beszámolója. A művek témája átöleli az egész földgolyót: a maorik, az emberevők földjén, Indiában, Ausztráliában jártak a kíváncsi tudósok, utazók.

6. Afrika földrajza

Brózik Károly és Magyar László az ismertebb szerzők. A művek pedig átölelik egész Afrikát.

7. Amerika földrajza

Ismét egy ismert név: *Xantus János*, egyik műve Kaliforniában tett utazásairól szól, a másik Észak-Amerikából írott leveleinek gyűjteménye. Az itt felsorolt művek átölelik Észak- és Dél-Amerika területét.

8. Sarkvidékek

Amundsen északi útjáról szóló könyve eltűnt az évek folyamán, de *Scott* utolsó útjáról való naplója megvan. Jórészt német nyelvű könyvek találhatók itt.

XIII. Hadtudomány és általános hadtörténet

Katonai értekezésektől kezdve gyakorlati szabályzatig igen széles skálán mozognak az e témakörben írt művek. Viszonylag kevés mű tartozik ide.

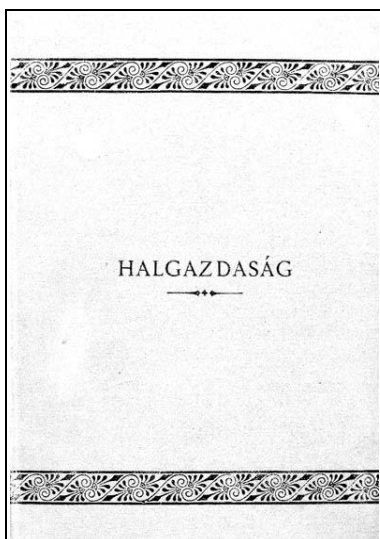
XIV. Ipar. Kereskedelem. Közlekedés.

Két békéscsabai témájú könyv nyitja a sort: az ipari szervezetek történetét, valamint „a magyar iparos ifjak jól felfogott érdekeit” írja le *Áchim J.* Van itt könyv a spanyol vasutakról, a japán selyemtenyésztségről, a fotográfiáról, a gyagyiparról is.

XV. Építészet és mérnöki tudományok

Korunk találmányairól, Budapest középítkezéseiről, földmértanról szóló néhány könyv van ebben a részben.

XVI. Gazdaság

Juhtenyésztés, tejgazdaság, falugondozás, méhészet, borászat, sertésenyésztés, szarvasmarha-tenyésztés is szerepel e könyvekben. Itt néhány érdekes névvel is találkozunk: *Gaal J. A. falugondozása. Tessedik Sámuel élete, alkotása és művei* (1918). *Graszmann* német nyelvű könyve 1792-ben jelent meg németül, melynek elején és végén Tessedik jegyzetei találhatók. Ugyancsak Tessedik jegyzetei vannak a következő művekben: *Kleine ökonomische Reisen* (1875-86). *Museum rusticum et commerciale...* 1764–1767 *Schmid: Landwirtschafts Katechismus*, Wien, 1797.

Tessedik saját művei: *Der Landmann in Ungarn*, 1784, *Neuer Wiesen Rekti-*

fikazious – Plan – 1802., Erklärung

Megyei vonatkozású *Zlinszky J.* A békésmegyei gazdasági egyletnek 1897-ik évi értesítője. Békéscsaba, 1897.

A békésvármegyei gazd. egylet története 1860–1896. Bcsabán, 1896.

Lótenyésztés, talajjavítás, a Tiszavölgy rendezése – mindezek a témák azt jelzik, hogy a gimnáziumi könyvtár fejlesztői nem csak a szűken vett tananyaggal kapcsolatos könyveket vásárolták meg.

Dr. Lesfalvi Tibor

Szemelvények a szarvasi polgári intézmények együttműködéséről 1722–1918 között

A Szarvas Krónika 27. számában megkezdjük dr. Lesfalvi Tibor tanulmányának közlését – folytatásokban. Az 1. részben a szerző Szarvas újraterelítése utáni időszakát vizsgálta: hogyan alakultak ki a mezőváros polgári intézményei. A 2. részben a szarvasi evangélikus egyházközség lelkészeit mutatja be.

A szerkesztő

2. rész

A szarvasi evangélikus egyház lelkészei 1722-től a 20. század elejéig

A szarvasi polgári intézmények bemutatását az egyház szerepének megismertetésével kezdem. Emblematikus az egyház szerepe a vizsgált korszakban. A polgári intézmények között a klasszikus értelmezés szerint kakukktojásnak tűnhet az egyház szerepeltetése, azonban a polgári intézmények előfutáiraiként értékelhetőek az egyházak által végzett felekezeti, valamint karitatív tevékenységek, például: iskolafenntartás. Majd a polgári időszakban végzett tevékenységük okán meggyőződésem szerint Szarvas esetében indokolt az egyházak szerepének bemutatása a polgári intézmények között. Lássuk, miért!

A török korszak után (a szarvasi földvár török helyőrsége már Buda 1686-os visszavételét megelőzően, 1685-ben elhagyta a vidéket) hosszú évtizedekig néptelen volt Szarvas. A korabeli leírások szerint ekkor egész Békés megye pusztaság volt, ahol a mocsarakban gólyák, vadlibák, darvak tanyáztak.

A császári udvarnak tett szolgálataiért báró Harruckern György (élelmezési biztos volt) kedvezményes áron hűbérbirtokul kapta szinte az egész vármegyét¹, benne Szarvas területét is.

Munkáskezek hiányában azonban a terület nem hajtott hasznot az új tulajdonosnak, aki ezért 1722-ben szlovák ajkú, evan-

¹ Dr. Neumann Jenő: Szarvas nagyközség története, 46. oldal.

gélíkus vallású jobbágyokat telepített be Abaúj, Gömör, Nógrád, Pest, Pilis, Solt és Zólyom vármegyéből². Őket a Harruckern által ígért kiváltságok csábítottak ide, melyek között szerepelt a szabad vallásgyakorlás biztosítása is³. A leteleplülők az akkor szokásos gyakorlattól eltérően a letelepülés feltételeit – kiváltságaikat – 1722. július 22-én szerződésbe is foglalták a hűbérúrral⁴. A vármegyei földesúrtól kapott szabad vallásgyakorlat keretében az ide érkezők Szarvason is azonnal megépítették az (ágostai hitvallású) evangélikus templomukat. Az első évben kb. 300 lélek telepedett le, akik azonnal községgé szerveződtek (a település 1723-ban vásártartási jogot és ezzel mezővárosi – oppidum – jogállást kapott⁵). A község első lelkésze *Hrdina András* lett. A lelkészek mind beszélték a nép szlovák nyelvét, így az intézményes keretek közötti szervezett találkozások (pl.: istentisztelet, esküvő, temetés, keresztelő) mind fenntartották a nép és a (anya)nyelv közötti kapcsolatot. Érdekesség, hogy a település irányítása és az egyházszervezet nem különült el egymástól. A község hivatalnokai (főbíró, jegyző, törvénybíró, 12 esküdt és az előljárók) az egyház lelkészét a maguk fejeül ismerték el, és az újratelepülést követő évtizedekben évenként a település hivatalnokai a templomban az oltár előtt, a település véneinek jelenlétében, a pap kezébe tették le az esküt. A település életének ilyen szintű irányítása az evangélikus lelkész által 1775-ig tartott, addig a lelkész szinte diktátori hatalmat gyakorolt a település lakói felett az erkölcs-, köz-, csend- és rendbiztonság tekintetében, sőt a lakosságra vonatkozó fegyelmi törvényeket is ő készítette⁶.

Hrdina András 1722–1734-ig volt a település első lelkésze, majd egy emblematikus személy, *Markovicz Mátyás* (1734–1762 között volt lelkész) következett, aki bevezette az anyakönyvvezetést, ekkor kapott oltárt a temp-

lom, és az ő irányítása mellett készült el 1759-ben a templom harmadik átépítése is. Irodalmi munkássága szintén jelentős, latin nyelven megírta emlékiratait, valamint Szarvas régebbi történetét, és az ő korában történt fontosabb eseményeket. Ezen műve kéziratban maradt.

1768-ban került ide másodlelkésznek Szarvas történetének később meghatározó személyiségévé vált, a napjainkban is országos ismertséggel rendelkező *Tessedik Sámuel* (bal oldali kép). Fél évszázadon át, korát megelőzve, reformok sorát

² Szlovákok a Dél-Alföldön, szerkesztette: Gombos János, 47–54. p.

³ Zsilinszky Mihály: Szarvas város történelme és jelen viszonyainak leírása 28. p.

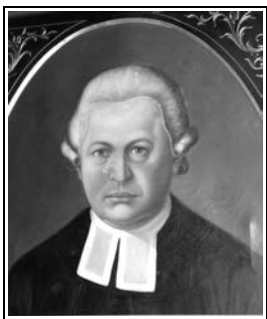
⁴ Dr. Maday Pál: Békés megye története 395. p.

⁵ Dr. Maday Pál: Szarvas története, 77. p.

⁶ Zsilinszky Mihály: Szarvas város történelme és jelen viszonyainak leírása 35. p

hajtotta végre, templomot építtetett (1788), iskolát alapított. Híveit kemény kézzel irányította, és munkás, gyakorlati életre nevelte.

Nemsokára a helyi történelem színpadára lép egy másik nagy formátumú lelkipásztor, *Boczkó Dániel* (1751-ben Liptó vármegyében, Deménfalván született) mint Tessedik másodlelkésze. Jelentős érdemei vannak a későbbi szarvasi (ekkor Mezőberényben alapított) evangélikus gimnázium létrejöttében. Irodalmi munkássága is jelentős, tudott magyarul, de műveit szlovák – biblikus cseh – nyelven írta.) A két pap azonban tehetsége ellenére (vagy éppen miatta), pedagógiai elveik különbözőségéből eredően nem tudott harmonikusan együttműködni. Boczkó egy esperesi megintés után 1803-ban lemondott hivataláról.

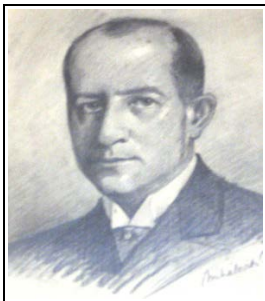

Boczkó távozásával a selmeczi bányakerület szuperintendense, *Hamaljar Márton* lett a szarvasi lelkész, mindmáig a település egyetlen püspöke, akinek vallásdogmatikai tanai majd egy évszázadon keresztül meghatározó zsinórmértékké váltak „*Hamaljar fële utasítások*” néven, illetve megalkotója a szlovák (őcseh) nyelvű *Ágendát*. 1804-ben egyesületet alapított a tanítók számára, mely 1811-ig összetartotta a békés– csongrád–bánati tanítókat.

Az 1812–1821 közötti időszakban az egyházat kormányzó testület változáson ment keresztül, és a városi előjáróságtól független presbitériumot választottak. (Ennek jegyzőkönyveit az 1860-as évekig szlovákul, majd szinte a vizsgált korszak végéig szlovákul és magyarul vezették).

1820-ban meghalt a település meghatározó lelkésze, Tessedik Sámuel. Helyére *Machula Gábor* került, akinek 1830-ban bekövetkezett halálával a megüresedett posztot *Pákh Mihály* rozsnyói lelkész kapta, ő azonban hivatását a rozsnyói hívek marasztalása miatt nem foglalta el. Ezután sorsdöntő változás következett be az addigi gyakorlatban. Eddig a lelkészek jellemzően az északi szlovák ajkú vármegyéből kerültek ki, most viszont a lelkészi hivatalt Temesvárról *Simon Sámuel* foglalta el, aki az eddigi szlovák nyelvű szónoklat helyett/mellett meghonosította a magyar nyelvű szónoklatot, szlovák (biblikus cseh) liturgiával (ez összhangban volt a reformkorban meghozott az egyházi nyelvhasználatra vonatkozó törvényekkel). Ez 10 esztendőn keresztül tartott, majd megszüntették és visszaállt a régi gyakorlat: szlovák nyelvi istentisztelet szlovák (biblikus cseh) nyelvű liturgiával, és mellette külön – kisebb számban – magyar nyelvű istentiszteleteket is tartottak.

1834-ben (1871-ig) másodlelkészként ismét egy emblematisz személy került a szarvasi parókiára *Jancsovcics István* személyében. Ő adta ki a meg-

határozó jelentőségű „magyar-tót és tót magyar szótárt” (Szarvas, 1848; valamint a „Magyar és tót nyelvtant”, szintén Szarvason. 1846-tól a másodlelkészi hivatalt a drjenovai *Placskó István* töltötte be, aki esperesként sokat tett a szarvasi főgimnáziumi rang megszerzése érdekében, irodalmi munkássága is jelentős, több művét kiadták a szarvasi nyomdában is. (A szarvasi Réthy-nyomda 1847–1856 közötti fennállása alatt jelentős szerepet játszott az egyházi kiadványok, ezek

között a helyi lelkészek munkáinak, többek között a prédikációk, gyászbeszédék szövegeinek közreadásával. Az 1870-es évektől lesz majd ismét nyomda a településen. (Ettől kezdve új polgári intézményi forma is megjelenik a településen kiadásra kerülő helyi újság/ok/ formájában.)

Placskó az 1855-ös kolerajárványban meghalt, helyébe ismét egy nagy formátumú lelkész, *Haviár Dániel* lépett, aki esperesként folytatta elődje munkásságát a főiskola megszervezése érdekében. Az egyházi tisztviselők (presbiterek, tanítók), illetve özvegyeik számára takarékmagtárat alapított. Nagy ívű tervei közé tartozott, hogy a szarvasi tanítóképző főiskola mellett alakuljon teológiai tanintézet is, amiért, mint kerületi főjegyző sokat tett, ezt azonban 1867-ben bekövetkezett halála miatt nem tudta megvalósítani.

1888-ban a templom felszentelésének 100. évfordulója tiszteletére megtartott ünnepségen a templomban megjelenő 3 000 (!) hívón túl több ezren kívül rekedtek, így döntés született egy további templom megépítésére is, melyet 1897-ben szenteltek fel, első lelkésze *Zvarinyi János* volt. Ezzel alapvető változás következett be a szarvasi hitéletben. Az eddigi tisztán szlovák nyelvű istentisztelet mellett (magyar nyelven eddig havi egy istentisztelet volt, amit *Lányi Gusztáv* evangélikus főgimnáziumi tanár tartott) a település, amely immár két evangélikus templommal rendelkezett, három lelkészt foglalkoztatott, közülük az egyik ettől kezdve folyamatosan magyarul hirdette az igét.

Sárkány János lelkész 1895-ben hunyt el, utódjául a korábbi lelkész, Placskó István fiát, *ifjabb Placskó Istvánt* választották. 1900-ban *Scholtz Gyula* lett a másodlelkész Szarvason, halála után, 1909-ben – Placskó mellett – *Kellő Gusztáv* lett a Tessedik-féle ó-templom második lelkésze. 1913-ban, Zvarinyi halálával az új templomba *Bartos Pál* került. A két templomban a vizsgált korszak végéig (még a világháború előestéjén is) az istentiszteletek 2/3-a szlovák nyelven hangzott el.

* * *

A tanulmány 3. részét a 29. számban közöljük. Ebben a szerző Szarvas egyházainak a község életében betöltött szerepét tekinti át.

Elfelejtett szarvasiak

*Molitorisz, – a jó tanár, a jó barát!
Ki szép – igaz – nemesnek égi zamatát
Osztotta lelkesen,
Kinek mély bölcsessége, lángoló szava –
Lelkellen ifjat is magasbra ragada, –
Már a sírban pihen.
(Lányi Józsa: Hálahangok)*

Dr. Molitorisz Pál **Molitorisz Adolf** (1801–1855)

Szarvason született 1801. október 22-én pedagógus családban. Egyik bátyja Lajos¹ ev. lelkész; Károly² öccse pedig szintén tanár volt.

Édesapja *Molitorisz Gábor* (1771–1837) „tudós tanító” volt Kiscsalomján³, majd apja halála után Szarvason, itt is hunyt el. Édesanyja nemes *Hoitsy Zsuzsanna* (1770–1840). Nagyapjáról *Molitorisz Jánosról* (1740–1787), a Nógrád megyei Palójtáról⁴ elsőként Szarvasra érkezett Molitoriszról Tessedik is megemlékezett a *Szarvasi nevezetességekben*: „Meghalt Molitorisz János, az iskola rektora, ki hét élő gyermekét egyetlen szobában nevelte, míg a másíkbán tanítania kellett.”⁵

Középiskolai tanulmányait részben a békési esperesség mezőberényi gimnáziumában végezte, majd nehéz, nélkülözésekkel terhes két évet töltött 1816–17-ben a selmecbányai gimnáziumban.

Felsőfokú képzését a pozsonyi líceumban kezdte meg, 1818-tól 1823-ig bölcsészetet és teológiát tanult. Közben Marcaliban a Sztranyovszky családnál és más családoknál gyermekek tanításával foglalkozott, kik közül később sokan jelentős, sikeres pályát futottak be.

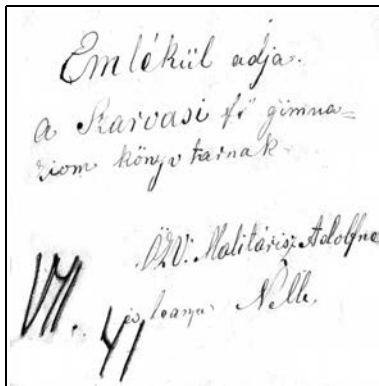
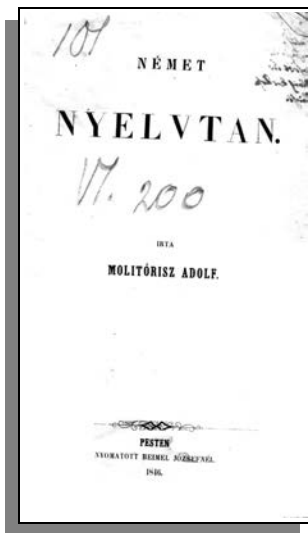
¹ Molitorisz Lajos (Szarvas, 1797–Alberti, 1860), ev. lelkész, többek között Albertiben ev. lelkipásztor, sokoldalú, nagy tudású ember, rendes tagja volt a Magyar Természettudományi Társulatnak, Csanád vármegye táblabírája. (Táblabíró: a megye tiszteletbeli tisztviselője, aki elsősorban a megye igazságszolgáltatási teendőiben működött közre, de a megye politikai életében is szerepet játszott. A közügyek terén kivált férfiakat a megyék gyakran kintüntetésképpen táblabírónak választották meg.) Porai a csanádalbertyi temetőben nyugszanak.

² Molitorisz Károly (Szarvas, 1808 – Orosháza, 1868), a magyar nyelv és irodalom tanára, Szarvason kezdte pedagógusi pályáját 1831-ben, Selmecbányán megszervezte az ottani ev. gimnáziumban a magyar tanszéket, majd 1841-től Orosházán tanított, ígéhírdetéseket is tartott. A kor hazafias hangulata hatására Molnayra változtatta a nevét. 2001-ben az orosházi ev. templom kertjében emlékkövet állítottak tiszteletére.

³ Község Szlovákiában, korábban Hont vármegyei település volt.

⁴ Község Szlovákiában, korábban Hont vármegyei település volt.

⁵ Tessedik Sámuel *Szarvasi nevezetességek...*, fordította dr. Nádor Jenő, Bp., 1938, 72. p.

Ajándékozó sorok az egyik tankönyvben

A francia forradalom következményeként külföldi egyetemeken látogatására nem kapott engedélyt, így 1825–26-ban a bécsi hittudományi intézetben folytatta teológiai és filológiai tanulmányait, ez idő alatt is magántanulókat vállalt, előbb a Kubinyi, majd a Glatz családnál nevelősködött.

Az utolsó, 1828/29-i tanévben a békési ev. egyházmegye tanáruul hívta meg az alma materbe, a mezőberényi tanintézetbe rendes tanárnak. Amikor pedig 1834-ben az intézetet Szarvasra helyezték át, itt folytatta a tanári hivatását haláláig. A folyamatos önképzés, törhetetlen szorgalom, türelmes kitartás mellett a szarvasi gimnázium egyik jeles, szigorú tanárává fejlődött, kinek tanítványait minden protestáns intézetben szívesen fogadták.⁶

1834–36-ban, 1841–1842-ben és 1851. évben, három ízben is betöltötte az intézet igazgatói tisztét, de emellett mindig tanított is. Élete vége felé családi nevét *Molnayra* változtatta. A Nagybetlehem utca 69. szám alatt lakott (ma Szent István u. 30.). Özvegye és leányai később a Nagybetlehem utca 64. számú házba költöztek (ma Szent István u. 12.).

Jelentős és sokoldalú szakirodalmi munkásságot fejtett ki, igazi polihisztor volt.⁷ Tankönyvei – melyek részben Szarvason készültek *Réthy*

⁶ *Emlékszótak...*, Szarvas, 1856, Réthy Lipót nyomdár; Benka Gyula *A Szarvasi Főgymnasium története*, Gyoma, 1895, 137-138. p.

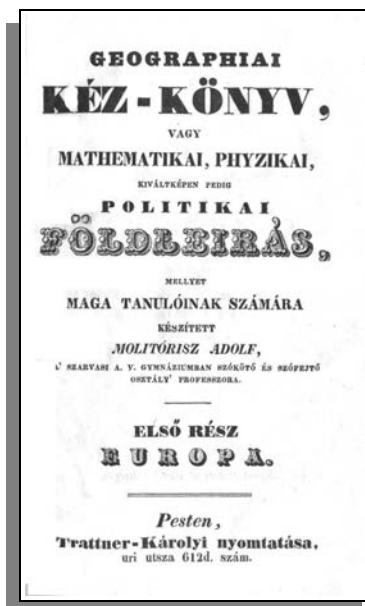
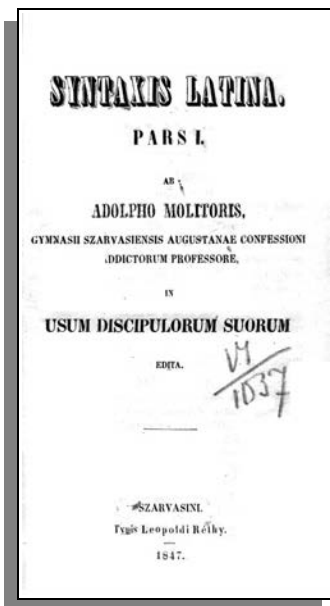
⁷ 1. *Geographiai kézikönyv*, vagy matematikai, fizzikai, kiváltképen pedig politikai földleírás, melyet maga tanulóinak számára készített. 1. rész. Európa. Pest, é. n.

2. *Syntaxis latina*, pars 1. Quam in usum discipulorum suorum conscripsit. Szarvasini, 1847. (300 példányban nyomtatott).

3. *Számítási példatár* I–IV., Pest, 1848. (Forrás: Szinnyei József *Magyar írók élete és munkái*, <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/> 2013. július 24.)

Lipót⁸ nyomdájában – fellelhetők a volt gimnáziumi nagykönyvtárban. Némelyik könyvet özvegye és Nelli lánya (Kornélia) adományozta a könyvtárnak. E kötetek különlegessége, hogy tartalmazza a szerző terjedelmes kézírásos bejegyzéseit is.

Pályáját dr. Nádor Jenő⁹, a gimnázium későbbi igazgatója így értékelte: „...a gimnázium egyik legszigorúbb s legtöbb eredménnyel tanító tanára. Hosszú tanári tapasztalatain felépített latin syntaxisa¹⁰, német nyelvtana, geográfiai kézikönyve, számtani példatára már bepillantást enged abba a kérdésbe, vajon közismert szigora mellett, módszeres elgondolások is irányították-e eredményes munkáját; későbbi igazgatója pedig fel is

⁸ Réthy Lipót (Szarvas, 1817–Arad, 1903), nyomdász, Békés megye és Szarvas első nyomdása, szarvasi nyomdáját 1847 májusában nyitotta meg, mely 1856-ig működött településünkön.

⁹ Nádor Jenő, dr., Neumann (Szarvas, 1889 – Szarvas, 1975), történelem–földrajz szakos tanár, történész. Elemi iskolai tanulmányait a szarvasi ev. tanítóképző gyakorló iskolájában, középiskolai tanulmányait szülővárosa ev. főgimnáziumában végezte el. 1912-től szarvasi főgimnázium tanára, 1939 júniusától 1948-ig az intézet igazgatója volt. Szaktárgyai mellett vallástant, magyar irodalmat, természetrajzot, ógörögöt és filozófiát, valamint testnevelést is oktatott. A *Szarvas nagyközség története* (1922) és a *Szarvas 1848-ban* c. munkái (1962) alapművek. Porai az Ötemetőben, a Tessedik-sírkertben nyugszanak.

¹⁰ Szintaxis: mondattan, a szavak szó szerkezetekké és mondatokká kapcsolódásának szabályait tartalmazza.

jegyezte róla, hogy különös készséggel rendelkezett a tudománynak mások részére való világos közlésében. Munkáját még a fáradhatatlanság jellemzi, mikor utolsó éveiben egy új tantárgy tanításával bízták meg, ifjú lelkesedéssel fogott hozzá annak megtanulásához.”¹¹

Lapozunk bele Molitorisz Adolf földrajzkönyvébe, Szarvasról is ír: „Szarvas az egyesült 3 Körös mellett, a Berettyónak ezekbe szakadása alatt, 1722-ben telepített tót gyarmat, 17 e. legnagyobb részint evang. lakosokkal, gróf Bolza, Battyányi, Mitrovsky és Eszterházi Birtoka, egy evang. gimnáziummal, mely 1834-ben tétetett ide által Mező-Berényből; mivel azt a méltóságos uraság nagylelkűleg megajándékozta örökösen 280 hold jó minőségű földdel, 28 holdból álló kerttel, 8 házhellyel s azonkívül szabadsággal 2 kerekű száraz malomépítésre minden teher és adózás nélkül, az eklézsia p. nagy és 39,706 váltó forintra becsült épületét¹² neki jótévéleg 5000 pengő forintban áttengedé. Jelesebb épületei közé számíthatni a 4 gróf kastélyait¹³, melyek közt gr. Bolza kastélya híd. m. a Körösparton 4 oszlopos csarnokával nyugotról Szarvasra jövőknak kellemes tekintet ad: az evang. nagy templom jeles orgonájával, és a mellette lévő gimnázium épületét. Fő utszája, mely 2 felekre osztja a várost, széles, egyenes és csinos, egyéb utszáji keveset kivéve, még igen rendezetlenek, de minthogy szabályozás alatt van a város, napról napra szépül s épül. Van egy szép fűzes erdőcskéje túl a Körösön gr. Bolza és Battyányi szép kertjeikkel. Földművelés, barom- és méhtartás, lóherevetés és halászat divatban vannak.”

Számtani példatárában játékos akrosztichon közzétételével segítette elő a mértékegységekben való eligazodást. Ebből idézzük a súly- és űrmértékekre vonatkozó versikéket:

III.

Sokszor kérdésbe jön: ez vagy az mennyit nyom?

Úgy, hogy a súlymérték rendjét elmondanom

Lányoknak s fiúknak hasznosnak gondolom.

Mázsába megy száz font, fontba harminckét lat;

Értékben teljes lat négy nehezéket ad;

Részként a nehezék bír szemert hatvanat.

¹¹ Dr. Nádor Jenő *A szarvasi ág. hitv. ev. Vajda Péter Gimnázium története*, Bp., 1934, 35-36. p.

¹² A Tessedik által emelt iskolaépület, jelenleg a Múzeum van elhelyezve benne.

¹³ A Bolza Pál, a Mitrovsky-, a Bolza Géza- és a Károlyi- kastélyokra utal a szerző. A két utóbb megjelölt épület már nem áll.

*Tonnát is használnak, mégpedig tengeren,
És avval mérik fel a hajót összesen:
Kell bele húsz mázsa, hogy szabályos legyen.*

IV.

*Ha netán valaki tőled azt kérdezi,
Italoknak melyek rendes mértékei?
Gondod legyen őket ezekre inteni:*

*Minden akónak van hatvannégy itcéje;
Éppen félannyi pint ömölhet beléje,
Ritkább használatú mérték szerint véve.*

*Tudva még azt is, hogy egy itce két meszel,
És hogy minden meszel telik két negyeddel,
Könnyen fogsz e részben igazodhatni el.*

Első felesége, Jäger Zsuzsanna Debrecenben született, Szarvason hunyt el

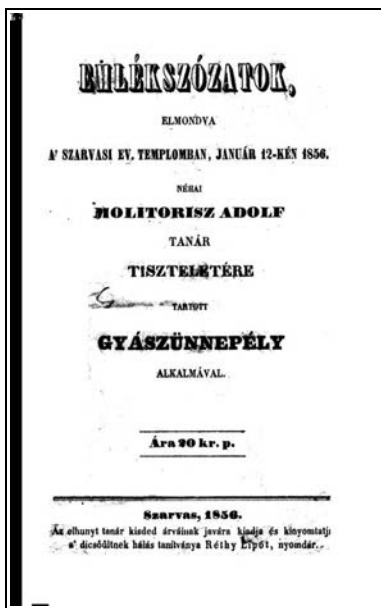
*Molitorisz Kamilla, Kornélia,
Malvina és Ede 1875 körül*

1843. január 7-én, 34 évesen. 1844-ben újból megházasodott, a római katolikus vallású *Juhász Ernesztinát* vette feleségül, aki a Nyitra vármegyei Nemespannon született, 1891. augusztus 3-án Szarvason hunyt el.

E házasságából a fiúgyermekeket az ev., a leányok pedig az rk. vallás szerint keresztelték meg. Az emlékezet és a családfa adatai csak a felnőtt kort megélték nevét őrizte meg (*Gusztáv, Ede, Kornélia, Malvina, Kamilla*). További anyakönyvi adatok állnak rendelkezésünkre, melyekben feltehetően a kora gyermek-korukban elhunytak adatai lelhetők fel. Ugyanakkor olvashatjuk a keresztszülők vagy pl. a házasságkötés tanúinak neveit. Ezen adatokból – melyek a mel-

léletben találhatók – Molitorisz Adolf társadalmi állására, rokoni, baráti kapcsolataira lehet következtetni.

Ereje teljében, 1855. augusztus 5-én, 54 évesen a második nagy kolera-vész áldozata lett. A temetési szertartásán Lányi Gusztáv¹⁴ és Jancsovics István¹⁵ lelkészek működtek közre. Porai felett a főgimnázium igazgatója Haberern Jonathan¹⁶ mondott gyászbeszédet: „...bámultunk, midőn a Körös vízének habjai egyik növendéked elnyelték, s te a veszélyes elemben az ifjak merészebbjeivel keresgélted az elmerültet..., mert mint nyelvészeti tanár is a szeretet tanát hirdetted..., önmagad továbbképzésében el nem csüggedtél, az irodalom és a tudomány iránti érdeklődésed el nem hűlt, az új tárgyak tanításában rendkívüli rugékonyságot mutattál... a törvényt becsülted, s szentnek tartottad, másoktól is követelted a törvény tiszteletét; megtámadva védted magad, de nem támadtál.” 1856. január 12-én az ev.

/Ó/templomban tiszteletére gyászünnepelet tartottak. Ez alkalommal a „dícsőültnék hálás tanítványa”, Réthy Lipót szarvasi „nyomdár” az elhunyt tanár kisded árváinak javára *Emlékszózatok* címmel füzetet adott ki.

Haberern gyászbeszédében idézte az elhunyt egy vallomások beszédét. Molitorisz egy évvel korábban, tanári működésének negyedszázados jubileuma alkalmával „a szószékről tárta ki gondolatait”:

„Huszonöt éve – úgymond –, hogy tanár vagyok. Mit tesz 25 évig az iskolai tövises pályán fáradni, tudja, ki tapasztalta. Fáradni, izzadni, mulatságokat magától megtagadni, álmait rövidíteni kell annak ki a tudomány pályáján haladni akar. Ittam ez idősokban öröm, ittam üröm poharat,

¹⁴ Lányi Gusztáv (Szarvas, 1828 – Sarvas, 1913), ev. lelkész, 1855–1891 között a sarvasi gimn. vallás, görög és magyar tanára, de más tárgyakat is előadott.

¹⁵ Jancsovics István (Alberti, 1811 – Sarvas, 1893), a sarvasi ev. egyház lelkésze 1837–1871 között.

¹⁶ Haberern Jonathan (Felka, 1818 – Budapest, 1880), teológiai tanár, filozófiai író, az MTA levelező tagja (1867), Arisztotelész műveinek fordítója. 1852 őszétől a sarvasi főgimnázium bölcselő, görög és német nyelv rendes tanára, 1854-től a főgimnázium igazgatója. 1858 őszén Budapestre, az egyesült protestáns teológiai tanintézethez hívták meg.

voltam magasztalva égig, voltam legyalázva földig; valának barátaim, valának ellenem is, és voltam pártfogolt és voltam üldözött ember...

Megtanultam, hogy a szüntelen tömjénezés szédít, elbizottá, magát túlbecsülővé tesz. Az elbizottság és a túlbecsülés pedig ingerlékeny, indulatos, türelmetlen és megférhetetlen természetű; mi nem hoz békét és nyugalmat, nem jóakaratot és barátokat, nem áldást és megelégedést az emberfiának.

Tanultam, hogy ellenei az embernek nem ártanak, ha hibáira és gyarlóságaira figyelmeztetik, mert kényszerítik minden lépésére vigyázni, s a legkisebb botlástól is óvakodni.

Megtanultam, hogy a türelem ellenségekből is csinál barátokat, midőn a türelmetlenség a legjobb barátokat is elidegeníti.

Megtanultam, hogy az, ki mindenkitől csak háladatosságot vár, szánnadó ember... ”¹⁷

A gyászünnepélyen a VIII. osztályos Benka Gyula¹⁸ és a szintén végzős Lányi Józsa tanulók szavalták el a terjedelmes ódáikat.

Porai az Ötemetőben nyugszanak, jeltelen sírban.

Melléklet

Molitorisz Adolf gyermekeiről

Első házasságából:

Tullia Gabriella (Szarvas, 1836. június 24. – ?), keresztszülei Boczkó Károly (1802-ben született, Szarvas város első alkotmányosan megválasztott országgyűlési követe az 1848. évi országgyűlésen¹⁹) és Tessedik Sámuel Johanna leánya, Mikolay segédlelkész felesége.

Gusztáv Adolf (Szarvas, 1838. január 17. – Arad, 1909); keresztszülei: Boczkó Károly szolgabíró, Kuthy Szidónia. Okleveles mérnök a MÁV alkalmazásában.

Eugén János (Szarvas, 1839. december 20. – Szarvas, 1840. december 21.), keresztszülők: Kuthy Lajos „Orvos Doctor Úr, Ns. Okolicsányi Szidónia Asszonyság”.

¹⁷ *Emlékszózatok...*, Szarvas, 1856, Réthy Lipót nyomdár, 16-17. p., *A szarvasi ágostai hitvallású főtanoda Tudósírványa az 1855/56-ki tanévről*, szerkesztette Haberern Jonathan igazgató, Gyula, Réthy Lipót nyomdája, 1856, 7, 12 p.

¹⁸ Benka Gyula (Békéscsaba, 1838 – Szarvas, 1923) pedagógus. Elemi és gimnáziumi tanulmányait Szarvason végezte. 1862-től 45 éven át a szarvasi főgimnázium tanára, 1884-től nyugdíjazásáig, 1908-ig igazgatója. Megírta a gimnázium történetét (1895, 1901). Nevét utcánév és az ev. általános iskola viseli. Az Óvóképző Intézet udvarán mellszobor őrzi emlékét. Porai az Ötemetőben nyugszanak.

¹⁹ Máté József *Megcselekedtük, amit megkövetelt a haza*, Szarvas, é. n., 54. p.

Ödön; 1840. december 21-én meghalt Molitorisz „Ödöny” 1 évesen.

Aurél János (Szarvas, 1842. december 27. – ?), keresztszülők: Kuthy Lajos orvos, Vámosy Apollónia.

Második házasságából:

József Eduárd (Szarvas, 1845. február 4. – Szarvas, 1880. május 26., tbc-ben hunyt el), ügyvéd, az Ede utónevet használta, keresztszülei Kuthy Lajos orvos és Vámosy Apollónia.

Adolf Eugén Ottokár (Szarvas, 1846. július 11. – ?), keresztszülők: Kuthy Lajos orvos dr. és Okolicsányi Szidónia.

Kornélia Mária (Szarvas, 1847. augusztus 15. – 1929 márciusa), tőle származnak a családfa alapját képező adatok), keresztszülők: Kuthy Lajos és Okolicsányi Szidónia,

Malvina Izabella Ernesztina (Szarvas, 1848. december 30. – Szarvas, 1880. október 2., tbc-ben hunyt el), keresztszülők: Dobosfy Venczel és Dobosfy Krisztina; 1874. június 29-én kötött házasságot a 42 éves szabadkai Szaghmeister István helv. hitvallású orvossal Szarvason. Tanuk: Bauer József szegedi gyógyszerész és Kontur József szarvasi járásbíró voltak. A vőlegény a helvét hitvallásból az ág. hitv. ev. egyházba tért át. Később a házasságot törvényesen felbontották.

Kamilla Laura Ludmilla (Szarvas, 1850. szeptember 1. – 1906), keresztszülei: Dobosffy Vencel és Zékány Krisztina.

*

Megjegyzés

Molitorisz Adolf a szerző ükapja, Molitorisz Ferdinánd (Szarvas, 1799–Szarvas, 1846) gazdatiszt öccse volt.

A szerző köszönetet mond *Sztrehovszki Zsuzsa* és *Demeter Jolán* szarvasi, dr. *Mátrai Tibor* és *Székely Zsolt* budapesti lakosnak szíves segítségükért, az adatok, dokumentumok beszerzéséért, rendelkezésre bocsátásáért.

Elődeink életéből

Akik magukba szívták a föld szeretetét

Második rész

Buzás Mihályné Czesznak Mária története

A Szarvasi Krónika 27. számában, az Elődeink életéből című rovatban a fenti címmel Buzás Mihály emlékeit rögzítettük. Az interjú után felesége, Czesznak Mária jelezte, hogy az ő családjának élete is tanulságos. Rövidesen az ő története is szalagra került.

* * *

Az utolsó kép Czesznak Mihályról (bal szélén)

Édesapám Czesznak Mihály, édesanyám Kasuba Judit 1938-ban házasodtak össze. A túl-akörösi tanyára költöztek, ahol szép kis tanya, lakóház, gazdasági épület és 12 hold föld, hozzá egy pár ló, fejőstehén, birka és disznók voltak. Édesapámat szülei így indították el az önálló

életre, mert ő egyedüli gyermek volt. Szüleim nagyon jól kezdték közös életüket, mivel a 12 holdat a tanya körül helyben lehetett megművelni. Apukám szántott, vetett, aratott, minden munkát elvégzett. Ezen a tanyán gazdálkodtak, éltek, és mi gyermekek ott születünk egymás után. Először a bátyám 1939-ben, a nővérem 1941-ben, aztán 1942 szeptemberében én. Úgy következünk, mint az orgonasípok. Sok szeretettel, sok munkával neveltek minket.

Tábori lapok

Amikor megszülettem, már javában folyt a háború. Édesapám 1943-ban SAS-behívót kapott. Békéscsabára kellett bevonulnia. Édesanyám elkísérte, ott búcsúzott el tőle. Egyszer még hazalátogatott, mesélte a bátyám, én nem emlékezhettem még erre. Azután soha többé nem láttuk. Anyukám kapott tőle hírt, küldtek neki csomagot. Válaszolt is, de a tábori lapok csak a nagymamánál maradtak meg.

1943. június 9-én még Magyarországról írt, nem értette, miért nem kapott hírt sem a feleségétől, sem a szüleitől. „Írják meg, hogy mi újság otthon, milyenek a vetések!” 1943. június 28: „A várva várt levelüket

megkaptam. ...Egyetlen fiuk a távolból: Miska.” A következő levél jóval később érkezett, hiszen édesapám kikertült az orosz frontra.

1943. augusztus 12. „A másodikán írt lapjukat megkaptam, és mindent megértettem belőle. Hogy nagyon keveset csépeltek, meg hogy nagy a szárazság. Nem csodálom, mert a múlt hetekben itt is olyan nagy hőség volt, hogy majd elolvadtunk.”

1943. október 25. „...Amikor Pesten voltam, a nagybátyámnál is voltam, meg mindenfelé összejártam, mert csak 12-én indultunk kifelé. ...a csomagot a feleségem küldi, hát ha tudnak küldjenek dohánt.”

1943. december 10. „Valahol Oroszországból. ...Hála Istennek, egészséges vagyok. ...Továbbá tudatom, hogy az időjárás sokféle. Hol fagy, hol havas eső esik. Csak az a jó, hogy a téli ruhákat kikaptuk, és így bírjuk a hideget. Csak azt nem bírom, hogy még egy sort, vagy lapot nem kaptam.”

Cséplés közben: Czesznak dédmama, mellette második férje, Mateidesz János

1943. december 31. „...Nagyon sajnálom, hogy a karácsonyt és az újévet itt muszáj töltenem, nem otthon. De remélem, hogy ha az Isten megsegít, akkor a húsvétot otthon töltjük együtt. Továbbá tudatom magukkal, hogy 25-27-én írt lapjukat megkaptam. ...Most már sűrűbben kapunk postát, de csomagból még nem kaptam egyet sem.”

Oroszországból, 1944. január 4-én. „...Én hála Istennek egészséges vagyok, csak az a baj, hogy diéta kosztol köll lennem, ha nem akarom, hogy kórházba jussak. Továbbá tudatom, magukkal, hogy a decemberi csomagot hiánytalanul megkaptam, melyet jó étvágygal fogyasztottam. Feleségemnek megírtam, hogy valamelyik gyereket adja haza.”

Oroszországból 1944. január 12-én. „Hála Istennek, minél tovább, annál egészségesebb vagyok. Csak az a baj, hogy nagyon nehezen telnek a napok. Tudatom, hogy XI. hó 16-án írt lapjukat csak most a napokban kaptam meg, de igaz, hogy muszka földön lassan jár a posta. ...Az idő: elég komoly a hideg, elkezdett havazni...”

Kelt 1943. évi. hó 12. én Vélahot város oroszországon.
Kedves családom kívánom a jó istentől hogy
ezen pár soraim a legjobb egészséghen találja-
nak, olyanban mint ahogy engem el bízynak.
Mert hála istennek egészséges vagyok, Továbbá tudat-
tom magukkal hogy a 2. díkán írt lapjukat
megkaptam is mindent meg írtam belőle
hogy nagyon keveset írtam meg hogy nagy
a szarazság, de nem csodálom mert a múlt
hetekben itt is olyan nagy hőiség volt hogy
majd el olvadtunk, igaz hogy itt csak mos-
van az aratás vége. és evel zárom lapom és
várnom a csomagot amit elküldtök maradjatok bízottak

Sajnos, több lap nem érkezett, és csak találgatni tudjuk, mi történhetett vele. Gondoljuk, a 2. magyar hadsereg pusztulása Édesapám sorsát is eldöntötte. Roszik Gyuri bácsi együtt volt vele hadifogságban. Még látta betegen. Többet ő sem tudott. Bizony hazajöttek jó páran szarvasiak, akikkel ő együtt volt a fogságban. A hideg, a rossz körülmények, az élelem is ki tudja, milyen volt, mi okozhatta a betegséget? Mi évek hosszú során vártuk, hogy majdcsak hazajön. Évek teltek el, mire egyesek hazajöttek. Erre élő példa a keresztapám, aki hat évig volt fogságban, és hazajött. Vártuk Édesapámat mindig, hátha egyszer... Bizony mi soha többet nem láthattuk őt. Én nem is emlékszem rá, de sokszor emlegettük.

Árván

Édesanyám három gyermekkel egyedül maradt, bizony nagyon nehéz helyzetben. A háborús évek sem voltak könnyűek. De ott volt a föld a tanya körül, felessel, segítséggel megművelte. Megtermett a kenyérnek való. Csak egyetlen év volt, amikor nem tudták elcsépelni a gabonát, mert nem jött a gép. Odaveszett az a kis termés is. Nehéz évek jöttek. Jött a beadás, a beszolgáltatás. Utána a lovaktól is meg kellett válni. Egyiket elvitték, nem tudom, mi történt a másikkal. Nekünk is kimérték földet a Körösön túl, és akkor szegény anyukám el volt keseredve, hogy oda aztán nem tudunk elmenni, nem tudjuk a földet megművelni!

Czesznak mama

gazda. Élünk, tengődünk ezután.

Gyönyörű volt a Túlakörös

Reményi István tanító úr

Két évig édesapám után kaptunk, árvaellátást, özvegyi nyugdíjat és családi pótlékot, összesen 92 forintot. Mivel még nevünkön volt a föld, a helyi tanács ezt is megszüntette. Édesanyám még Budapestre a minisztériumba is felutazott, de azt mondták, „nem mi vettük el, azt a helyi tanács vette el, az szünetelteti”. Így nem kapott semmit sem. Még a mai napig is őrzöm ezt a határozatot! Akkor felajánlotta a földet, úgy mint a többi

A mi földünk mellett volt a Túlakörösi iskola épülete, mert a Czesznak nagyapa följánlott egy hold földet a szarvasi evangélikus egyháznak, és ezen építettek egy gyönyörű nagy iskolát! Így a mi földünk mellett volt az iskola. Édesanyám az iskolánál talált magának munkát. Gondnok volt, takarított, és minden évben körülmeszelte az iskola épületét. A tanítók úgy voltak – *Reményi Pista bácsi* is, aki még legényember volt –, hogy édesanyám főzött, és odajártak ebédelni. Eleinte Szarvasról, később Mezőtúrról kaptuk a tanítókat. Majd az iskola kettévált, alsó- és felső tagozatra. Például *Lavrik István* tanár

úr és felesége is nálunk ebédelt. Nagyon szerettük őket, akkoriban nagy fegyellemmel neveltek bennünket. Akkor még minden reggel imádkoztunk. Mezőtúrról járt ki a lelkész vagy az esperes úr, és hetente istentiszteletet is tartottak. Évente, a téli napokban, az esperes úr meglátogatta a családokat, valahol esténként megszállt. Egy hétig tartott ez az imahét.

Túlakörösön akkoriban nagyon sokan éltek, 900 lelket számláltak. Három dűlőből állt: a Leski-, az Iskola- és Komp-dűlő. A Komp-dűlőtől vezetett az út a kompig, onnan mehettünk Mezőtúrra.

A gazdák rendezett, gondozott tanyái látszottak, szépek voltak a megművelt földek. Minden családnak 3-4 vagy még több gyermeke született. Az iskolába is sok gyerek járt. Sokat tanultunk, ha volt időnk, játszottunk.

A Kisgazda Párt Kaszinót épített, amelyben nagyterem, színpad, öltöző és kiszolgálóhelyiség is volt. Ennek nagy hasznát vettük. Már említettem, sok jó pedagógus tanított az iskolában. Össze is tartották a tanyavilág ifjúságát és a szüleiket. Különösen szeretettel emlékszem a *Balogh házaspárra*, *Balogh Ferencné Sárika* tanító néniére. Tünneményes volt, nagyon szerette a gyerekeket. Színdarabokat adtunk elő. Még emlékszem, *Csiky Gergely Nagymama* című darabjára! Nagy siker volt! Rózsásról is jöttek megnézni bennünket. Pusztabánrévén, Peresen is előadtuk az iskolákban a színdarabot.

A sok-sok hajnalig tartó bál, amit rendeztek, és még a szüreti is emlékezetes maradt! Magyar ruhába öltöztünk, úgy táncoltunk. Nagyon szép emlékek maradtak ezek!

A Tulakörösi iskola 1949-ben. Tanító: Lavrik István. Az alsó sor bal szélén guggol Czesznak Marika (életlen a kép)

Az iskolának a rendezvényekből bevétele lett. Egyszer én szedtem be a túlakörösiektől az egyházi adót! Evangélikus egyházi iskola volt. Az iskola már nincs meg, a harangja az Evangélikus Ótemplomhoz került. Ma az Újtemplom kertjében látható.

Az a rengeteg disznótor! Szinte minden héten volt egy, bár ezek nagy munkáknak számítottak, de együtt voltunk a rokonokkal, barátokkal. Decembertől január végéig, Pál napig tartottak ezek a disznótorok. Boldogan, szeretettel tudunk visszagondolni erre az időre! Még ma is emlegetjük ezeket a rendezvényeket a párommal!

Így éltünk

Tanyasi idill. A tó kubikgödörben keletkezett, a talajvíz töltötte fel. Elöl Marika, hátul a család.

Amikor ott felénk a rizstelepeket létrehozták, vállalt anyukám rizsgyomlálást meg rizsgátak gereblyézését. A téeszek megalakulása után főztek az ott dolgozóknak, és tavasztól őszig anyukám a konyhán dolgozott. Eből tengődtünk. Kevés volt a fizetés. A háztartásba, ami kellett, a tej, a túró, a sajt, az elég volt, mert fejőstehenet tartottunk. Apró jószágokat kacsát, csirkét neveltünk, így volt mit vágni, volt tojás. Minden évben tudtunk vágni egy kis hízót, nem túl nagyot. A tanya körül gyümölcsfa, szilva és birsalma is termett, és ott volt a konyhakert is. Az volt a szerencse, édesanyám a főzést meg tudta oldani. Ünnepeken az volt a divat, hogy csirkét vágtunk, és finom húslevest főzött. Hétköznapijain jöttek az egyszerű parasztlevesek, a savanyúleves és a többi, minden évszaknak megfelelően. Akkor nagyon sokat gyúrtak az anyukák, mert szerettük a mákos, a túrós, a sajtos és a brinzás tésztákat. Mivel be kellett szolgáltatni a disznóvágás után a 8-10 liter zsírt, Anyukám a hiányzó mennyiséget pótolta kacsazsírral. Nagyon szerettük a zsíroskenyeret, és sokszor ezt ettük.

Az akkori szokás szerint a fűtést úgy oldottuk meg, hogy amit a földön megtermeltünk, a kukoricacsutka vagy a napraforgószár, azzal fűtöttünk. A kemence meleget adott, na meg a reggelink, a hajában sült krumpli is elkészült. Nagyon finom foszlós kenyeret tudott sütni anyukánk! Amikor ki volt fűtve a kemence, az utolsó kévét is rátette, a kenyérből pirítóst készített. Amikor megsült, kenőtollal, kacsazsírral megkenete, és szépen

befedtük tányérral. Az nagyon finom és egészséges volt fokhagymával megkenve. Ezt reggeliztük. A szüleink és mi gyermekek is, megtanultuk beosztani az élelmet, és megtanultunk főzni is. Télen a kemencébe a szilkében lett betéve a bab. Akkor olyan divat volt, hogy a 2–3 kanál rántást is a szilkébe

tették a többi hozzávalóval, és nem futott ki. Délfelé ki lehetett venni, készen. Nem úgy volt, mint most, hogy a gázon főzünk! Spóroltunk, a szobában körülültük a nagy lócát, és ott reggeliztünk, hogy ne kelljen a konyhában is fűteni. A reggeli mosakodáshoz a kemencébe tettük a vizet is melegíteni. Még a mosáshoz is a nagy fazékban ott melegedett a víz. Amikor nagyobbcskák voltunk, hordtuk a vizet, még később már teregettünk is. Nem vasaltunk, összehajtogattuk, és a mángorlón áthajtottuk a ruhát. Persze, nagyon vigyáztunk a teregetésnél is. Így oldottuk meg a tanyavilágban a főzést, mosást-vasalást meg a fűtést.

Nem tanulhattam tovább

Judit ballagása. Ülnek: Cesznek nagymama, Cesznek mama, Judit, Judit keresztszülei, köztük Marika.

Még apukám írta Oroszországból, adjon anyukám egy gyereket a szüleinek, a Cesznek nagymamának. A nővérem ezért tőlük járt III–VII. osztályig Szarvason, a Csatai-iskolába. A nyolcadikat már kint járta. Nagyon kérte az igazgató, anyukám taníttassa ezt az egy kislányt tovább. A mezőtúri Teleki Blanka Leánygimnáziumba került, kollégista lett. A kollégiumi elhelyezés havonta 250–300 Ft-ba került, ez nagy terhet jelentett a családnak. Amikor én végeztem az általános iskolában, szintén szerették volna, hogy én is menjek továbbtanulni. Sajnos az anyagi helyzetünk nem engedte, hiszen már akkor nem volt földünk, és két gyereknek kollégiumra és taníttatásra nem volt pénze

anyukámnak. A nővérem harmadikba, én elsőbe mentem volna. Másfél év volt köztünk, és én akkor nem tanulhattam! Ezt nagyon sokáig sérelmeztem, én miért nem járhatok? Ezért sokat sírtam. Fájó szívvel kísértem vasárnaponként a nővéremet a kollégiumba. Ott is aludhattam, megengedték, és hétfőn reggel mentem haza. Másként nem értem volna haza sötétedés előtt.

Csak felnőtt koromban tanulhattam tovább, 1974-ben vendéglátó-ipari szakmunkás képesítést szereztem.

Gyalog a piacra

Marika a bátyjával, Mihállyal

Tőlünk a gát három, a komptól Mezőtúr még 6 kilométer volt. Gyalog tettem meg az utat. A tanácsháza előtt volt a piac. Ide küldött édesanyám két pár csirkével, tyúkkal és tojással. Megmondta, mennyiért adhatom. Mindig kelendő volt a tanyasi tojás és a csirke. Időnként még

vajat is köpültünk, és azt is a piacra vittem. Utasítást kaptam édesanyától, a pénzen mit vásároljak hazafelé a Mester-féle kis boltban. A túlakörösiek is itt vásároltak. A nagyobb pénzt még a boltban sem költöttem el, vittem haza édesanyámnak.

Elmondani is nehéz, milyen szörnyű volt az életünk a jegyrendszer idején. A disznóvágáskor az engedély, a zsír beszolgáltatás...Tizennégy évig nem volt segítsége édesanyámnak, éppen a legnehezebb időkben. El lehet képzelni, milyen nehéz sorsunk volt. Majd aztán 1956-ban nevelőpapát kaptunk *Bankó Pál* személyében, egy nagyon rendes, szorgalmas embert. Csak később esküdtek meg, mert mindkettőjük nevén volt egy-egy ló. Azért volt külön adóíven, mert így kevesebb adót kellett fizetni. A „lóadó”, 600 forint, akkor nagyon nagy pénz volt. A nevelőapánk járt szántani, és egyéb munkákat is végzett a lovakkal. Egészen addig laktak Túlakörösön, amíg a tanyavilág ott is kezdett megszűnni.

1961-ben férjhez mentem, bekerültem Szarvasra. A nővérem érettségi után a téeszben irodai munkát végzett, a bátyám a gépállomáson gépkezelő lett. Ezután Anyukámék úgy döntöttek, legjobb lenne túlakörösi tanyát eladni. Ők odaköltöznének, ahol villany, kövesút is van. El is adták a kis szülői tanyát, és Szarvason, a szentesi út mellett vettek egy közelebbit. Itt is

gazdálkodtak, fejőstehenet, disznókat, lovakat tartottak. Saját földjük nem volt, csak béreltek. Amikor jött a kárpótlás, anyukámnak nem volt öröksége.

Örökségi földek

Amit mi kaptunk, azt a Czesznak-ági vagyonból örököltük meg Édesapánk révén, illetve a nagyszülőktől. Édesapám egyedüli gyermek volt. 1992-93-ban, mivel hárman voltunk testvérek, háromfelé ment az örökség, 64 000 forint értékben kaptam kárpótlási jegyet. Ennyiért licitáltunk, itt kaptunk 10 hold földet a közelben a volt Táncsics Tsz-nél, a villanytelep mellett. Mi most is ezen gazdálkodunk családi segítséggel. Amit nem bírunk megcsinálni, azt megcsináltatjuk, például a vetést, aratást. Ezekhez a munkákhoz már precíz gépek kellene. Nekünk is van saját traktorunk, már a fiunk, a vejünk is besegít. Meg hát reménykedünk az unokákban, mert nagyon szeretnek ott kint lenni.

Szeretik ők is a tanyavilágot, csakhogy ez már nem a régi! Nagyon sokat mesélünk nekik, milyen nehéz volt régen. Mégis azt mondják az unokák: Mami! Nektek akkor olyan jó volt!

Mesélem, hogy mi akkor nagyon szegények voltunk, de nemcsak mi, hanem a többiek is. A szomszédunk is, ahol három gyerek volt, a másik szomszédban meg négy. Ők meg mi hárman olyan de olyan csatateret rendeztünk! Fogdócskát, humócskát játszottunk!

Úgy gondolom, hogy nekünk azért nagyon boldog gyerekkorunk volt!

A Buzás család 2012-ben

Szarvas, 2012. február

Az interjút dr. Kutasné Szarka Judit készítette.

Dr. Vitális György

A Fasori Evangélikus Gimnázium Szarvason érettségizett tanárai

Az 1823-ban alapított Budapesti (Fasori) Evangélikus Gimnázium központi fekvése következtében nemcsak a diákokat, de Magyarország más evangélikus gimnáziumában nevelkedett tanárokat is vonzotta. Miként a „*Magyarországi evangélikus gimnáziumokban érettségizett fasori tanárok*” című tanulmányomban (Vitális Gy. 2011) is kifejtettem, elsősorban Sopron és Pozsony, valamint a felvidéki városok evangélikus gimnáziumai is számos tanárt adtak a Budapesti Evangélikus Gimnáziumnak.

Az alföldi városok közül Békéscsaba öt fő, Szarvas négy fő kiválóan képzett tanárt adott a Budapesti Evangélikus Gimnáziumnak, akik ugyancsak eredményesen hozzájárultak a Gimnázium közismerten kiváló tanulmányi eredményeihez.

A Szarvason érettségizett *Góbi Imre*, *Levius Ernő*, *Blázy László* és *Reményi Gusztáv* rövid életrajzát és ténykedését a következőkben foglaljuk össze.

* * *

Góbi Imre

Hódmezővásárhely, 1846. 12. 01.–Budapest, 1927. 09. 28. Érettségi: 1866. Fasori szolgálat: 1884–1909 tanár, 1896–1909 igazgató. Szaktárgyai: magyar-történet.

A teológiai tanfolyamot (1866–1869) Eperjesen végezte. 1870 tavaszán a jénai egyetemre ment, hol főleg bölcseleti, irodalmi s történelmi előadásokat hallgatott, s 1871 őszén tért haza. A teológiai pályát elhagyván a pozsonyi ág. ev. lyceumban 1872–1879 között, majd 1879–1884 között a soproni ev. lyceumban magyar nyelv és irodalmat és történelmet tanított. 1884-ben választották meg a Budapesti Ágostai

Hitvallású Ev. Főgimnázium magyar nyelv és a történelem tanárává. Tanári pályája legnagyobb része a történelem tanításában telt el.

Böhm Károly (1846–1911) távozásával 1896-ban a gimnázium igazgatójává választották, s e hivatalában működött június végéig. Ekkor megvált a gimnáziumtól és az egyetemes egyház Luther Otthonának igazgatását vette át.

A Sütő utcai épületet már nem lehetett bővíteni, ezért a főgimnázium új

iskolaépülete helyének megválasztása, az építés munkájának és módjának céltudatos előkészítése által feledhetetlen érdemeket szerzett. A belvárosi telkek ugyanis már túl drágák voltak, és nem lett volna olyan nagyságú szabad terület, amely a tágas udvar kívánalmának is megfelelt volna. Így a figyelem még a teljesen be nem épített VII. kerület felé fordult, amely közel volt a Városligethez, és a millennium alatt már fejlődésnek indult.

A Városligeti fásor egyik üres telkére esett a választás, sőt a mellette levő telket is sikerült megvásárolni, így egy helyen épülhetett fel *Petz Samu* tervei alapján a templom és az iskola együttese. Ezáltal teljesült az építészeti bizottság kívánsága: „*a templom által a gimnázium ketté ne hasítassék..., s a templom egyházi jellege kifejezést nyerjen.*”

Góbi Imre nemcsak iskolaépítő igazgató, az iskola és egyház autonómiájáért bátran kiálló tanár, hanem tankönyvszerző is volt. Tankönyvei a következők: 1. Magyar **írálytan**. (stilisztika). A stilisztika első része (1886). 2. Szerkesztéstan. A stilisztika második része (1887). 3. Szerkesztéstan és retorika (1888). 4. Poétika (1889). 5. A magyar nemzeti irodalom története (1892). Tankönyvei tömörségük, világosságuk által tűnnek ki és széles körben terjedtek.

Költeményei, beszédei és könyvismertetései a Budapesti Szemlében (1880–89), A Vasárnapi Újságban (1880–87), az Ország-Világban (1880–84), a Hódmezővásárhelyben (1887–91) és az Egyetemes Philologiai Közönyben (1892–93) jelentek meg.

1893 őszén az ág. hitv. ev. bányakerület és a magyarhoni. ág. hitv. ev. egyházegyetem levéltárainak örévé választották, ahol példamutatón állította össze a levéltár katalógusát, amelynek első kötete 1912-ben nyomtatásban is megjelent (*Szinnyei J.* 1894, *Serédi L.* 1910, *Hittrich Ö.* 1923, *Szigethy L.* 1929, *Gyapay G.* 1989, *Szabó I.* 2000).

Levius Ernő dr.

Szarvas, 1907. 06. 03. – Budapest, 1993. 01. 24. Érettségi: 1925. Fasori szolgálat: 1935–1952. Szak tárgyai: mennyiségtan–természettan. 1925-ben lett a Pázmány Péter Tudományegyetem matematika–fizika szakos hallgatója és az Eötvös Collegium növendéke. Tanári oklevelének megszerzését követően rövid időre a Fasori Gimnázium internátusában nevelő tanár, 1930-ban fizikából szerez bölcsészdoktori oklevelet.

1932-ben gyakornok a szegedi egyetem *Bay Zoltán* vezette elméleti fizikai intézetében, ahol a diszkontinuus gázkísülések fizikájával foglalkozott.

1935-ben *Mikola Sándor* és *Sulek József* nyugalomba vonulása után győztes pályázóként került a Budapesti Evangélikus Gimnáziumba, ahol 1952-ig a gimnázium megszűnéséig tanított.

Kiváló kísérletező, a gimnázium fizika szertárában egyszerű eszközökkel számos ötletes demonstrációs készüléket konstruált. A fizikatanítás hiányosságait felismerve, a hiányokat a gázkisülések és az atomfizika területén kívánta felszámolni. Saját kezűleg készítette el a diffúziós szivattyút és gáz-töltésre is alkalmas vákuum berendezést, majd ezek birtokában a hiánypótló demonstrációs eszközöket.

A „Demonstrációs célra alkalmas elektronsugarak előállítás, Gázkoncentrált elektronsugár” az 1941/42-es tanévi Értesítőben közzétett előzetes, valamint „A modern izzólámpáról” című 1936. május 9-i székfoglaló előadása gondolatmenetét összefoglaló előadása az 1935/36. iskolai évről szóló Értesítőben jelent meg.

Cikkei jelentek meg a Matematikai és Fizikai Lapok, az Annales der Physik, az Ifjú Évek, a Protestáns Tanügyi Szemle és az Országos Ev. Tanár egyesület Évkönyvében. Részt vett a *Fizikai Kísérletek* című háromkötetes könyv megírásában, melyben a hidro- és aerodinamikai fejezet az ő nevéhez fűződik. Az itt leírt univerzális áramlási készülékével minisztériumi pályadíjat nyert.

Az 1946/47-es és az 1947/48-as tanévben engem is tanított és 1948-ban fizikából ő érettségiztetett.

A gimnázium 1952. évi megszűnése után a Budapesti Műszaki Egyetem kísérleti fizikai intézetében tanársegéd, majd 1958-ban áthelyezték az ELTE Trefort utcai gyakorló gimnáziumába vezető fizika tanárnak. Az ottani elhanyagolt fizikai szertárat – a fasori gimnáziumához hasonlóan – a gimnázium nevéhez méltó szintre fejlesztette.

1962-ben kiváló dolgozó, 1963-ban Mikola-díjas lett. Ugyanebben az évben az ELTE kísérleti tanszékére került, ahol nyugdíjazásáig adjunktusként, majd docensként dolgozott, gyakorlatokat vezetett, atomfizikai és optikai előadásokat tartott.

Megtakarított pénzét a Fasori Gimnázium fizikai szertárára hagyományozta (*Gyapay G.* 1989, *Frenkl R.* 1993, *Radnai Gy.* 1993, *Martin Z.* 1993, *Kucsmann Á.*–*Liptay Gy.* 2011).

Blázy László dr.

Murányhosszúrét (Gömör vm.), 1912. 09. 19. – Budapest, 1979. 02. 13. Érettségi: 1930. Fasori szolgálat: 1938–1952. Szaktárgyai: magyar–német–orosz.

1930-ben felvételt nyert a Pázmány Péter Tudományegyetem matematika–fizika szakára, de rövidesen átváltott a magyar–német szakra. Közben

10 hónapot a németországi Dessauban töltött, ahol sikerült a német nyelvet elsajátítani. 1933-ban eredményes alapvizsgát tett, és harmadéves korára az Eötvös Collegiumba került. 1936-ban középiskolai, majd 1937-ben – műegyetemi közgazdasági tanulmányai alapján – kereskedelmi iskolai tanári oklevelet szerzett.

1937-ben helyettes tanár Békéscsabán a községi Kereskedelmi fiúiskolánál, négy hónap után meghívták a Fasori Ev. Gimnáziumba, 1938-ban *Loisch János* nyugdíjazása után a gimnázium tanári karába választották.

„A megváltó képe az újabb német irodalomban” című, 1939-ben írt bölcsészdoktori értekezése, valamint „A Krisztus legenda és a Jézus regény” című székfoglaló előadása (A Budapesti Evangélikus Gimnázium Évkönyve 1939/40.) egyaránt tükrözik az egyház iránti elkötelezettségét.

1947-ben kezdett az orosz nyelvvel foglalkozni, 1953-ban államvizsgát tett orosz nyelvből és irodalomból. A Tankönyvkiadó megbízásából orosz nyelvű tankönyveket írt az általános iskolák 5–8. osztálya számára.

Az 1945/46-os tanévben a VI. osztályban számomra is német nyelvet tanított.

A fasori gimnázium 1952. évi megszüntetése után a budapesti Kölcsey Ferenc Gimnáziumba vezényelték át, ahol orosz tagozatú osztályokat vezetett. 1954-ben részt vett „Az orosz nyelvi kiejtés, írás és olvasás módszertana” című kiadvány szerkesztésében. 1957 óta a József Attila Szabadegyetemen német nyelvet tanít. 1961-ben társszerzője a „Német nyelvkönyv kezdők számára” című tankönyvnek.

Blázy még a II. világháború előtt – mint egyetemi hallgató, majd tanárjelölt – segítette *Ernst Häckelt* az Eötvös Collegium nyelvтанárát a „Tanuljunk könnyen, gyorsan németül” című híres nyelvkönyvének munkálataiban.

1964-től nyugdíjazásáig a Semmelweis Orvostudományi Egyetem nyelvtanára volt.

Az Ifjú Évek szerkesztő bizottsága tagja- és a Szarvasi Öregdiákok Szövetségének jegyzőjeként is tevékenykedett. (*Blázy L.* 1963, *Gyapay G.* 1989, *Kucsman Á.*–*Liptay Gy.* 2011).

Reményi Gusztáv

Szarvas, 1921. 07. 24.–Budapest, 2009. 02. 07. Érettségi: 1940. Fasori szolgálat: 1989–1992. Szaktárgyai: mennyiségtan–természettan.

A szegedi Tudományegyetemre iratkozott be matematika–fizika tanári szakra. Középiskolai tanári oklevelét 1946. június 25-én szerezte meg (*Reményi G.* 2006).

1946 szeptemberétől december végéig a szarvasi általános és középiskolákban tanított óraadó tanárként. 1947. januárjától, mint megválasztott rendes tanár a Nyíregyházi Geduly Henrik Evangélikus Leánygimnáziumban tanított.

1949. augusztus 5-én ábrázoló geometriából is tett alapvizsgával egyenértékű vizsgát. A matematikát, fizikát és az ábrázoló geometriát megszakítás nélkül tanította több nyíregyházi középiskolában, attól függően, hogy melyik tárgyból hol volt hiány. 1957-ben megbízást kapott a Szabolcs-Szatmár megyében a szakfelügyelet ellátására.

1959-ben pályázat alapján a Budapesti Apáczai Csere János Gyakorló Iskola vezető tanára lett, 1965-ben a Fővárosi Fazekas Mihály Gyakorló Iskolába ment át, ahol 1985. évi nyugdíjba meneteléig főképpen speciális matematika tagozatos osztályokat tanított.

1989. augusztus 16-án az újraindult Budapesti Evangélikus Gimnáziumba hívták meg, ahol 1992. december 31-ig, mint igazgatóhelyettes is tevékenykedett. Nekem nemcsak tanártársam, hanem szarvasi rokonom is volt.

Nyugdíjasként is számos matematikai korrepetálást vállalt. A matematika iránti mélyreható vonzalma egész életén át mindenütt megmutatkozott.

1955-ben a Bolyai János Matematikai Társulat Beke Manó Emlékdíjával tüntették ki. 1976-ban Oktatási Miniszteri Dicséretben, 1981-ben Kiváló Pedagógus kitüntetésben, 1985-ben Pedagógus Szolgálati Emlékéremben részesült. 1998-ban a Graphisoft Alapítvány adományát a Magyar Matematika Oktatásáért, valamint a Trefort Ágoston Közoktatási díját kapta.

Nyomtatásban megjelent munkái közül kiemelkedik a *Cser Andor* és *L. Ziermann Margit* társszerzőkkel írt, 1959 és 1964 között hat kiadást megért „Matematikai Zsebkönyv” című, 808 oldalas műve. A *Gömböcz Lajos* és *Varga Tamás* társszerzőkkel 1962-ben és 1967-ben ugyancsak a Tankönyvkiadó által kiadott „Matematika a Mezőgazdasági Technikum II. osztálya számára” 216 oldal terjedelmű tankönyv geometriai része szintén az ő munkája.

* * *

Az elmondottak is erőteljesen bizonyítják a szarvasi ág. hitv. ev. Vajda Péter Gimnázium kiváló nevelő munkáját és azt a sokszínűséget, amellyel a diákjaiból lett tanárok a legnehezebb időkben is helytálltak, hívó és hazafias lélekkel tanítva és nevelve a rájuk bízott tanulóifjúságot.

Emléküket mindkét gimnázium részéről szívünkbe fogadva áldjuk!

- Blázy László* (1963): Önéletrajz, Kézirat, Budapest, szeptember 3. 1-2. old.
- Frenkl Róbert* (1993): Dr. Levius Ernő 1907–1993. *Evangélikus Élet*, február 21. 181. old.
- Gyapay Gábor* (1989): A Budapesti Evangélikus Gimnázium, Iskolák a múltból. Tankönyvkiadó, Budapest, 5–150. old.
- Hittrich Ödön* (1923): A Budapesti Ágostani Hitvallású Evangélikus Főgimnázium első száz esztendejének története. Budapest, 1–274. old.
- Kucsmann Árpád–Liptay György* (2011): Eötvös-kollégisták a fasori gimnázium tanári karában. *Lustrum*, Tipotex kiadó Eötvös kollégium. Budapest, 348–364. old.
- Morlin Zoltán* (1993): Levius Ernő, 1907-1993. *Fizikai Szemle*, XLIII. évf. 7. sz. 282–283. old.
- Radnai Gyula* (1993): Négyen az égi mezőkön. Levius Ernő (1907–1993). *Természet Világa*, 124. évf. 4. sz. 180. old.
- Reményi Gusztáv* (2006): Önéletrajz. Kézirat, Budapest, 1–2. old.
- Serédi Lajos* (1910): Góbi Imre. *A Budapesti Ág. Hitv. Evang. Gimnázium Értesítője 1909/1910*. Budapest, 2–6. old.
- Szabó István* (2000): Góbi Imre 1846-1929. Kézirat. Budapest, 1. old.
- Szigethy Lajos* (1929): Góbi Imre. In: *Németh Sámuel* szerk. Egyházunk nevezetesebb halottai. 1929. évi *Képes Luther Naptár*, XVII. Évf. 160–161. old.
- Szinnyei József* (1894): Góbi Imre. *Magyar írók élete és munkái* III. kötet. Budapest, 1244–1246. old.
- Vitális György* (2011): Magyarországi evangélikus gimnáziumokban érettségizett fasori tanárok. *Fasori Örökdiák*, szeptember, 4. sz. 2–5. old.

Brlás Attila
Floch Alfréd, gróf Bolza Géza barátja

A képeslapokat az aprónyomatványok, a képi dokumentumok közé sorolják. Valóban, legtöbbször a képes oldal tartalmazza az értékesebb információkat. Am néha a hátlap sokszor sablonos üzenetei között is felbukkan egy-egy érdekes történelmi monumentum, egy-egy ismert név. 2012-ben került először gyűjteményembe egy képeslap, amelyen gróf Bolza Géza aláírása szerepelt. A lapot Szarvasról postázták, a címzett, báró Kövess Hermann neves katonaeMBER volt. Bolza Géza bár kézjegyével ellátta, de nem ő írta a levelet. Szerzőként csak egy keresztnév áll: Alfréd.¹ A történet itt véget is érne, ha tavaly nem bukkan fel ismét egy levelezőlap, ugyanazzal a fotóval képes felén, és ugyancsak Bolza Géza szignójával hátol-

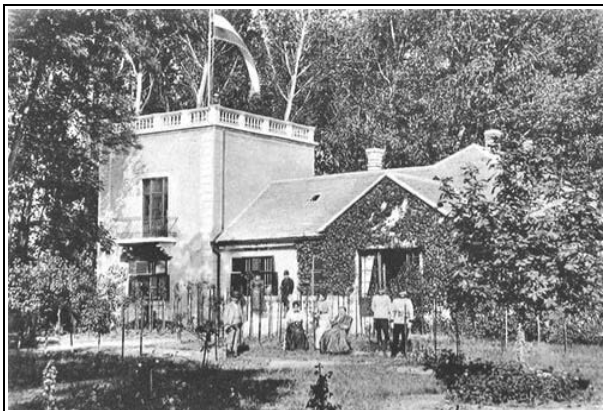
dalán. Ezen a címzett az eddig csak keresztnévéről ismert lovag Reyhersberg Floch Alfréd volt. A feladó, Bolza gróf a szöveg elején megköszöni a 60. születésnapjára kapott jókívánságokat², majd említést tesz az egyre rémisztőbb aszályról. Levelét ezzel fejezi be: „Öreg barátod meleg üdvözlését fogadd és ölel Géza”.

A helytörténeti irodalomban többször találkozhatunk Bolza Géza névvel. Életét többen is feldolgozták, ám baráti kapcsolatairól nem sokat tudhatunk meg. Reyhersberg Floch Alfréd többször lehetett a szarvasi kastély vendége (lehet, Bolza Géza is a szódrákosinak), mély barátság fűzhetette össze őket. Kapcsolatukra és a két személy és család közti hasonlóságokra alapozva gondoltam úgy, hogy megosztom rövid élettörténetét e folyóirat hasábjain.

¹ L. Szarvasi Krónika 27. száma 81. oldal.

² A lapot 1917. szept. 4-én postázták, Bolza Géza augusztus 27-én töltötte be 60. életévét.

A Floch család származásáról megoszlanak a vélemények: a forrásanyagok megemlítik Német-Sziléziát, illetve Alsó-Ausztriát is. A későbbi utódok visszaemlékezése szerint nemességüket még a harmincéves háború³ idején szerezték. 1797-ben *II. Ferenc császár* adományozta lovagi⁴ címüket. A familia egyik tagja, *Reyhersberg⁵ Floch Henrik János* (1824–1904) életének jelentős részét Magyarországon töltötte. Felesége *Schmitt Jozefin Franciska* (1832–1914) volt, gyermekük, Alfréd 1871-ben született Budapesten. Henrik János Heves és Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében rendelkezett birtokokkal. A Pest megyei uradalom, mely Sződ környékén terült el, 1246⁶ holdnyi volt. A német eredetű család itt telepedik le az 1860-as években, s ezzel Alfréd későbbi élete szorosan összefonódik Sződ, Sződliget és Göd⁷ történetével.

Az 1871 körül épült sződrákosi Floch-kúria a századfordulón. A klasszicista jegyeket magán hordozó földszintes épülethez egy négyszögletes torony kapcsolódott, emeleti részén kis erkéllyel.

Az ifjú Alfréd nem folytatja a generációkig visszamenőleg hivatalnok elődök pályáját. Bár tanulmányokat folytat a budapesti és bonni egyetemem (le is doktorál), a magyaróvári gazdasági akadémián szerzett tudását használja leginkább: önállóan (gazdatiszt nélkül) vezeti ötven évig gazdaságát. Apjától két téglagyárat is örököl: a sződrákosit (1878–1924) és gödöt (1894–1905)⁸. A téglagyárak felszámolását követően birtokainak jövedelmét más forrásból kénytelen kiegészíteni. Felismerve a kedvező földrajzi elhelyezkedést, földjeinek egy részét kicparcelláztatja, és a telkekre nyaralókat épített. A

³ 1618–1648.

⁴ Római szent birodalmi lovag.

⁵ 1896-ban engedélyezte Ferenc József császár a Reyhersberg nemesi előnév használatát Floch Henrik Jánosnak.

⁶ 1897-es adat.

⁷ A három település Pest megyében, a Duna bal partján, Budapest és Vác között található.

⁸ A téglagyárak alapításának és megszűnésének idejéről nem rendelkezünk pontos adatokkal.

földkimérések 1910 körül kezdődnek, 1910-12-ben épülnek fel az első villák, melyeket bérbeadás és eladás útján értékesít. Az első világháború alatt leállnak az építkezések, később azonban tovább folytatódnak. Az 1910-ben 1280 hold birtok a parcellázások miatt 1924-re 957 holdra csökken. A telekvásárlók leginkább gazdag pesti tisztviselők voltak. Az ügyletekkel Floch Alfréd saját cége, a Sződliget Parcellázó Rt. foglalkozott. E parcellázások eredményeképpen születik meg két új település: Sződliget és Kisgöd (a későbbi Alsógöd⁹)

Floch Alfréd hintón

A telekértékesítést reklámozandó, Floch Alfréd több tucat képeslapot adott ki. Némelyiken ő maga is szerepel. Ez is effajta: a nyíl őt mutatja a hintón¹⁰.

Floch Alfréd – szintúgy mint Bolza Géza – közéleti személyiség volt: Pest megye tiszteletbeli főszolgabírája, a váci járási mezőgazdasági bizottság elnöke, a helyi előljáróság virilis¹¹ képviselője, világi elnöke a sződligeti egyházközségnek, tagja Pest vármegye törvényhatóságának, a sződi katolikus iskolaszéknek. Jótékonykodásban sem maradt alul szarvasi barátjától. Támogatta a váci rokkant-iskolát, térítés nélkül telket biztosított az alsógödi evangélikus templom építésére, és hét hadirokkant számára, az 1908-ban épült gödi vasútállomáshoz ingyen téglát adott, téglagyárának ispánlakását iskolának építette át. Saját érdemének tartotta, hogy már a cselédtörvényt megelőzően minden alkalmazottjának szoba-konyhás lakásokat biztosított.

Magánélete viszont másként alakult. Míg Bolza Géza kétszer nősült és házasságaiból négy gyermek született, Floch Alfréd az agglegények sokak által irigyelt életét élte (nagy nőcsábász volt...). Gyermektelen lévén, örökösiként két unokahúgát jelölte meg. S talán gyermektelensége miatt, de elég ellentmondásosan is viselkedett az ifjúság iránt. Mondják, volt amikor csak úgy passzióból lovaglópálcával a hátukra húzott egyet-egyet a falubéli lurkóknak. Egy másik visszaemlékezés szerint, minden év végén kiválasztott egy gyereket, akit jelentős pénzjutalomban részesített. A kiválasztás

⁹ 1970-ben Alsógöd Felsőgöddel Göd néven egyesült.

¹⁰ Magyarazatot igényel a képeslapon látható „Bicycleklima vendéglő”. 1902-ben épült, nevét az ugyanebben az évben megrendezett Budapest-Vác kerékpárverseny apropójából kapta.

¹¹ Legtöbb adót fizető.

Vadászaton. Floch Alfréd az előtérben jobbról, sildes sapkában uzsonnázik.

kezésképpen jellemezték: nagy hangú, raccsoló, szigorú ember, remek vadász és nagy szoknyabolond. *Buchmüller Ferencné* meséli életinterjújában: „Volt olyan is, hogy egyszer összeveszett a Floch a templomban a pappal. Bejött mindig a templomba, jó napot kívánt mindenkinek hangosan, és akkor fölment a karzatra, és onnan nézte a misét. Egyik éjjel együtt mulattak a Bartos Géza plébánossal, és valamin összevesztek. Akkor a prédikáció alatt fölment megint csak a karzatra, és onnan szidták egymást a pappal a prédikáció alatt. Ilyen dolgok is történtek minálunk.”¹³

74 évesen megélte az „új világ” beköszöntét. Az 1945-ös földreformtörvény értelmében az akkor 750 holdas birtokából mindössze 100 hold maradt tulajdonában. A zűrzavaros időkben a kastélyában őrzött értékes fegyver- és régi- bútorgyűjteményének lába kelt. 1950-ben még szemtanúja lehetett a létét neki köszönhető Szödliget község önállósodásának, majd életének 80. évében, 1951. március 27-én elhunyt. Temetését a szódrákosi Floch-kastély kertjében tartották. A kúria további sorsa szerencsésebbnek mondható, mint az 1960-as években lebontott szarvasi Bolza Géza-kastélynak.

¹² 1720 után a Madách, majd a Grassalkovich család telepített szlovák nemzetiségű embereket a Felvidékről Szödre.

¹³ Az utalások és az idézet az életrajzi interjúból a www.tte.hu internetes honlapról származnak, a Történelemtanárok Egyletének engedélyével közzétéve.

1957-től járási szociális otthon működött az épületben, majd értelmileg sérült felnőttek bentlakásos otthona lett. Ma felújítva, hozzáépített szárnyakkal, de megőrizve eredeti arculatát, Sződliget belterületén áll, a Viktor Speciális Módszertani Otthon működik benne.

Bár a Floch és a Bolza család is külhonból került hazánkba, csak egy generációba tellett, s magyarokká lettek. A táj, ahol letelepedtek, berendezkedtek, hamar otthonukká vált. A környezetükben élő embereknek munkát, megélhetést biztosítottak. Tevékenységük, adományaik hozzájárultak az adott települések fejlődéséhez. A második világháborút követő korszak negyven esztendeje sem volt arra elegendő, hogy mindezt elfeledtesse, meg nem történtté tegye.

A fáma így szól: 1945 januárjában az új hatalom képviselői néhány zsák búza azonnali elvetésére kötelezték Floch Alfrédot. Ő ezt a fagyos földre hivatkozva nem hajtotta végre, emiatt elhurcolták. Sztálin halála után, 1953-ban¹⁴ gyalog tért vissza Sopronkőhidáról. Mikor meglátták Sződön a hazafelé tartó Alfrédot, megszólaltak a község harangjai...

Köszönetnyilvánítás

Köszönetemet fejezem ki *Volentics Gyulának*, a Szödi Helytörténeti Alapítvány elnökének a rendelkezésemre bocsátott adatokért és képekért.

Forrásanyagok

Volentics Gyula: Birodalmi lovag Floch-Reyhersberg család (MÉRLEG, Jubileumi kiadás 2005. okt.)

Volentics Gyula: A sződrákosi és gödi téglagyár története (Jeles téglák, jeles emlékeink 5.)

Családtörténeti életinterjúk: Buchmüller Ferencné László Magdolna (Történelemtanárok Egylete, www.tte.hu)

Pecsétes téglamánások fóruma – Index Fórum

¹⁴ A történetnek ellentmond az életrajzi adat, miszerint Floch Alfréd 1951-ben hunyt el. De azért így is jellemző.

Várostörténet képeslapokon

Brlás Attila

A szarvasi Gazdasági Tanintézet

*„Ezen gyakorlati gazdasági és ipariskolának eszméje abból állott, hogy benne a paraszt és a polgári gyermekek úgy szerezzék meg minden tekintetben szükséges reális ismereteket, hogy amellet elég gyakorlati ügyességgel bíri-
janak a megszerzett tárgyismeret az élet különféle viszonyai között helyesen alkalmazni.”*

1817-ben veti papírra e sorokat *Tessedik Sámuel Önéletírásában*. A gazdasági iskola, mely a szarvasi lelkész álma, életcélja volt, ekkor már több mint egy évtizede a múlté. A 'talán terméketlen földbe, de bizonyára túl korán elvetett magvak' nem tudtak szárba szökkeni. 110 évnek kell még ahhoz elteltie, hogy Szarvason ismét gazdaszképzés induljon. A Magyar Királyi Középfokú Gazdasági Tanintézet 1927-ben nyitja meg kapuit. Bár Tessedik hajdani iskolájának mintegy folytatásaként indul, de egy lényegi különbség volt a két intézet között. Míg az előbbi paraszt (kisgazda) gyermekeknek nyújtott ingyenes elméleti és gyakorlati oktatást, addig az új iskola a középbirtokos gazdasá-
réteg csemetéinek biztosította mindezt, tandíj megfizetése ellenében. A négy évfolyam elvégzésének kizárólagos feltétele volt továbbá az is, hogy a tanuló saját földdel, illetve bérleménnyel rendelkezzen, vagy ilyennek várományosa legyen. Az évi 750 pengőért cserébe a kor egyik legmodernebb intézete várta bentlakásos diákjait. A központi fűtéses, villanyvilágítással ellátott hálóter-
mek, a tágas étkező, meleg vizes fürdőszobák kényelmüket; a diavetítővel felszerelt tanterem, laboratóriumok, olvasóterem és könyvtár szakszerű ok-
tatásukat szolgálta.

*A tanintézetet 1927 dec-
emberében avatják, a
fotós ezen év nyarán,
őszén örökítette meg ké-
peslap-készítés céljából.
De talán túl korán. Bár
az épület befejezettnek
tűnik, homlokzatdiszei
helyükön, a fák koro-
nája felett rálelhetünk
Baranski Emil aratási
jelenetére is, viszont a
környezete siralmas lát-*

ványt nyújt. Sitt- és földkupacok mindenfelé. Nemrég kezdődhetett a járda

építése, erre utal a Petőfi utcai szakaszt lezáró palló. És a „munkajelenet”, mintha csak ma játszódna: középen egy „melós” zsebre dugott kézzel néz a kamerába, háttal a villanyoszlopnak támaszkodik beszélgetőpartnere, s a kép jobb szélén – kicsit elmosódva – további munkások, szintén tétlenül ácsorogva.

A nyers fotóból készült képeslapon már rendezett a miliő. A zavaró tényezők: földkupacok, a palló és a renyhe munkások – egy kivételével, aki békés, ráérős járókelővé változott – eltűntek. A járdát, ami valószínűleg nem is létezett a felvétel idején, mintha frissen felsöpörték volna. A kontúrok keményebbek, a fotó élesebbnek tűnik. Csak ismerve az eredeti képet, fedezhetjük fel a retusálás nyomait. A fényképész korát meghazudtolva, a mai modern digitális képszerkesztő programokat nélkülözve, kiváló munkát végzett.

Ezt a képeslapot 1950-ben postázták, de legalább tíz évvel korábban készült. Erről tanúskodik felirata¹. A felvétel kicsit más szögből lett elkészítve, mint az előzők: a fotóra rákerült a főépület 1967-68-ban lebontott keleti mellékszárnya is. A konyha, tanári- és diákétkező, tanári lakások voltak itt

találhatók. 1947-től az intézmény újabb épülettel gazdagodott: Bolza Géza gróf egykori kastélya került tulajdonába. Ennek földszintjén osztály- és tanári szobák, szertár, emeletén leány kollégium volt. A mellékszárnny és a kastély a

¹ Az 1950-es években szokás volt a korábban kiadott képeslapok ideológiailag zavaró feliratait javítani, törölni (itt ez nem történt meg). Így lett például a „Gróf Bolza Pál kastély parkrésze” „parkrészt”, vagy a „Magy. kir. közép fokú gazdasági tanintézet” felirat „gazdasági tanintézet”.

későbbi modernizáció áldozata lett: helyükön ma a kollégium, illetve oktatás célját szolgáló vasbeton-üveg épület áll.

A tanintézet udvarának egy részlete az 1930-as évekből. Jobbról az imént említett mellékszárny. A háttérben a főépület hátsó fala, rajta a copf stílus ismérvei: letisztult vonalvezetés, a homlokzat áttekinthetősége, világossága, hűvös eleganciája. Az épület tervezőjének igé-

nyességét jelzi, hogy ezek meglétére itt is ügyelt. Visszaemlékezések szerint az intézményben rend és fegyelem uralkodott, és a képen az is látszik, nem csak a falak között. Az udvar pedánsan nyírt füve, a törzsös rózsák támasztékainak egyenes sora, a szabályosan elhelyezett facsemeték, virágágyások mind-mind erről tanúskodnak – a növendékek feladata volt a kert gondozása. A katonás rendet csak a kerti bútor, napernyő bontja meg némiképp.

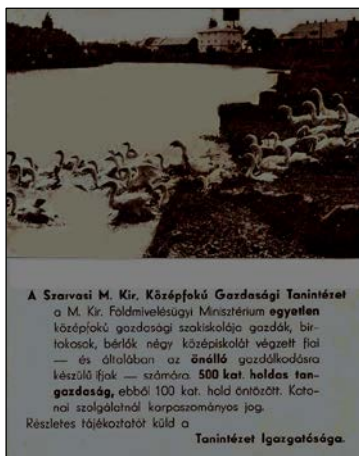

A gyakorlati oktatás céljára az intézet Szarvas határában kisebb-nagyobb földterületekkel rendelkezett. Libalaposon és Galambosban² összesen 23 katasztrális holdon kísérleti telep és botanikuskert, zöldségeskert, faiskola, szőlőültetvény terült el. Nagyobb terület, 440 kat. hold föld tartozott a Bikazugi tangazdasághoz.

A végzős diákok csoportképe 1934-ben készült a főmajorban. Háttérben a majorsági épületek és a víztorony, amely nem csak a vízellátást volt hivatott biztosítani. Az alatta elhelyezett haranggal „csengették” a munkaidő kezdetét, végét, illetve az ebédidőt. Ha valaki hasonlóságot vél felfedezni a tangazdaság épületei és a városban található tanépület között, nem sokat téved. Tervezőjük szintűgy Nászay Miklós építészmérnök volt.

²Libalapos a mai Ciprus Étteremtől északra, Galambos az Arborétummal szemben, Békésszentandrás irányában található.

A következő kép egy 1930-as évekbeli reklám-levelezőlap. A fotón a Holt-Körös bikazugi ága, partján a háttérben a tangazdaság egy melléképülete, magtára, a fent említett víztorony és a konviktusi épület. A vidáman fürdőző libák az állatállománynak csak elenyésző részét képezték. Az állattenyésztési ismeretek elsajátítása érdekében tehenek, lovak, sertések és másféle baromfik is szép számban akadtak. Napi feladat volt a diákok számára az etetés, itatás, fejés, trágyázás. Ezért is kerülhettek ki gyakorlatias, jól képzett szakemberek az intézményből. A jószágok sorsa tíz évvel később megpecsételődött: a második világháború nyugat-ára tartó frontja magával vitte őket. És bár az épületek épségben átvészelték ezt az időszakot, ma mégsem megnyugtató a helyzetük. Magántulajdonba kerültek, legtöbbjük üresen áll, sorsuk az enyészeté.

Az intézményben 1945-től mezőgazdasági technikus képzés folyt (1960–70-ig felsőfokú). 1970–2000 között a Debreceni Agrártudományi Egyetem Főiskolai Kara, 2000-től a Tessedik Főiskola Mezőgazdasági Víz- és Környezetgazdálkodási Kara lett. 2009 óta a gödöllői Szent István Egyetem fennhatósága alatt tölti be ezt a funkciót. E belső változások a hétköznapi ember számára

nem voltak szembe-
tűnőek. Az 1960-as évek
végén történt külső át-
alakulás annál inkább.
A képen látható épület-
komplexumról megosz-
lanak a vélemények.
Annyi bizonyos: meg-
épülte óta a szarvasi Kö-
rös-part meghatározó
eleme.

Forrásanyagok

Molnár Imre: Gyakorlati oktatás a Szarvasi Mezőgazdasági Technikumban (Szarvas és Vidéke 2000. 07. 21.)

Szarvas anno közösségi oldal hozzászólásai (www.facebook.com)

Szarvasi M. Kir. Középfokú Gazdasági Tanintézet tájékoztató füzetek (Szarvas, 1932)
Theschedik Sámuel Önéletírása (Budapest, 1976)

Egy magánlevél 1941-ből

Fiókok mélyéről, padlások lomtárából, hagyatékokból időnként előkerülnek hivatalos iratok, magánlevelek, fényképek, amelyek valakinek, valamikor fontosak voltak. Aztán valamilyen ok, elsősorban az idő múlása miatt érdektelenné váltak. Ezek sorsa többnyire a pusztulás. Pedig, ha figyelmesen szemléljük vagy olvassuk ezeket, megszólalnak, és sokat mondanak el korukról.

* * *

Ilyen dokumentum ez a magánlevél is, az egyetlen, amely írójától fennmaradt. *Dr. Kutas István* írta édesapjának, „*Tekintetes Kutas János úrnak*”, csizmadiamesternek, aki Szarvason, a Deákmalom utca 368 (ma József Attila u. 6.) szám alatt lakott családjával. A levelet 1941. III. 20-án, 21 órakor adta fel Budapesten, a szarvasi postán 22-én reggel 8 órakor ütötték rá a bélyegzőt. 2 db 10 filléres bélyeggel érkezett, ezek a magyar koronát ábrázolják. (*Légrády Károly*, neves bélyegtervező tervezte.)

Dr. Kutas István, a levél írója tragikusan végződő pályát futott be. 1901-ben született Szarvason, a nyolcgyermekes iparos család második gyermeke volt. (A gyermekek közül hét – hat fiú, egy lány – érte meg a felnőtt kort. Mindannyian családot alapítottak. Közülük az utolsó 2005-ben hunyt el.)

Szarvason érettségizett. Érettségi után beiratkozott a budapesti orvosi egyetemre, és saját erőből orvosnak tanult. A szülők pénzzel nem, csupán élelmiszer-küldeményekkel tudták támogatni. Éjszakánként, hétvégeken alkalmi munkát vállalt, vagont rakott ki, havat lapátolt. Amikor diplomáját megkapta, csak cselédkönyves orvosként, fizetés nélkül tudott elhelyezkedni egy budapesti kórházban. Néhány év után Dunaharasztiiban kapott orvosi állást.

1938-ban a szlovák eredetű *Kapuszta* családnevet – kérésére, a könnyebb érvényesülés és a korhangulat miatt – a család *Kutasra* magyarosította. 1943-ban megházasodott. *Klinghammer Ella*, egy békéscsabai, Berényi úti

kalaposüzlet tulajdonosa lett a felesége. Biztos egzisztenciát teremtettek maguknak. Gyermekük nem született.

1944-től hadapród őrmesterként szolgált a 105. sz. helyőrségi kórházban. Budapest ostromakor egy repesztalálat következtében megsebesült, vérmérgezés okozta halálát. 44 éves volt. A hivatalos iratok szerint Budakeszin hunyt el 1945. február 10-én. Hamvai a békéscsabai evangélikus temetőben nyugszanak.

Kutas (Kapuszta) János (1861–1941), a levél címzettje csizmadia mester volt. Első feleségétől, *Balázs Judittól* három gyermeke született: *János* (1900–1990), *István* (1901–1945), *Judit* (1903–1974). Miután megözvegyült, feleségül vette *Fábri Máriát* (1888–1938). Öt gyermekük született: *Pál* 1910–2000), *Ferenc* (1912–1995), *Mária* (1915, csecsemőként hunyt el), *György* (1917–2005), *Dániel* (1919–1971).

A Kapusztas család 1915-ben (állnak): János, István, Judit; (ülnek): Kapusztas János és Fábri Mária szülők, (lent): Ferenc, Mária (pólyában), Pál

Dr. Kutas István levele édesapjához

Dunaharaszti, 1941. március 20.

Drága Jó Apám és Testvéreim!

Tisztelem és csókolom mindnyájukat, s kívánom, hogy ezen sorok a legjobb egészségben találják mindnyájukat. (...) A csomagot hiánytalanul megkaptam, de a zsírt nem lehet így csomagban elküldeni, mert azt nem engedik meg. Azt majd úgy kell elintézni, hogyha Dani jön fel Pestre hamarosan, akkor egy ládába kell becsomagolni azokkal a dolgokkal, ami még otthon lesz, és akkor személypoggyászként feladni Dunaharasztiig, itt én váltom ki. Magával hozni megint csak nem lehet, mert az állomáson a fináncok vizsgálják a csomagokat, elkobozzák és meg is büntetik, aki hozza. Tehát csak így lehet elszállítani. Ha pedig vasúton adja fel, akkor rá kell írni, hogy ágynemű, akkor személypoggyászként egészen Harasztiig fel lehet adni, nem okoz gondot a kiváltása.

Apa kezét csak fürössze jó meleg fürdővel, és meleg vízbe kell masszírozni és hajlítani, akkor fog az hajlani, de elég hosszú idő kell hozzá, és amint jobb idők lesznek, akkor a gyógyulás is hamarabb fog menni. Ezenkívül pedig szerzek majd gyógyszert is, és az majd siettetni fogja a gyógyulást. Természetesen vigyázni kell, meg ne fázzon az a kéz, mert könnyen keletkezhet ebből ízületi gyulladás is. Azonkívül pedig nem szabad megerőltetni a kezét, különösen most, amikor a tavaszi munkák vannak, mert apa ilyenkor szokta magát legtöbbször megerőltetni. A megfázástól is óvakodni kell, mert bizony elég sok meghűlés van most. (...)

Ha Fercsi kap ruhára való anyagot, akkor ne fogjon hozzá mindjárt, csak akkor, ha a mértéket elküldöm, mert bizony lefogytam egy keveset.

Volna még egy kérésem, mégpedig az, hogy ha lehet venni olyan házi szövésű szakajtóruhát és konyharuhát, akkor tessék nekem abból beszerezni néhány darabot, mert itt nem lehet kapni semmit, ami van, az nagyon silány. Azonkívül egy abroszt lehetne venni, ha kapható. Nem kell nagyon nagy, csak olyan közepes, mint amilyen itt van, ha apa emlékszik még rá. (...) Ha lehet valamit beszerezni, tessék megírni az árát, és a pénzt elküldöm.

Palcsi jól van, még mindig a régi lakásán lakik, majd ha legközelebb kijön, akkor majd iratok vele is levelet, mert különben nagyon el van foglalva, és nem ír. Más különös újságot nem tudok. Mindenkit tisztelek és csókolok. Egyelőre nem tudom, mikor mehetek haza, sok a dolgom a ház körül is, és ha jön a jó idő, akkor meg kell kezdeni a tatarozást, hogy hamar kiszáradjon a festés és a mázolás.

Apát sokszor csókolom és tisztelem, szerető fia:

Pista

A kétoldalas, írógéppel írt, tökéletes helyesírású levelének (rövidített) szövegéből megsejthető a korabeli Magyarország helyzete, és bepillantást enged a család életébe is. Talán ezért is érdekesek ezek a sorok, melyek akkoriban nem jelentettek többet, mint az édesapának szóló tárgyilagos tájékoztatást és praktikus tanácsokat.

A II. világháború harmadik évében járunk. Magyarország még nem lépett be a háborúba, de a szele a levélből is érezhető, noha erről egyetlen szó sem esik. 1940 őszétől bevezették a cukor-, liszt-, kenyér- és zsírjegyet, korlátozták az élelmiszer-kereskedelmet. Vidéken ez nem okozott ellátási gondokat, de a fővárosban hiányjelenségek mutatkoztak. Ezt használták ki az élelmes emberek. A magánakciókat tiltották, a vonatok utasait és a vasútállomásokat szigorúan ellenőrizték. Ha a fináncok valakit rajtakaptak, hogy nagyobb tétel élelmiszert szállítanak, az árut elkobozták, a tulajdonosát megbüntették. Az emberek igyekeztek kijátszani a rendelkezéseket, ennek egyik trükkjét olvashatjuk a levélben.

Az is kiderül, hogy az orvossa vált tagját a család – erejéhez mérten – továbbra is támogatja. A levél minden sorából árad az orvos-gyermek édesapja

A dunaharaszti ház

ja iránti szeretete és aggodása. Ugyanígy ragaszkodik (fél)testvéreihez. Szó nincs arról, hogy kivált volna osztályából, családjából.

A sorok tükrözik, hogy sikerült biztos egzisztenciát teremtenie: házat vett, azt tatarozza, és részben „hazai” dolgokkal kívánja berendezni. A figyelmes olvasó a levélben említett testvérek egy-egy vonását is megsejtheti.

A Kapusztas testvérek 1935 körül (balról): György és Dániel középiskolások, Pál borbélysegéd, Ferenc szabósegéd

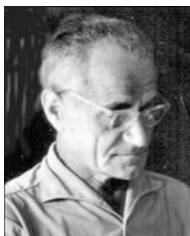
Írta és szerkesztette: Dr. Kutas Ferenc

Lelkes Pál

A szarvasi tanyai iskolák története

13. rész

A tanyai iskolák tanítói az első világháború után

Visszatérve a szarvasi tanyai iskolák berkeibe, szólnunk kell az 1923. évben lezajlott püspöki látogatásnak a szarvasi evangélikus tanyai iskoláknak az életére, munkájára, s a tanítók életviszonyaira vonatkozó észrevételeiről és tapasztalatairól. Ezek szerint a szarvasi ev. egyházközségnek az 1923. április 30. és május 11. között megejtett püspöki látogatás idején 13 tanyai iskolája volt. Ezekről és tanítóikról a látogatás jegyzőkönyvében a következőket olvashatjuk:

1. Rohoska Lajos, született 1891. augusztus 25-én Szarvason. Úgy az elemi iskolai, valamint a gimnáziumi és tanítóképző intézeti tanulmányait helyben végezte. Oklevelét 1910 júniusában nyerte a szarvasi tanítóképző intézetben, és ugyanazon év augusztus hó 21-én lett a szarvasi ev. egyház Örménykúti iskolájához rendes tanítóul megválasztva. Innen az Ezüstszőlői iskolához helyeztetett át, ahol I–VI. osztály vegyes nemű növendékeket tanítja. A háborút elejétől végigküzdötte. Iskolájának épülete jó állapotban van. Fizetése: szabad lakás kerttel, 400 K, 38 q búza, beváltási ára 16.02 koronával számítva, állami fizetéskiegészítés és 20 kg búza, havonként, minden családtag után.

2. Lipták Mihály, született Szarvason, 1890. október 3-án. Összes iskoláit Szarvason végezte. Itt szerezte az ev. tanítóképzőben tanítói oklevelét is 1911-ben. Ugyanezen év szeptember 1-jén Lentő (Nógrád m.) községben választották meg rendes tanítónak. 1911. december 8-án pedig helyettes tanítónak a szarvasi egyház Jánovszky-féle iskolájába. 1912. évi szeptember 1-jén pedig az egyház kültelki Siratói iskolájához, 1913. évi augusztus 17-én ugyanezen iskolához rendes tanítónak. Lakása, tanterme jó karban van. Fizetése: szabad lakás kerttel, 400 korona, 38 q búza, beváltási ára 16.02 K-val számítva és 20 kg búza, családtagonként, minden hónapra.

3. Kovács Pál, született Szarvason 1890. augusztus 5-én. Iskolai tanulmányait Szarvason és Eperjesen végezte. Tanítói oklevelét az Eperjesi Kir. Görögkatolikus Tanítóképző Intézetben szerezte 1912. június 20-án. Már 1911-ben alkalmazta a szarvasi ev. egyház helyettes tanítóul. 1912. szeptember 1-jétől pedig további helyettesül működött az egyház Furugyi iskolájában, s ide lett rendes tanítóul is megválasztva 1913 augusztusában. Eb-

ben az I–VI. osztályú vegyes iskolában működik. A világháborúban részt vett. Tanterme és lakása jó állapotban van. Fizetése: szabad lakás kerttel, 400 K, 38 q búza, beváltási ára 16.02 koronával, állami fizetéskiegészítés és 20 kg búza, havonként, minden családtag után.

4. Melis Mihály, született 1893. április 30-án Szarvason. Összes iskoláit ugyanott végezte. 1912. évi június 12-én megszerezte a tanítói oklevelet a szarvasi tanítóképző intézetben. 1912. évi szeptember hó 1-jén a szarvasi ev. egyház Túl a körösi iskolájához alkalmaztatott helyettes tanítóul. 1903 augusztusában pedig ugyanezen iskolához rendes tanítói minőségben. Innen 1915. szeptember 1-jén áthelyeztetett az Ószőlői I–VI. osztályú vegyes nemű iskolához. A világháborúban részt vett. Tanterme, lakása régi ugyan, de megfelelő. Fizetése: szabad lakás kerttel, 400 K, 38 q búza, beváltási ára 16.02 koronával, állami fizetéskiegészítés, 20 kg búza, családtagonként minden hónapra.

5. Dankó János, született Szarvason, 1893. június 24-én. Iskoláit is itt végezte. A helybeli tanítóképzőben nyerte oklevelét 1913. június 25-én. A szarvasi egyház Kákai I–VI. osztályú vegyesnemű iskolájához választották meg 1913. augusztus 17-én rendes tanítónak. Részt vett a világháborúban, 1914-ben orosz fogságba került, ahonnan csak 1918. évi december 16-án, szökve tért haza. Lakása, tanterme jó karban van. Fizetése: szabad lakás, kerttel, 100 K állami fizetéskiegészítés és 20 kg búza, havonként és családtagonként.

6. Podani János, született Szarvason 1892. évi március 6-án. Összes iskoláit Szarvason végezte, s 1912 júniusában megszerezte a tanítói oklevelet a helybeli tanítóképzőben. Tanulmányainak folytatására a következő iskolaévet Budapesten a Képzőművészeti Főiskolán töltötte. Az 1913/14. tanévben Nagybánhegyesen (Csanád m.) mint az ottani ev. egyház rendes tanítója működött, ahonnan a szarvasi ev. egyház Örménykúti iskolához választották meg 1914. augusztus 16-án. Ennél az I–VI. osztályú vegyesnemű iskolánál működött. Részt vett a világháborúban, s csaknem 4 évet fogságban töltött. Iskolájának épülete jó karban van. Fizetése: lakás kerttel, 400 korona, 38 q búza, megváltási ára 16.02 koronával, állami fizetéskiegészítés, 20 kg búza, havonként és családtagonként.

7. Kohut Pál, született Szarvason 1896. április 8-án. Tanulmányait helyben végezte, s 1916. június 24-én szerezte meg tanítói oklevelét a helybeli ev. tanítóképzőben. Részt vett a világháborúban, s 1918. március 1-jén mint rokkant hadnagy szolgálati viszonyba helyeztetett. Ugyanebben az évben választották meg a szarvasi ev. egyház Skorka-tanyai iskolájához, amelynek I–VI. osztályú vegyes nemű növendékeit tanítja 1918. szeptember 1-jétől. Lakása, tanterme jó karban van. Fizetése: szabad lakás kerttel, 400 korona, 38 q búza, megváltási ára 16.02 koronával, állami fizetéskiegészítés

valamint 20 kg búza, minden hónapra, minden családtagra.

8. Lustyik Pál, született Szarvason 1898. február 26-án. Tanulmányait Szarvason végezte, a tanítói képesítést 1916-ban nyerte el a Szarvasi Ev. Tanítóképző Intézetben. Részt vett a háborúban, amelyből mint tartalékos hadnagy tért vissza. A szarvasi ev. egyház 1919. január 12-én választotta meg rendes tanítójának a Maginyecz tanyasi iskolához, melynek I–VI. osztályú vegyesnemű növendékei között végzi szolgálatát. Iskolájának épülete jó karban van. Fizetése: szabad lakás kerttel, 400 korona, 38 q búza, megváltási ára 16.02 koronával számítva, 20 kg búza egy hónapra.

9. Medvegy György, született Szarvason 1896. december 24-én. Iskoláit ugyanitt végezte. Tanítói oklevelét 1915-ben szerezte ugyancsak a helybeli ev. tanítóképző intézetben. 1915. május 15-től 42 hónapon át katonai szolgálatot teljesített, ebből 24 hónapot az orosz és az olasz fronton, több kitüntetésben részesült. 1918. november 22-én mint tartalékos hadnagy szerelt le. A szarvasi ev. egyház 1919. évi január 12-én választotta meg rendes tanító-jául a Túl a körösi I–VI. osztályú vegyes iskolához. Iskolája és lakása jó karban van. Fizetése: szabad lakás kerttel és a hozzátartozó földdel, 400 korona, 38 q búza, megváltási ára 16.02 K, állami fizetéskiegészítés és 20 kg búza, havonként és családtagonként.

10. Rohoska Gyula, született Szarvason 1889. július 9-én. Összes iskoláit helyben végezte, a tanítói oklevelét is a helybeli ev. tanítóképző intézetben szerezte meg 1908. június 25-én. 1908. október 1-jétől a gyomai Csudaballa-pusztán községi iskolánál működött mint rendes tanító. 1910. évi augusztus 21-től a szarvasi ev. egyház, Csabai úti 6 osztályú vegyes iskoláját vezeti. 1915. január 15-től 1916. június 21-ig részt vett a világháborúban. Iskolájának épülete jó karban van. Fizetése: szabad lakás kerttel, 1000 K, állami fizetéskiegészítés és 20 kg búza, havonként és családtagonként.

11. Rohony Pál, született Szarvason 1889. október 16-án. Iskoláinak Szarvason való elvégzése után oklevelét a Szarvasi Ev. Tanítóképző Intézetben nyerte 1910 júniusában. 1909. október 3-án a szarvasi ev. egyház Furugyi iskolájához mint helyettes, majd 1910. augusztus 23-án mint rendes tanító lett megválasztva. 1912. júliusában a csabacsüdi Kita-iskolához helyezték át, ahol hatosztályú vegyes nemű iskolában működik. A világháborúban részt vett, 6 évet töltött orosz fogságban, úgyhogy a tanítást csak 1921. március 1-jén folytathatta. Lakása, tanterme jó karban van. Fizetése: szabad lakás kerttel, 400 K, 38 q búza, megváltási ára 16.02 koronával, állami fizetéskiegészítés és 20 kg búza, családtagonként és havonként.

12. Borgulya Endre, született 1898. július 4-én Szarvason. Összes tanulmányait is itt végezte. 1916 májusában megszerezte a tanítói oklevelét a Szarvasi Ev. Tanítóképző Intézetben. Részt vett a világháborúban. 1919 ja-

nuárjától mint helyettes tanító működött az egyház tanyasi iskoláinál, 1921-ben pedig rendes tanítónak választották meg a Sápszky-tanyai I–VI. osztályú vegyes nemű el. népiskolához. Lakása, tanterme jó állapotban van. Fizetése: szabad lakás kerttel és a hozzátartozó földdel, 400 K, 38 q búza, megváltva 16.02 koronával, állami fizetéskiegészítés és 20 kg búza, családtagonként és havonként.

13. Kovács György, született Szarvason 1896. február 23-án. Iskoláit helyben végezte, tanítói oklevelét a helybeli tanítóképző intézetben szerezte meg. Az 1914/15. tanévben a sarvasi ev. egyházközség Örménykúti iskolájánál működött helyettes tanítóként. 1915-ben bevonult katonának, részt vett a világháborúban, ahonnan csak 1918. évi október havában tért haza mint tartalékos hadnagy. Az 1919/20. tanévben a sarvasi ev. egyház Galóhalmi iskolájánál volt helyettesként alkalmazva, míg 1922. február 1-jével rendes tanítónak választották meg ehhez az I–VI. osztályú vegyesnemű elemi iskolához. Az iskola épülete és a tanítói lakás meglehetősen jó karban van. Fizetése: szabad lakás kerttel és a hozzátartozó földdel, 400 K, 38 q búza, megváltási ára 16.02 K, állami fizetéskiegészítés és 20 kg búza havonként.

* * *

Megállapítható ezekből a püspöki látogatáskor felvett jegyzőkönyvekből, hogy abban az időben a 13 sarvasi ev. tanyasi iskolában mindenütt rendes okleveles tanító működött, valamint az is, hogy az első világháborút követő 5-ik esztendőben még mindig nem volt rendezve a tanítók fizetése és még mindig megélhetési gondokkal kellett küszködniük. Viszont az is kitént ezekből a jegyzőkönyvekből, hogy a 13 ev. tanyasi iskola épülete, tanterme és tanítói lakása jó karban volt, nemkülönben az is, hogy a tanítás ezekben az iskolákban rendszeresen folyt.

Mivel a világháború után a gazdasági helyzetben bekövetkezett káosz a tanítók háború előtti híványait¹ is csaknem teljesen irreálisakká tette, maga a kultuskormány intézkedett, hogy a régi híványokat revideálják a megváltozott viszonyoknak megfelelően, és a tanítókat felszabadítsák a megélhetési gondok nyomasztó terhe alól. Ezért az 147127/1923. VIII. számú rendeletével a sarvasi ev. tanítók helyi járandóságait olyképpen állapította meg, hogy a 12 tanyasi tanító helyi javadalma, amelyet a sarvasi ev. egyház tartozik biztosítani, egyenként 25–25 q természetben kiszolgálendő búza, legyen, s ehhez adja az állam a fizetéskiegészítő segélyt.

(Folytatjuk)

Megjegyzés

A 12. rész a Szarvasi Krónika 22. számában jelent meg.

1. hívány: megállapodás a tanítók javadalmazásáról

In memoriam

Utószó egy munkás élethez

Dr. Marjai Gyula

(1930–2013)

Marjai Gyula dr. (Nagykőrös, 1930.) ny. intézeti igazgató. **Szülei:** M. Gábor, Karai Erzsébet. **Felesége:** Végh Ilona. **Gyermekei:** M. Ibolya, M. Zoltán, M. Katalin. **Iskolái:** Arany János Református Gimnázium, Nagykovács, 1949; Budapesti Műszaki Egyetem, 1953, okleveles vízmérnök; DATE, 1963, okleveles agrármérnök; 1970, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa. **Pályája:** 1953–1970 között az ÖKI tudományos segédmunkatársa, majd tudományos munkatársa. 1970–1976 között a DATE Főiskolai Karán főiskolai tanár, tanszékvezető, 1976-tól 1990-ig az ÖKI-ben tevékenykedett: tudományos főmunkatársa, osztályvezetője, tudományos igazgatóhelyettese, 1984–90-ig, nyugdíjba vonulásáig, igazgatója volt. 1975–1980 között az MTA Vízgazdálkodási Bizottság tagja, 1976-tól 1989-ig a Nemzetközi Öntözési és Vízrendezési Szövetség (ICID) Magyar Nemzeti Bizottságának tagja, 1980–1989 között a Mezőgazdaságban Dolgozó Mérnökök Világszervezete (CIGR) Magyar Nemzeti Bizottságának tagja, 1980–1989 között a Magyar Hidrológiai Társaság Békés megyei szervezetének vezetőségi tagja, 1985-től 1989-ig az MTA Szegedi Akadémiai Bizottságának tagja. A Szarvasi Városi Tanács tagja, a Végrehajtó Bizottság tagja, a Műszaki Bizottság elnöke, a Lakáselosztó Bizottság elnöke. **Írásai:** szerző és társszerző 13 könyvben. 90 szakcikket publikált, tudományos fórumokon 39 előadást tartott. Egyik szerkesztője a *Ki kicsoda? Szarvas*, 1990–2000, ill. 2000–2010 c. adattárnak. A Szarvasi Krónika szerkesztőbizottságának tagja. 8 szabadalmi védettségben, illetve bejelentésben volt társtulajdonos. **Kitüntetései:** MTESZ Plakett, 1982; A Rostocki Meliorációs Egyetem emlékérmé, 1983; A Magyar Hidrológiai Társaság Bogdánfi Ödön-érme, 1984; a Nyitrai Mezőgazdasági Egyetem emlékérmé, 1985; Oroszlány István emlékérmé, 1996. **Kedvtelése:** kertészkedés. (*Ki kicsoda?* 2010)

* * *

Meghalt dr. Marjai Gyula. Gyula bácsi, Gyuszi. Kinek, hogy. Keményen és kíméletlenül kopognak a szavak. Ettől a mondatától félttem, rettegtem immár két éve, amikor bejelentette: megválik a Szarvasi Krónika szerkesztőségétől. Abbahagyta, belefáradt, feladta. Volt ereje belátni és kimondani. A *Ki kicsoda 2010* című adattár szócikkei voltak az utolsó írásai.

Szakmai munkáját csak érintőlegesen ismertem: diákként két nyáron át dolgoztam a keze alatt az Öntözési Kutató Intézetben. A szócikk sűrített mondatai mindent elmondanak erről. Mindent elért, amit a szakmájában, tudományágában el lehet érni.

Ma sem tudjuk, hogy a Szarvasi Krónika alapító szerkesztője, *dr. Tóth Lajos* milyen alapon válogatta össze a munkatársait, hamar elment, nem volt alkalmunk megkérdezni tőle. De számunkra szerencsés válogatás volt. Több mint két évtizeden át dolgoztunk együtt súrlódás, hangos szó nélkül. Messze a legmagasabban kvalifikált volt közöttünk, mégis ő volt a legszerényebb. A szerkesztőségi üléseken alig hallatta hangját, „csak” végezte, amit vállalt. Csendesen, precízen. Egészen az utolsó évekig. Az ő munkái voltak az agrár témájú riportok, írások. Legemlékezetesebb a *Hrabovszky Mihállyal*, a „búzakirályal” készített, tragikus interjúja volt: interjúalanya két beszélgetés között váratlanul hunyt el. A riport mégis elkészült. Ő dolgozta ki a Krónika minden ötödik számának összesítő rendszerét (repertóriumát), továbbra is ezt a rendszert használjuk.

Csodálatos módon élte át a nyugdíjazását. Hirtelen szakadt rá, de soha nem panaszkodott. Amikor meglátogattam, büszkén mutatta a föliás növényeit, nevelte palántáit, és – ki hitte volna – kézimunkázott. Aztán bekövetkezett a másodvirágzása: meghívták a Főiskolára tanítani. A fiatalság izgalomával készült előadásaira, kivirult, megfiatalodott. Csodáltuk és irigyeltük energiáját. Egészen 80 éves koráig. Még voltak felvillanásai. A Kábeltévé hosszú beszélgetéssorozatban összegezte életét – az utolsó pillanatban; az Agrártörténeti füzetekben megjelent a pályarajza – az utolsó előttiben.

Aztán egy kerékpárbaleset, aztán a tétova tekintete a találkozáskor; aztán hirtelen-váratlan eltűnése a városból. Azt mondják, még egyszer hazajött, még egyszer bement az utolsó munkahelyére. Jókedvű volt, beszédes. Aztán már csak a gyász hír érkezett, az is tétován. Hittük is, meg nem is.

Mikor elkészönt tőlünk, örökös szerkesztőségi taggá választottuk. Két évig tartott „örökös” tagsága. Az élet megy tovább, a Krónika megjelenik majd nélküle is, de egy 25 éve megszokott név eltűnik a szerkesztőség névsorából.

Ezekkel a sorokkal búcsúzom szerkesztőtársaim nevében is:

Dr. Kutas Ferenc

*Addig fonják, míg el nem vágják
Az élet fonalát a párkák.*

Blaskó Mihály: A májusi temetőkertek

Kto som ja?

Egy kétnyelvű költő halálára

Blaskó Mihály 1941–2014

Tudod-e, hogy meghalt Blaskó Misi? – hívott fel telefonon egyik volt évfolyamtársa. Nem tudtam. Tudtam, hogy súlyos beteg, azt is tudtam, hogy évek óta birkózik a kórral – mindeddig sikerrel. Úgy gondoltam, végleg.

Március elsején, szombaton temették egy nagyon nehéz, egyedül töltött év után. Egy éve halt meg a felesége, akivel végre harmonikus házasságban élt. Leánya és unokája évek óta külföldön tartózkodik, telefonon tartották a kapcsolatot. A negyedik napi sikertelen hívás után

leánya riasztotta a rendőrséget...

Ilyenkor torlódnak az emlékek. Egy évvel járt alattam a gimnáziumban, naponta járt be Kardosról, a kisszénási tanyavilágból. Azért figyeltem fel rá, mert a faliújságra kitett egy verset; szellemes, vitriolos, jó diákverset.

Már diáknak is különös ember volt, más mint a többiek. Ilyen is maradt haláláig. Közgazdásznak tanult, de tanár akart lenni. Az lett. Harminc éven át tanított a tokaji gimnáziumban, könyvtáros is volt. Rengeteget olvasott, mindig céltudatosan. Közben írta-írta verseit, sokáig az asztalfióknak, később a helyi folyóiratoknak, majd önálló kötetekben is megjelentek. Egy darabig politizált, a szélsőjobbnál kötött ki, majd megcsömörlött, és felhagyott a politikával.

Sokat és tervszerűen utazott. Felkészült útjaira, hozzáolvasott. Közös római utunkon mindenkit elképesztett alapos jegyzeteivel, ismereteivel. Mindenben ilyen volt.

Mindvégig Tokajban élt, de rendszeresen „hazajárt”. Amíg édesanyja élt, hozzá, utána a nővéréhez. Közben felkereste a könyvtárat, barátait, ismerőseit. Ömlött belőle a szó.

Kapcsolatunk azzal kezdődött, hogy beállított a Szarvasi Krónikához első kötetével. „*Igaz barátsággal, szeretettel és tisztelettel*” – olvasom dedikált kötetének első lapján. (*Múltam álmába visszamennék 1998, Nyíregyháza*). 57 éves volt akkor.

Kto som ja? – kérdezi kötetnyitó versében. Szlovák nyelven keresi a választ két versszakon át. Alatta ugyanaz a vers, immár magyarul. Ritka dolog: saját, szlovák nyelvű versének fordítása, *Ki vagyok?* címmel.

Ez a kettősség jellemzi legtöbb kötetét. Szlovák-magyar költőnek tartotta magát, ez volt az eredetisége. Verseiből, írásaiból úgy tűnt, identitásavarral küszködik, és ezt soha nem sikerült feloldania. Hagyományos versformákkal dolgozott, időnként kísérletezett képversekkel is.

Mint az igazi, nagy költők, műzsát is választott magának. Nem *Beatricét*; igazi, hús-vér Műzsát. Lángoló verseket írt hozzá. Úgy járt „szerelmével”, mint *Juhász Gyula Annával*.

Első kötetét évente követték az újabb kötetek: *Búcsú a huszadik századtól*, versek, Nyíregyháza, 1999; *A čo novo na Kiššénáši (No és mi újság Kisszénáson?)*, versek, Szarvas, 2000; *Emlékeim aranyos öregekről*. Tokaj város anekdotakincse, Tokaj, 2000; *A gyönyörű novemberek*, versek, a Szarvasi Krónika Kiskönyvtára 10. kötete; *Nyelvzenei szépségek a szarvasi szlovák népköltészetben*, gyűjtés, Szarvas, 2003.

A Szarvasi Krónika rendszeresen szemlélte kötetait, megjelentette verseit; prózai, nemzetiségi tárgyú írásait. A tokaji prózakötetéről szóló, elismerő, de kritikai hangvételű recenziótól megsértődött, ezért ez a kapcsolat megszakadt.

Két éve váratlanul felhívott. Beszámolt új párkapcsolatáról, kíméletlen naturalizmussal a betegségről. Beszért a Tokajban megjelenő prózakötetéről. Tavaly még egy fotót kért magáról, ami a tokaji *Ki kicsodában* jelent meg. A többit már leírtam az első sorokban.

Tokajban helyezték örök nyugalomra.

Forgatom a dedikált kötetait, nézegetem, olvasgatom a gyöngybetűkkel írt ajánló sorait. Sorrendbe rakom a könyveket, visszateszem a helyükre. Nem lesz több. Egy életmű lezárult.

Dr. Kutas Ferenc

Kto som ja?

*Vol'akde hustie hory hučia,
Slnce sa za skaly skováva –
Hej, tie hory sa za mňa mučia,
V nich tem vetor mňa oplakáva.*

*V starych slovenshych cintorinach
Stari Slováci spia pokojne –
Často ma zvykli tam spomínať.
Hej, známy som im, vedía o mne.*

Ki vagyok?

*Valahol sűrű erdők zúgnak.
Vad sziklák mögé búvik a nap –
Hej, azok a fák értem búgnak,
Bennük az a szél engem sirat.*

*Vén szlovák temetőkertekben
Vén tótok fekszenek nyugodtan –
De sokszor emlegetnek engem.
Hej, ismernek jól, tudnak rólam.*

Nagy zshiványok

Hartay Csaba: Lerepül a hülye fejetek

Podmaniczky Művészeti Alapítvány, 2013, 260 oldal

A kamaszkori útkeresésről szól Hartay Csaba első regénye. A kilencvenes években vagyunk, egy Szarvason élő fiú felnőtté válásának kalandokban bővelkedő, humorral és nosztalgiával teli, nagyon élet közeli történetét ismerhetjük meg a könyv-

ben. A szülőkkel és a tanárokkal meglévő éles konfliktusok az egyik oldalon, az életre szóló, ekkor szövődő barátságok a másikon, az élet értelmének néhol naivnak tűnő keresése itt, a szórakozás szinte mindent elsöprő vágya ott. És néhol csak vicces, máshol viszont veszélyes akciók, melyek szép lassan rávezetik a történet hőstét a saját útjára, miközben a baráti kapcsolatokat is megzilárdítják, tartalommal töltik meg, egyedivé és különlegessé avatják.

A könyv főszereplője a többnyire csak becenevén emlegetett *Shado*, aki ugyan jó családban nő fel, mégis kimarad a gimnáziumból, mert hónapokig nem jár be az iskolába és már kilenc tárgyból áll bukásra. Innen indulunk, a szakadék széléről: a fiú kocsimákban és játéktérmekekben tölti a hétköznap délelőtti óráit, és egyáltalán nincs semmilyen célja és semmilyen kapaszkodója az életben. Legfeljebb azt tudja, mit nem akar: nem akar az őt egyáltalán nem értő tanárok szeme elé kerülni és nem szeretné, hogy a csavargása kiderüljön az apja előtt, akitől minden ilyesmiért verésre számíthat. Voltaképp jólétben él, mégsem találja a helyét a világban, és mintha a bukás is csak azért lenne, hogy ezzel időt nyerjen, hiszen úgyszincs jövőképe.

A barátok családi hátteréről keveset tudunk, de abból a kevésből látszik, hogy ők is hasonló helyzetben vannak. Szerencséjükre van egy hely, a család Körös-parti nyaralója, ahol rendszeresen és viszonylag szabadon találkozhatnak, beszélgethetnek, játszhatnak, ahol megismerhetik egymást és önmagukat. Hartay nagyon szépen végigvezeti ennek a hat-nyolc fős fiútársaságnak a fejlődését: eleinte csak egyetlen közös eszméjük van, az alkohol. Minden találkozó központjában a titkos ivás és cigizés áll, szinte csak ebben élnek ki lázadás- és szabadságigényüket a gyerekek, majd a közösen kitalált és együtt végigvitt csínyek és szabályszegések jönnek, hogy aztán egymás segítése, sőt egy esetben a másik életének megmentése erősítse a kapcsolatokat. Jól mutatja ezt a tagadásból az igénylésbe vezető utat az az írói fogás

is, hogy eleinte a részeg ordibálás az est csúcspontja, a könyv végén azonban már a kollégiumi szobában zajló csendes beszélgetés.

A szerző okosan használja a fiatalok szlengett és káromkodásait, bátran és sűrűn nyúl a durvább kifejezésekhez is. Nem próbálja megszépíteni vagy „irodalmiassá” tenni piszkos szájú szereplői nyelvét, inkább ő igazodik ehhez, és azt mutatja meg, hogy a trágárságokban is van építő erő. Nemcsak felnötteskedésről vagy igénytelenségről van ugyanis szó, hanem arról is, hogy ki előtt meri valaki kimondani és használni az egyébként tiltott szavakat – ez is a közösséghez tartozást jelenti. Ráadásul mindez pörgővé, könnyedé és megint csak életszerűvé és átélhetővé teszi a regényt, megteremti a közelség, az intimitás illúzióját a szöveg és az olvasó között.

Hartay ugyanakkor azt is jól tudja, hogy maga a téma egyáltalán nem új az irodalomban. Közvetlen előzménye talán *A Pál utcai fiúk*, amire a szövegben többször utal, de nekem a *Zabhegyező* is sokszor eszembe jutott olvasás közben. A száz évvel ezelőtti történetből a bajtársiasság, egymás feltétel nélküli segítése megmaradt, de az olyan értékek, mint ott a grund, a közös tér védelme már kikopott. Nemecek ebben a regényben már legfeljebb egy cigány fiú lehet, akivel senki sem szeretne egy helyen lenni, de a Pásztorokból is egy cigány banda lesz, amely agresszívan lejmol a templom mögötti padon összegyűlő fiúktól. A gittegyletből pedig pálinkaegylet: az ivás mint örömforrás a legerősebb motívum a könyvben. Van ebben valami mélységes szomorúság, hiszen azt jelzi, hogy mindenki a maga saját kis világában él, elbeszélnek egymás mellett, és igazából nem tudják egymással megosztani a problémáikat. Pedig mindannyian ugyanazokkal a félelmekkel küzdenek: mi lesz velünk 5, 10 vagy 20 év múlva? A regényben ezt a kérdést többször fel is teszi egymásnak a szereplők, de sosem tudnak erről közősen és pláne mélyen gondolkodni.

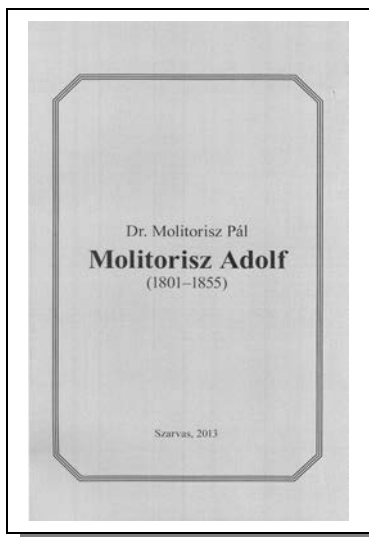
Egyvalamiben értenek csak egyet: a közösen átélt kalandokat jó lesz majd 20 év múlva is elővenni és elmesélni. És mintha arra futna ki az egész könyv, hogy a tinédzserkori vadulások, örülségek és kalandok, illetve az ezekkel megerősített barátságok jelentik az élet egyik csúcspontját, amit talán nem is lehet később felülmúlni. A most 36 éves szerző érezhető nosztalgiával tekint a nem titkoltan saját kamaszkorából előhívott történetekre, és eközben azt is vállalja, hogy a barátai, sőt egy akár egész generáció emlékeit is megírja. Épp ezért lehet ez a könyv sikeres. Ha a történetek közvetlenül nem is, de az érzések és az útkeresés nehézségei mindazoknak ismerősek lehetnek, akik jártak már középiskolába, vagy épp most járnak oda.

Bedecs László

Megjelent a Könyvpiac 2013. októberi számában.

Dr. Molitorisz Pál
Molitorisz Adolf

Digitális Kalamáris, Szarvas, 2013, 25 oldal

Minden családban van egy-két olyan ember, akinek élete nem csak a családtagoknak, hanem a „külsőknek” is hordoz üzenetet. Ilyen Molitorisz Adolf is, aki pedagógus családba született, és ő is a fiatalok képzésében, nevelésében találta meg élete értelmét. Megtestesítve a kor tudós-tanár ideálját, magas szintű szakmaiságát a tanítás mellett tankönyvek írásában is a tanulók szolgálatába állította. Sokrétű, ma talán polihisztornak tűnő tevékenysége során többek között német nyelvkönyvet, latin szintaxist, számtani példatárat és geográfiai kézikönyvet adott közre. *Dr. Nádor Jenő* a gimnázium későbbi igazgatója könyvében a gimnázium egyik legszigorúbb és legtöbb ered-

ménnyel tanító tanárának nevezte. Ő azon kevés pedagógus közé tartozott, aki nem csak a tudás birtokosa volt, hanem világos magyarázataival át is tudta adni diákjai számára azt. Áldozata lett a második nagy koleravésznek, korai halála vetett véget a negyedszázados áldozatos pedagógiai munkájának.

A könyv röviden villantja fel a tartalmas életút egyes mozzanatait, a leírathoz szervesen hozzátartozik a mellékletben közölt „Emlékszózatok”, melyben az Ótemplomban tiszteletére tartott gyászünnepélyen elhangzott beszédek, verseket ismerheti meg az olvasó.

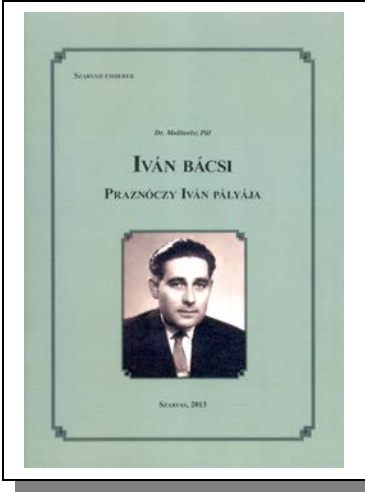
Dr. Reszkető Péter

Dr. Molitorisz Pál

Iván bácsi

Praznóczy Iván pályája

Digitális Kalamáris, Szarvas, 2013, 28 oldal

Egy város történetéhez hozzátartoznak azok az emberek, akik életük során munkájukkal, közéleti tevékenységükkel beleivódtak a köztudatba, akik mindig ott voltak a jó értelemben vett reflektorfényben. Nem akarták ők ezt, nem törekedtek a népszerűsége, egyszerűen „csak” végezték munkájukat és minden helyzetben igaz emberként fordultak a többiek felé. A szerző, könyvében úgy mutatja be Praznóczy Iván életútját, hogy a családi események mellé hozzáfűzi a társadalmi, kulturális és sporttevékenységét is, amiből érezhető, hogy miért is volt kora szarvasi társadalmának méltán megbecsült, elismert tagja. A könyv második részében

közölt fotók jól reprezentálják egy gazdag életút állomásait, magán- és közéleti tevékenységének baráti és társadalmi közegét.

Dr. Reszkető Péter

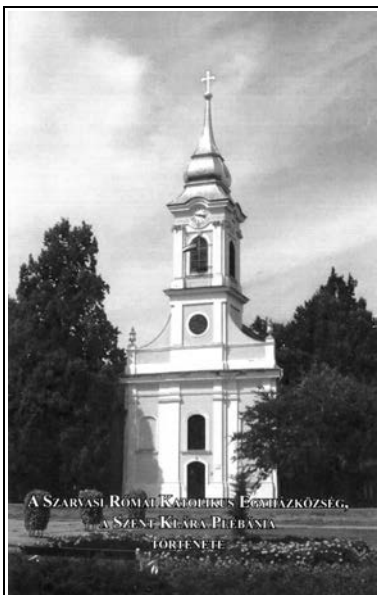
„1957-ben megbízták a Szövetkezet könyvesboltjának vezetésével, mely tevékenységet nyugdíjba vonulásáig végezte.¹ A könyvesbolt vezetése alatt valószínűleg szellemi központ lett, a törzsvásárlók gyakran ott találkoztak, beszélgettek. E munkáját szenvedélyesen szerette, nagy hivatástudattal végezte. Sok költőt, író-t meghívott, kapcsolatot tartott velük. A könyvek nagy részét elolvasta, így ajánlani tudott minden korosztálynak, kortól, nemtől, foglalkozástól függetlenül kedvére való olvasnivalót. Jó emlékezőtehetsége volt, szinte valamennyi vásárlójának ismerte az érdeklődési körét. Kimagasló munkájáért több esetben részesült Kiváló Dolgozó kitüntetésben. A könyvesboltban rendszeresen megforduló vevők Szarvasról való távozása után is gyakran, szeretettel emlékeztek rá.”

Részlet az Iván bácsi című könyvből

¹ A könyvesbolt kezdetben a Kossuth utcán volt, jelenleg a Szíren Szövetkezet székháza áll a helyén, majd 1970-ben költözött az akkor felépült OTP társasház (a „hatvanlakás”) földszintjére.

Fetzer József
***A Szarvasi Római Katolikus Egyházközség, a
Szent Klára Plébánia története***

Digitális Kalamáris, Szarvas, 2014, 23 o.

A Szarvasi Római Katolikus Egyházközség kialakulásának és 150 évet átívelő fejlődésének történetét bemutató eredeti füzetet 1938-ban jelentette meg az akkori apátplébános, *Fetzer József*.

Rövid terjedelmű, azonban máig egyedülálló feljegyzéséből megtudhatjuk, hogyan, mikor és kinek a vezetésével szerveződött újjá a szarvasi katolikusok közössége. Az apró részletekig kiterjedő írásból nyomon követheti az olvasó a hívek számának növekedését, a kápolna, majd a templom berendezési tárgyainak és felszerelésének bővítését. A plébánosok kezdetben szinte évenkénti cserélődése az 1800-as évek elejére megszűnt, melynek pozitív eredményei a templomi javak további gyarapodása, tárgyainak gazdagodása, a hívek számának nagyarányú növekedése, iskolák szervezése volt.

Nagyra becsült, tiszteletreméltó, agilis plébánosok követték egymást, ám az egyházközség vezetőit és egyben a híveket is nehéz, embert próbáló helyzetek elé állították az 1900-as évek történelmi eseményei, melyen az összefogás erejével mindig át tudtak lendülni.

A szerző sorra veszi az adományozókat, név szerint említi a legnagyobb támogatókat, jótévedőket, az egyházközség tanítóit, világi elnökeit, a lelki újra- és újjáépítés fő csoportjait, karitatív szervezeteit, egyleteit. A feljegyzés végén méltán állít emléket az egyházközség vezetőinek és tagjainak, akik a legnehezebb időszakokban is megmutatták Krisztus iránti szeretetüket, egymásért, a közösségért és az utódokért vállalt lelki és anyagi támogatásukat.

A füzet reprint kiadása és az azóta eltelt 75 év fontosabb eseményeinek címszavakban történő rögzítése *Seidl Ambrus* plébános munkája. A tömör összefoglalás az egykor elveszített katolikus iskolák újjáéledésével zárul. Múltunkat megismerve, ahhoz méltó alázattal építsük tovább jövőnket!

Paraszt Attiláné

Formációk és metamorfózisok

Gondolat Kiadó, Budapest, 2013. 226 oldal

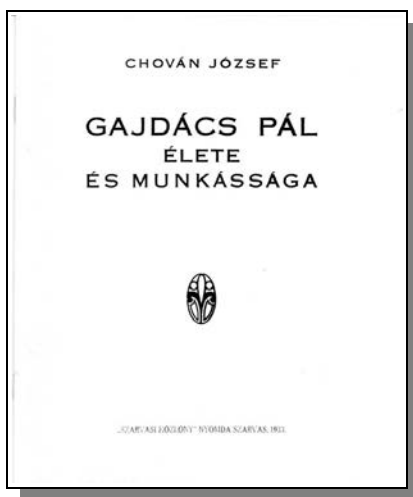
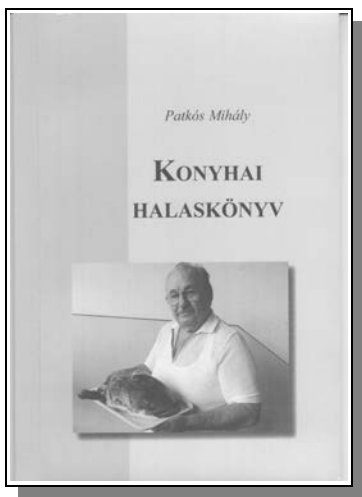
Az elmúlt évben zárult le a Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti és Pedagógiai Karán rendezett négyrészes filozófia konferenciasorozat, amely a 18-19. századi filozófia, a művészetek és a korabeli tudományok kölcsönösségeit vizsgálta. A 2013. április 27-én megtartott konferenciával egy új, tudománytörténeti tematikájú sorozat vette kezdetét, melyen elhangzott 11 előadás szerkesztett anyaga, a korábbi négy kötethez hasonlóan, a Gondolat Kiadónál jelent meg.

A kötet *dr. Ádám Józsefnek*, az MTA rendes tagjának 150 éves *a Nemzetközi Geodéziai Szövetség* című írásával kezdődik. A következőkben *dr. Békés Vera* az MTA Filozófiai Kutatóintézet tudományos főmunkatársa és *dr. Rózsa Péter* a Debreceni Egyetem

professzora a vulkanista és neptunista tudósok vitája kapcsán tekintették át a 18. századi minerológiai elméleteket. *Dr. Mester Béla*, az MTA Filozófiai Kutatóintézet tudományos főmunkatársa az élettelen természet történeti szemléletének kialakulását követi végig a korabeli filozófiában, dr. Valas-tyán Tamás a Debreceni Egyetem adjunktusa pedig *Novalis* műveinek ásványtani vonatkozásait értelmezi írásában. A geológia instrumentalizálódásával foglalkozó tematikus blokkon belül *dr. Kecskeméti Tibor* a Magyar Természeti Múzeum címzetes főigazgatója a geológiai gyűjtemények fejlődését, *dr. Both Mária* főiskolai adjunktus pedig *dr. Kitaibel Pál* munkásságának hatását taglalja. E fejezetben belül három szerző is foglalkozik az 1797-ben, *gróf Teleki Domokos* elnökségével létrejött jénai Ásványtani Társaság történetével: *Dr. Viczián István* és *dr. H. Kakucska Mária* az MTA Irodalomtudományi Intézet tudományos főmunkatársai és *dr. Gurka Dezső* a kar főiskolai tanára. A könyv bemutatójára 2013. november 21-én került sor Budapesten az Állami Földtani és Geofizikai Intézet Stefánia úti impozáns épületében. A rendezvényt *dr. Lipcsei Imre* a SZIE ABPK dékánja nyitotta meg, majd *dr. Vörös Attila*, az MTA rendes tagja, a X. Földtudományok Osztálya elnöke méltatta a kiadványt.

Dr. Lipcsei Imre

Három könyv a Digitális Kalamáristól

Patkós Mihály ***Konyhai halaskönyv***

Szerk.: Fortzek Sándor. Digitális Kalamáris, Szarvas, 2013. 75 o.

A szerző a Hármaskörös partján nőtt fel, így már érthető a témaválasztása: haltisztítástól a különböző halas ételekig találunk e kis könyvben tippet, recepteket.

Ebben a könnyen olvasható írásban többször is hangsúlyozza a *Patkós Mihály* szerző: „ahogy én így csinálom”. Több recept található benne, de nem akar meggyőzni, nem ír verdiktek, csak több évtizednyi tapasztalatait teszi közzé. Gyakorló halászléfőzőként is találtam benne jó fogásokat, és különösen hasznosnak tartom pl. a fotókkal is bemutatott „halpucolási” technikákat. Látszik a részletekben, hogy „hetven éve pucol” halat. Ja és főzi, eszi is azokat. Az a csoda, hogy még nem unta meg!
(R. P.)

Chován József ***Gajdács Pál élete és munkássága***

Hasonmás kiadás. Digitális Kalamáris, Szarvas, 2013, 21 o.

A kötet eredetileg a „Szarvasi Közlöny” nyomdában 1933-ban jelent meg. A hasonmás a Digitális Kalamáris felelős vezetője, *Tatai László* adta ki. Az eredeti füzetet *Chován József*, csabacsüdi lelkész, a Békési ágostai hitvallású

evangélikus egyházmegye 1928. évi lelkészértekezletének megbízásából írta. A csabai születésű *Gajdács Pál* Szarvason tanult, Selmecbányán majd Pozsonyban, Berlinben, Halléban is.

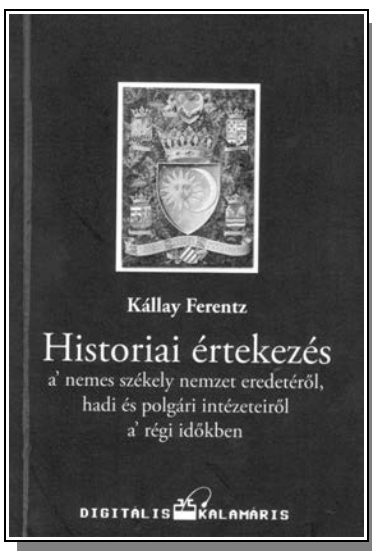
Szarvason káplán, majd segédlelkész, Tótkomlóson lelkész. Ezek mellett ír, bankot alapít, a társasági élet vezetője. „*Kb. 2000 tótnyelvű és cca. 1000 magyar prédikációja*” maradt fenn. A régies nyelvezetű füzetet olvasva jó érzés tölti el az olvasót, látva, hogy milyen kiváló emberek éltek itt már száz évvel ezelőtt is.

(R. P.)

Kállay Ferentz ***Historiai értekezés***

a' nemes székely nemzet eredetéről, hadi és polgári intézeteiről a' régi időkben (Szerkesztette: Dr. Demeter László)

Hasonmás kiadás. Digitális Kalamáris, Szarvas, 2013, 292 o.

A szerkesztő a kiadvány elején „*A bevezető gondolatok és tisztelgés*” címszó alatt emlékezik meg röviden *Nagykálói Kállay Ferencről*, a kötet szerzőjéről, és *dr. Ferenczi István Mihály* régészről, akinek a könyvtárából származik az eredeti kötet.

Az eredeti könyv 1829-ben Nagyenyeden, *Fiedler Gottfried* nyomdájában készült, és most a szerkesztő tulajdonában található. A kiadás célja pedig az volt, hogy a ma már alig fellelhető kötet újra közkinccsé váljon.

Kállay Ferenc 1812-ben a Debreceni Református Kollégiumból indult jogi pályájára, de széleskörű tudományos érdeklődése révén a jogi kérdések mellett foglalkozott a magyar-finnugor

nyelvi egyezésekkel, a kazár-magyar etnikai kapcsolatokkal, az uráli népek mitológiájával és poétikával is.

Ebben a kötetben a székely nemzet eredetét tekinti át, a témakörben megjelent korabeli írások kritikai értékelését adja közre.

Dr. Reszkető Péter

Szeniczey Vilma Tessedik Sámuelről

Agrártörténeti füzetek 38., Szarvas, 2013, 46 oldal

2012-ben, a jubileumi Tessedik év kapcsán tisztelettel hajtottuk meg fejünket nagysága előtt. A füzetnek ez a száma tulajdonképpen Szeniczey Vilma által már 1918-ban publikált írás Tessedikről, amelyet tömör tudományos igényességgel írt csaknem száz évvel Tessedik halála után. A tanulmány eredeti címe: *Tessedik Sámuel közgazdasági törekvései s a szarvasi gyakorlati gazdasági iskola*.

A sorozatunkban most dr. Molitorisz Pál szerkesztésében tesszük közzé a füzetet *Szeniczey Vilma Tessedik Sámuelről* címmel.

Szeniczey Vilma tanulmányát szövegűen, változatlanul tettük közzé, mindössze a helyesírás mai szabályaira

figyelemmel végeztünk javításokat. A kiegészítő jegyzetek – melyek megkülönböztethetők a szerző jegyzeteitől –, valamint a latin és a német nyelvű szövegrészek magyar nyelvű fordításai a szélesebb olvasóközönség számára is közelebb hozzák, jobban érthetővé teszik Szeniczey tanulmányát. A *Ruzicskay György* szarvasi festőművész *Tessedik Sámuel élete* c. rajzművéből beillesztett képek pedig hűen illusztrálják, és színesítik a füzetet.

A füzet a SZIE Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar, Békéscsaba–Szarvas–Gyula és a Tessedik Öreggazdász Egyesület közös kiadásában jelent meg 46 oldal terjedelemben Szarvason, a Digitális Kalamáris nyomtatásában 2013-ban. Az írást dr. Bukovinszky László nyugalmazott főiskolai tanár lektorálta.

Összeállította:

Dr. Sztó János

A rizstermesztés kezdetei Szarvason

Litauszký István pályája

Agrártörténeti füzetek 39., Szarvas, 2013, 54 oldal

A rizstermesztés hazai terjedésének kezdeteiről és a 20. század második negyedétől kezdődött dinamikus növekedéséről kapunk ízelítőt *dr. Molitorisz Pál* tanulmányának I. részében. A sikerekhez hozzájárultak a Békés megyei, ezen belül a Szarvas környéki kezdeményezések, különösen a „rizses” Litauszký család: „*A szarvasi határ déli, II. külkerületében, Kákán (...) volt a Litauszký család mintegy 50 kat. holdas birtoka, melyet további 150 kat. hold bérlettel egészítettek ki. Négy fiútestvér: György, (Fügedy) János, Pál és István apai közreműködés mellett kezdett először kisebb, majd egyre növekvő területen rizst termeszteni.*”

A tanulmány II. részében részletes képet kapunk a „rizses Litauszkýakkal” távoli rokonságot tartó Litauszký István hányatott sorsáról és szakmai eredményeiről. Bebizonyította, hogy Debrecenről mintegy 100 km-rel északabbra (Szomotorban) is lehet sikeresen rizst termelni. Sokoldalú személyiség volt, nemcsak a rizstermesztést terjesztette el kora Csehszlovákiájában, de délszaki növényeket is honosított. Mária leánya írásában így vall apjáról:

„Rendkívül színes egyéniség volt. Kezdetben festőművésznek készült. (...) Szarvason műkedvelő színelőadásokat szervezett, rendezett. Daljátékokat, népszínműveket, operetteket és rövid prózai műveket adtak elő. (...) Kezdeményezte a Tessedik szobor felállítását, a műkedvelő előadások bevételét felajánlotta e célra. A szobor felállítására 1942-ben került sor.”

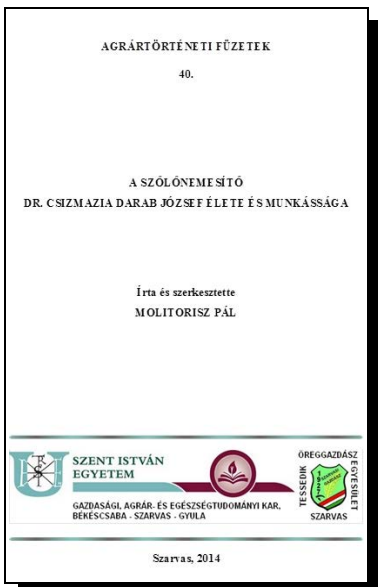
A füzet a SZIE Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar, Békéscsaba–Szarvas–Gyula és a Tessedik Öreggazdász Egyesület közös kiadásában jelent meg 54 oldal terjedelemben Szarvason, a Digitális Kalamáris nyomtatásában, 2013-ban. Az írást *dr. Gombos Béla* főiskolai docens lektorálta.

Beszerezhető a Kar Tessedik Sámuel Könyvtárában.

Összeállította: Dr. Sztó János

A szőlőnemesítő dr. Csizmazia Darab József élete és munkássága

Agrártörténeti füzetek 40., Szarvas, 2014, 92 oldal

E számunkban dr. Csizmazia Darab József (1918. július 15.–2013. szeptember 6.) szőlőnemesítő életútját mutatjuk be, aki 1938-ban szerzett képesített gazda oklevelet a Szarvasi M. Kir. Tessedik Sámuel Középfokú Gazdasági Tanintézetben. Édesapja képviselőként 2013. június 20-án fia Szarvason ünnepélyes körülmények között vehette át a Platina díszoklevelet. Büszkéek vagyunk rá, hogy a már világszerte elterjedt szőlőfajták nemesítője Szarvason kapta az alapokat.

1948-tól 1980-ig a Szőlészeti és Borászati Kutatóintézetben dolgozott. Betegségekkel szemben ellenálló, minőségi bort adó, rezisztens magyar szőlőfajták nemesítése volt a feladata, amelyek minimális vegyszeres kezelést igényelnek, ezért környezetkímélő módon és olcsóbban termeszthetők. Évtizednél hosszabb idő után jutott el az első reményteljes hibridig, amelynek még a kísérleti termesztésben bizonyítania kellett – ehhez Zala megyében kapott területet.

Ad astra per asperas! *Tövises az út a csillagokig.* Az idézett szállóige az ő munkásságára is igaz. Húsz évbe telt, míg az első hibridjét, a Zalagyöngyét üzemi termesztésre alkalmas fajtaként elismerték. Bejelentett szőlőfajtáinak száma összesen 39 (Alettától a Zalagyöngyéig), ebből napjainkban államilag elismert 14 fajta.

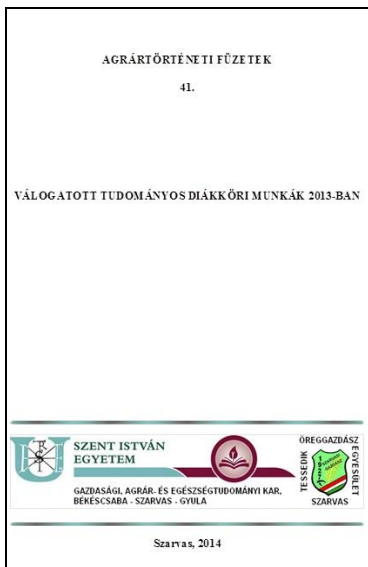
Kemény, következetes munkája a szőlő- és borkultúra színvonalának fejlesztése területén számos elismerést kapott. Neve felkerült az anyagi jutalommal nem járó Magyar Örökség-díjasok listájára, amit láthatatlan becsületrendnek is szoktak nevezni. – Sic Itur ad Astra!

Megjelent a SZIE Tessedik Campus és a Tessedik Öreggazdász Egyesület közös kiadásában, a Digitális Kalamáris nyomtatásában. Írta és szerkesztette dr. Molitorisz Pál, lektorálta dr. Bukovinszky László ny. főiskolai tanár.

Dr. Szitó János

Válogatott tudományos diákköri munkák 2013-ban

Agrártörténeti füzetek 41., Szarvas, 2014, 75 oldal

A SZIE Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar Tessedik Campus 2013. november 20-án Szarvason rendezte Tudományos Diákköri Konferenciáját. Két szekcióban összesen 14 hallgató mutatta be tudományos diákköri munkáját.

A Víz- és Környezetgazdálkodási szekcióban I. helyen végzett *Bocskai András* BSc/N/IV. évf. hallgató: *Belsőégésű motorok környezetvédelmi vonatkozásainak elemző vizsgálata* c. munkájával (Konzulens: *Dr. Mészáros Miklós* főiskolai docens). A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési szekcióban I. helyet kapott *Werb Ágnes* BSc/N/IV. évf. hallgató: *Városverseny, városi versenyképesség Kelet-Közép-Európában és tágabb környezetében* c. dolgozata (Konzulens: *Dr. Egri Zoltán* egyetemi adjunktus)

A két első helyezést elért dolgozat bemutatása

Bocskai András: Belsőégésű motorok környezetvédelmi vonatkozásainak elemző vizsgálata

Konzulens: Dr. Mészáros Miklós főiskolai docens

A dolgozat a hazai személygépkocsi állomány károsanyag-kibocsátásának egyre súlyosbodó környezetszennyező hatására irányítja az olvasó figyelmét. A belsőégésű motorok károsanyag-kibocsátásának elemzéséhez a KSH nyilvános tájékoztatási adatbázisát használta. Vizsgálta Magyarország személygépjármű-állományának korcsoport szerinti eloszlását, meghatározta az egyes Euro osztályokba tartozó benzinüzemű és dieselüzemű személygépjárművek számát. Modellszámításokat végzett az egy gépkocsi által egy év alatt kibocsátott káros anyag mennyiségének meghatározására 15 000 km/év átlagos futásteljesítmény feltételezésével.

Vizsgálódása alapján több megállapítást tesz, ezekből talán leginkább figyelemreméltó, elgondolkodtató, hogy a jelenlegi személygépkocsi-állomány benzinüzemű gépkocsijai 4,52-szor több káros anyagot bocsátanak ki, mint dieselüzemű társaik.

Werb Ágnes: Városverseny, városi versenyképesség Kelet-Közép-Európában és tágabb környezetében

Konzulens: Dr. Egri Zoltán egyetemi adjunktus

A dolgozat témája a városok versenyének, a városi versenyképességnek a vizsgálata Kelet-Közép-Európában és tágabb környezetében, különös tekintettel a térség volt szocialista országaiban végbement társadalmi és gazdasági változások hatásaira.

Sokoldalúan mutatja be a vizsgált térség városait, rámutat azok szerepére, térszerkezet átalakító hatásukra. Megbízható adatforrásra támaszkodva korszerű feldolgozási módszerekkel eredményeit igényesen ismerteti.

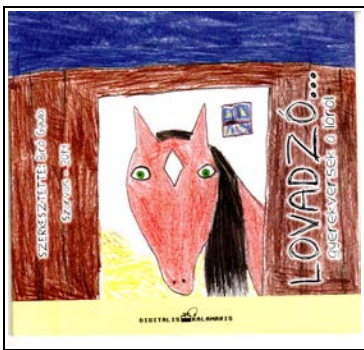
* * *

A Kar jogelődje és a Tessedik Öreggazdász Egyesület a közöttük megkötött együttműködési megállapodás célkitűzéseinek megfelelően lehetőséget biztosít a legjobb minősítést kapott tudományos diákköri dolgozatok közzétételére az Agrártörténeti füzetekben.

Összeállította: Dr. Szitó János

Lovadzó...gyermekversek a lóról

Szerkesztette Bíró Gyula, Digitális Kalamáris, Szarvas, 2014, 36 oldal

A Békéscsabai Jókai Színház a Ló évében, a *Lovak* című musical-táncjáték bemutatójához kapcsolódóan versíró pályázatot hirdetett. A „Lovakról-lovakhoz” téma a Gál Ferenc Főiskola Szarvasi Gyakorló Intézményének diákjait oly mértékben magával ragadta, hogy versek és illusztrációk egész sora született az inspirációra. A zsebnyi kötet 8 verset és 13 rajzot tartalmaz, köztük van a gyermek kategória győztes verse is. A verseskötet szerkesztője az intézmény

igazgatója, *Bíró Gyula* maga is próbálkozott versírással, s bár nem a rímek faragásában alkotott maradandót – ahogy ezt őszintén bevallja előszavában – szabadidejében ma is a költészet bűvöletében írja érdekesebbnél érdekesebb novelláit. A tehetséges tanulók felfedezését és kibontakoztatását minden lehetséges módon igyekszik segíteni, jelenkori „szívlenyomatukat” kézzel foghatóan megőrizni.

B. Kiss Attila főiskolai docens *Köszöntőjében* gyermek és ló megfoghatatlan kapcsolatának belső motivációira világít rá, s arra, miképpen bontakoznak ki a képek, történetek sora a megfelelő ritmus eltalálásával, mely magát az élményt hordozza. A kötet a szerzők rövid bemutatkozásával zárul, s néhány oldalon lehetőséget hagy az „*En lovas versem*” megírásához.

Paraszt Attiláné

Tolisz Teodóra: Az én pónim

*A papámtól kiskoromban
szülinapra pónit kaptam.*

*Létra nélkül mit a labda
Felpattantam a hátára.*

*Az én lovam olyan fűрге,
A gepárdot megelőzte.*

*Úgy dobogott négy patája,
Mint a kovács kalapácsa.*

*Sörénye fehér felhő,
Anyám arcszínéhez illő.*

*Felnyerített, én vihogtam, S még
gyorsabb iramra fogtam.*

*Lassan – kiáltott utánunk,
Ahogy nézte száguldásunk.*

*Pata koppan, szívünk dobban, Ilyen
volt ő kiskoromban.*

*Már nagy vagyok, ő meg kicsi,
Már nem tud engem cipelni.*

*Most anyával együtt nézem, lovam
öcsémmel nyergében.*

Szarvason történt 2013-ban

Január

02. A Szarvasi Járási Hivatal megkezdte működését, vezetője Gaál Roland.
03. Babák Mihály polgármester és az önkormányzati képviselők köszöntötték a sportvezetőket.
11. A legnagyobb adófizetőket fogadta és köszöntötte a Képviselő-testület.
- Sajtótájékoztató: a közbiztonság növelése, jogi segítségnyújtás.
12. Városi megemlékezés a doni áttörés 70. évfordulója alkalmából az Ótemetőben.
15. Szonátaest: Filharmóniai Hangverseny a Múzeumban.
16. Székely Mihály Szakképzési Alapítványi bálja az Árpád dísztermében.
20. A Magyar Kultúra Napja alkalmából ünnepi műsor a Művelődési Házban.
23. Gyekiczki Istvánné Piroska és Molnárné Czékus Anikó festményeit bemutató kiállítás a SZIE könyvtárban.
24. Testületi ülés. Témái: rendelet az Önkormányzat 2013. évi költségvetéséről, szervezeti és működési szabályzatáról; beszámoló a földhasznosításról, a sportcélú keret felhasználásáról; az Önkormányzat 2013. évi Közbeszerzési Tervének elfogadása; az önkormányzati bérlakások felújítási és karbantartási terve.
25. A KöröspART Fotóklub „Generációk egymás mellett” fotópályázatának eredményhirdetése a Városi Könyvtárban.
26. Ruzicskay György festőművész halálának 20. évfordulóján életmű kiállítás Gödöllőn.
- A vajdás diákok megyei bajnokok lettek a sakk diákolimpiai döntőn.
28. A Szolnoki Szimfonikus Zenekar vendégségben járt a SZIE Gyakorlóóvodában és Iskolában.
31. „Biztonságos hétköznapiak” 2012. évi KRESZ szabályváltozások ismertetése Podani Mihály oktató előadásában.
- Vitaforum – földtörvény.

Február

02. A mezőberényi Color Fotóklub munkáinak kiállítása a Múzeumban.
- Csaszivan Andrást, a Tessedik Táncegyüttes művészeti vezetőjét a Néptáncszövetség Művészeti vezetői nívódíjjal tüntette ki.
- Az Év Sportolója kitüntetésétje Nagy Noémi úszó és Konstantinovic Máté kajakos.
03. A Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola Farsangi mulatsága a Művelődési Házban.
- Benkás úszók a diákolimpia döntőjében.
05. Mesejáték: Robin a hó a Művelődési Központban.
- Kazinczy „Szép Magyar Beszéd” verseny területi fordulója a Városi Könyvtárban.
09. A Gyors- és Gépirók farsangi mulatsága a Civil Házban.
10. Szerelmem, Sárdy: előadás a Művelődési Központban.
12. Lackfi János író a Városi Könyvtár vendége, beszélgetőtárs dr. Kutas Ferenc.
14. Térségi versmondó verseny a Körös-szögi Civil Fórum szervezésében.
- Farsangi ünnepség a Szlovák Általános Iskolában.
15. Tóth Vera koncert a Művelődési Házban.
16. Vajda Péter Evangélikus Gimnázium farsangi mulatsága a Sportcsarnokban.
- A Katolikus Kör előadássorozatának témája: A szív, előadó Eperjes Károly.
- Curie környezetvédelmi emléktárgyverseny – területi döntő a Gimnáziumban.
- Tehetség nap a Művelődési Házban.
18. „A Jénai Ásványtani Társaság szellemi hatása” előadás a SZIE Pedagógiai Karán.

- 20. A Vajda Péter Evangélikus Gimnázium és a Rákóczi Szövetség történelmi versenye.
- „A kreatív gyerek” konferencia a SZIE Pedagógiai Karán.
- 21. Közmeghallgatás a 2013. év költségvetéséről.
- Testületi ülés. Témái: a 2013. év költségvetése; az önkormányzat szervezeti és működési szabályzatának tervezete; térítési díjak; szakmai és pénzügyi beszámoló a 2012. évi közfoglalkoztatásról.
- 22. Játékkiallítás a Múzeum dísztermében.
- A Kajak-Kenu Club évváró közgyűlése.
- A Tyr-kupa nemzetközi úszóversenyén érmetek szereztek a szarvasi fiatalok.
- 24. Schirilla György téli úszó-show bemutatója a jeges Körösben a Vízi Színház előtt.
- 26. „Barátunk az internet” – foglalkozássorozat a Városi Könyvtárban.
- 28. A Jégpálya ünnepélyes megnyitása.
- Az Úton sorozat részeként „Szlovénia színei” címmel Bódi Mária előadása.

Március

- 01. Startolt a közmunkaprogram.
- A Babilon TSE táncosai 14 dobogós helyezést szereztek.
- 02–09. Vajdas diákok a finnországi Joroinenben.
- 04. Ifjú zenészek avatása a Chován Kálmán Művészeti Alapiskola rendezésében.
- 07. Kocsis Csaba fotógrafikai tárlatát bemutatta a Múzeumban.
- Szamárcsel – gyermekszínházi előadás a Művelődési Házban.
- A szentesi asztalitenisz versenyen hét érmet szereztek a gyermek korosztály tagjai.
- A diákolimpia országos döntőjében aranyérmes lett a gyorsváltó.
- A diákolimpia aerobik versenyén országos döntőbe jutottak a szarvasiak.
- 08. Nőnap a Civil Házban.
- Babák Mihály polgármester tárgyalta a SZIE fenntartóváltásáról.
- Sajtótájékoztató a katasztrófavédelem munkájáról városunkban.
- 09. XVII. Bóbíta Alapítványi bál az Árpád Szállóban.
- A Körös-szögi Egyesület jogi-informatikai ismereteket adott át a civil szervezetek vezetőinek.
- A Művészeti Alapiskola „szobakoncertje” a Gyakorlóóvodában.
- A Japán Zenei Társaság elnöke a zenei képzést tanulmányozta a Gyakorlóóvodában.
- 12. Filharmóniai koncert a Múzeumban.
- Több tantárgyból országos döntőbe jutottak a vajdas diákok.
- 13. Dumaszínház a Cervinus Teátrumban.
- 15. Nemzeti ünnepi megemlékezés. Történelmi séta a szarvasi emlékhelyeken.
- 17. Medveggy Ákos a megyei asztalitenisz bajnokságon kiemelkedő eredményt ért el.
- 18–20. Az Evangélikus Egyház püspöki tanácsa és esperesi kara városunkban ülésezett.
- 19. Lulu – színházi előadás a Művelődési Házban.
- 20. Öntözei szakemberek tanácskozása a SZIE Tessedik Campusán.
- „A néptáncól a kánkánig” farsangi ünnepséget tartottak az Őszi napfény lakóinak.
- 21. Testületi ülés. Témája: a város előző- és az évi költségvetés módosítása.
- 22. „Víz-Hal-Ember” a Víz Világnapja rendezvény.
- A Körös-Maros Nemzeti Park és a HAKI rendezvényei a Víz Világnapján.
- Ruzicskay György festőművészre emlékezett a Ruzicskay Közalapítvány.
- 90. születésnapján Mészáros Imrénét köszöntötték az Önkormányzat nevében.
- 22–23. Szorgos hangyák napja az Arborétumban.
- 23. 100 év 100%-on, egy nap a hosszú, egészséges életért – rendezvény.
- 23. A „Föld Órája” akció.
- 25. Gyermekvédelmi tanácskozást tartott a Kistérségi Gyermekjóléti Intézmény.
- A Chován Kálmán Művészeti Alapiskola növendékhangversenye.

- A japán Sensei Shinji Tanaka 6. danos karatemester edzése Szarvason.
- 26. Tavaszköszöntő diákgála, a Székely Mihály Szakképző Iskola műsora a Művelődési Házban.
- Havas március köszöntött a városra.
- „Internet Fiesta 2013” a Városi Könyvtár kezdeményezésében.
- 27. Piroska és a farkas – gyermekszínházi előadás.
- Kistérségi rajz és meseíró pályázat eredményhirdetése a Civil Házban.
- 28. Sajtóbeszélgetés Mótyan Tiborral a Szlovák Önkormányzat elnökével a Novinkar nad Keresom szlovák nyelvű újság 15 éves fennállása alkalmából.
- Csikós Edina vette át Magyarország örökös szövetszervező bajnoka címet.
- 30. Győri Erzsébet Zsada sokszorosítható grafikai kiállítása a Múzeumban.
- 31. Húsvétvasárnapi ünnepi istentiszteletek az egyházakban.
- Húsvéti programok az Arborétumban.

Április

- 01. Hagyományos húsvéti vendégfogadás, verselés, locsolkodás a Tessedik Táncegyüttes táncosaival.
- 04. Körösök Völgye KHE – tájékoztató fórum az Ezüstszlői Községi Házban.
- 05. Sárarany Szalmaportán tartotta éves közgyűlését a Falusi Turizmusért Egyesület.
- A Tisza-völgyi Nemzetközi Kutatás-fejlesztési Klaszter tanácskozás a Bolza-kastélyban.
- Kolonics, a Sportlegenda című kiállítás a Múzeumban.
- 06. A Tessedik Öreggazdász Egyesület közgyűlése a Tessedik Campuson.
- Kalandozás a Zene Birodalmában a SZIE Gyakorlóiskolájában.
- 09. Közönségtalálkozó Varró Dániel íróval – beszélgetőtárs Szilvássy Orsolya – a Könyvtárban.
- 10. 24 órás Versmaraton a Művelődési Központban.
- Mini-Magyarország makettpark – megnyitó az Arborétumban.
- 11. A versmaraton díjkiosztó a Művelődési Központban.
- A Kertbarát Kör rendbe tette Tessedik síremlékét az Ótemetőben.
- Rendkívüli testületi ülés.
- 12. Zenés irodalmi délután – előadó Vezekényi György és Oncsik Valéria – a Városi Könyvtárban.
- A Magyar Kupa aerobik versenyén a szarvasiak arany- és ezüstérmesek lettek.
- 16. Randevű Párizsban, színházi előadás a Művelődési Házban.
- 17. Szlovák ételek bemutatója a Szlovák Kulturális Kör rendezésében.
- A Művészeti Alapiskola diákja Sinka Dominika I. helyezett a gyulai Szolfézs-versenyen.
- 18. Körös-szögi Civil Fórum képzési program ünnepélyes zárórendezvénye a Civil Házban.
- Asztalos Tanulmányi Verseny országos döntőjébe jutott a székelyes csapat.
- Testületi ülés. Témái: önkormányzati rendelet a 2012. évi költségvetés végrehajtásáról; Tájékoztató: a Katasztrófavédelmi Kirendeltség, a Tűzoltóparancsnokság, a Polgárőr Egyesület és a KOMÉP Kft. 2012. évi tevékenységükről és a 2013. évi feladataikról; beszámoló a „Gyermekház a Körös-szögi kistérségben” pályázati projekt megvalósításáról; éves összefoglaló jelentés a végzett ellenőrzésekről.
- Micimackó gyermekszínházi előadás a Művelődési Központban.
- 19. A Vajda Péter E. Gimnázium Gálaműsora a Művelődési Házban.
- Gyomaendrőd város bemutatkozása és kiállítása a Civil Házban.
- 20. Benka Gála az Ótemplomban.
- Hartay Csaba szarvasi költő Litera díjas lett.

- 21. Fülöp Csaba vajdás diák az Országos Számítástechnikai verseny döntőjébe jutott.
- 24. A Környezetvédő Egyesület közgyűlést tartott.
- 25. A székelyesek éjszakai akadályversenye az Erzsébet-ligetben.
- 26. „Test és lélek a 18-19. századi filozófiában” előadás a SZIE Pedagógiai Karán.
- 27. A Kertbarát Kör megrendezte évi házi bor- és kolbászversenyét.
- „A szív” – a Katolikus Kör előadássorozata a Múzeumban.
- A röplabda bajnokság eredményes szereplője a „Vidám nyerők”.
- Pappné Dankó Margitot, a város egyik „örök pedagógusát” 90. születésnapján köszöntötte Babák Mihály polgármester
- Az Úton sorozat részeként: Z(s)eppelel Salzbúrgban.

Május

- 01. Majális az Erzsébet-ligetben.
- Zenés ébresztő a városban.
- Sztárvendégek: Maksa Zoltán humorista és Vastag Csaba énekes.
- 02. Lakossági fórum a városrehabilitációról.
- 04. Ballagások a város középiskoláiban.
- Flórián-napi kiállítás a Tűzoltóság múltjáról és jelenéről a Múzeumban.
- A Diákolimpia országos döntőjének IV. helyezettjei Medvegy Dalma, Kunos Nóra és Pekár Edina.
- 09. Tavaszí zsongás a Fő téri Iskola rendezésében.
- 10. Az Év Múzeuma címet a Tiszazúgi Földrajzi Múzeum nyerte el, igazgatója a Szarvason élő Béres Mária.
- Ezüstérmes lett a HC Szarvas fiú utánpótlás kézilabdacsapata a megyei bajnokságon.
- Végzősök Bálját tartotta a SZIE Pedagógiai Kara az Árpád Szállóban.
- Szlovák Színjátszó Találkozó a Művelődési Központban.
- 11. A Szlovák Iskola Alapítványi Bálja.
- 12. Benkás színjátszók találkozója.
- 11–12. Elektronikai hulladék gyűjtése a KOMÉP szervezésében.
- 13. Tanévzáró hangverseny a Művészeti Alapiskolában.
- 15. Megjelent a Szarvasi Krónika 27. száma.
- 16. Vajdasok csapata a megyei Vöröskereszt versenyen II. helyezett lett.
- A Filharmónia ifjúsági előadása a Művelődési Házban.
- 17. Az Arborétum fejlesztésekről – dr. Hanyecz Katalin beszámolója a civil szervezeteknek.
- A Növények Napján mamutfenyő ültetés az Arborétumban.
- A SZIE Gyakorló Iskola Művészetek délutánja.
- 18. Előadás a kábítószer káros hatásairól; dr. Igriczi Zsuzsanna és dr. Kantiné Szín Mária.
- 18–20. Pünkösdi ünnepségek, istentiszteletek a város templomaiban.
- 21. Egykori óvodások a Szamóca csoportosok találkozója a Gyakorlóban.
- 22. Benkő Géza est – ahogy eddig nem ismertük.
- 22–24. X. Középiskolák Közlekedésbiztonsági Kupa: IV. helyezettek lettek a vajdas diákok.
- 24. Civil Gyermeknap és játékkiállítás a Civil Házban.
- Körös-szögi Civil Fórum Gyereknapi rendezvénye a Civil Házban.
- Művészeti Iskola kiállítása a Múzeumban.
- Az aquatlon bajnokságon országos döntőbe jutott Zalán Csaba edző 6 tagú csapata.
- 25. Gyermeknap rendezvények.
- 26. Angyal, avagy az igazság – Napra-Forgó Alkotóház.
- A Bendegúz Levelező Verseny országos döntőjébe jutottak a Szlovák Iskola tanulói
- 27. A Szlovák Tájház nyitott műhelyének átadó ünnepsége.
- 30. Testületi ülés. Főbb témái: az Önkormányzat I. negyedéves gazdálkodásáról; a Körös-

Volán Autóbuszközlekedési Zrt., a Körös-szögi Kistérség, a Cervinus Teátrum, a KOMÉP és a Gyermekélelmzési Nonprofit Kft. beszámolóit a 2012. évi feladataikról.

31. „Érték-rend, értékrend”- előadó Niedzielsky Katalin a Népújóság főszerkesztője, beszélgetőtárs dr. Sásné Balda Dorottya, közreműködött Sás Péter színművész.

Június

01. Nemzeti Összetartozás Napja a Gimnáziumban.
- 01–05. „Szöszmötölő” kézműves alkotótábor.
03. Kakaó-koncert a Művészeti Alapiskolában.
04. Trianoni megemlékezések.
 - Bíró Gyula könyvbemutatója, beszélgetőtárs dr. Szilvássy Orsolya.
 - Diákkonferencia a Művelődési Házban.
07. Ágoston Béla hangversenye „Oltári dudaszó” címmel az Újtemplomban.
08. Kemény Gizella tűzzománc alkotásainak kiállítása a Múzeumban.
 - „Pedagógus – szív – ember”, a Katolikus Kör előadássorozata a Múzeumban.
 - Harencsár László „Mesél az erdő” hangoskönyvének bemutatója a Könyvtárban.
 - Az aerobikos Magyar Kupa II. fordulóján bajnoki érmekeket szereztek a szarvasiak.
- 08–12. Fafaragó tábor a Művelődési Központ szervezésében.
10. Ünnepi könyvhét a Városi Könyvtárban. Harencsár László „Mesél az erdő” hangoskönyvének bemutatója, beszélgetőtárs dr. Kutas Ferenc.
11. Darvas László József Attila-díjas író bemutatkozása, beszélgetőtárs dr. Kutas Ferenc.
13. Cervinus Művészeti Fesztivál.
- 13–22. A dzsungel könyve – táncjáték a Vizi Színházban.
- 14–15. Vadvízi kuttyogató verseny a Szivornyánál.
15. Bemutató órlés a Szárazmalomban.
 - Turcsányi Katalin és Urbancsok Róbert alkotók képzőművészeti tárlatának megnyitása.
- 15–16. Ballagási ünnepségek, tanévzárók az általános iskolákban.
16. Színházavató Gálaest a Víziszínpadon, házigazda Babák Mihály polgármester és Fekete Péter színházigazgató.
19. Lakossági fórum a városrehabilitációról.
 - Melis György Emlékév alkalmából Kondacs Pál „Útban hazafelé” részletek előadása.
20. A Tessedik és a Balassi Táncegyüttes egy színpadon.
21. „Zöldövezet Díj” átadása a Környezetvédő Egyesületnek.
 - A Vajda Péter Evangélikus Gimnázium tanévzárója az Ótemplomban.
22. A SZIE Pedagógiai Kar diplomaátadó ünnepsége az Ótemplomban.
 - Múzeumok éjszakája.
 - „Szent Iván éji álom” a Művészeti Alapiskola előadása Múzeumban.
23. Gryllus Dániel gyermekműsora a Vizi Színházban.
 - Az Úszás Napján Európa-kupa versenyen dr. Darida András és Demeter Péter képviselte az úszókat.
27. Testületi ülés. Témái: a 2013. évi költségvetés módosítása – tervezet; a Képviselő-testület szervezeti és működési szabályzatának módosítása; a Történelmi Emléktű Kőalapítvány gazdálkodásáról és az alapító okirat módosításáról; beszámoló a Ruzicskay Kőalapítvány, a Gyógy–Termál Kft. I. negyedéves, az Önkormányzat 2013. II. félévi munkatervéről.
A testületi ülésen elfogadott költségvetés új összege 6 milliárd 51 millió 912 ezer Ft.
– a korábbi négyszereze lett.
28. A felújított Bírószög ünnepélyes átadása.
29. Homonnai Luca ezüstérmes lett az ifjúsági kajak-kenu Európa-bajnokságon.
- A XI. Repülő Barátok Találkozója a Kákai repülőtéren.

- „Meseautó” a Kecskeméti Katona József Színház előadása a Vízi Színházban.
- 30. A Kertbarát Kör évadzárója.

Július

- 01. Köztisztviselők Napja.
- Családi Nap a Vízi Színházban.
- „A kiskakas gyémánt félkrajcárja” mesejáték a Vízi Színházban.
- 01-07. Olvasótábor: Olvasásfejlesztő foglalkozások a biblioterápia eszközeivel a Könyvtár rendezésében.
- 02. Melis György emlékest.
- Mótyán Tibor és Clementis Tamás megnyitották a Melis György emlékkiállítását.
- Az Operaház makettjét Ókovács Szilveszter, az Operaház igazgatója avatta fel a Mini-Magyarország Makettparkban.
- Megjelent az Agrártörténeti füzetek 38. száma.
- 90. születésnapján Czesznak Mihályné Pálus Juditot köszöntötte Babák Mihály polgármester.
- 04. Átadásra került a Kossuth utcai felújított játszótér.
- 05. Frank Sinatra: A hang – a Jókai Színház és az Experi Dance társulat előadása a Vízi Színházban.
- 07. Bárka-est, műsorvezető Dr. Elek Tibor irodalomtörténész a Vízi Színházban.
- 08. Cseh Tamás és Bereményi Géza est a Vízi Színházban.
- 09. Testületi ülés. Főbb témái: az Önkormányzat I. negyedéves gazdálkodása; az önkormányzat vagyona és a vagyongazdálkodás szabályai; szociális ellátások.
- A rizstermesztés kezdetei Szarvason, megjelent Agrártörténeti füzetek 39. száma.
- A strandröplabda-bajnokságon a szarvasiak érmekeket szereztek.
- 11. Haitman Ildikó és Szabó Ila előadó estje a Vízi Színházban.
- 13. XVI. Aratónap Ezüstsztőlőben. Az V. kopjafaavatás az Összetartozás Emlék Parkban. Házigazda Závoda Ferenc.
- 13–22. A Cervinus Művészeti Fesztivál megnyitója. A Dzsungel könyve musical.
- 14. Robert Harling: Acélmagnóliák.
- 16. Happy – Junior Band 100 tagú német harmonika-zenekar koncertje.
- 90. születésnapján Novodomszki Pálnét köszöntötte Babák Mihály polgármester.
- 17. A felújított Kossuth téri játszótér ünnepélyes átadása.
- 19. „Bál a víz felett” a Szarvasért Alapítvány jótékonyági rendezvénye.
- 19–20. Körös-Kupa viadal, Sándor Tamás Kajak-kenu Emlékverseny a Holt-Körösön.
- 20. Civil Napok. A XI. Körös-szögi Civil Találkozó - Csabacsüd Falunap.
- „Az Isten” Szarvasi Alkotók közös kiállítása a Múzeumban.
- Szarvasi virágkötők kiállítása a Múzeumban.
- Musical és Rockopera Gála a Vízi Színházban.
- A Szarvasi Rezesbanda hangversenye.
- 23. Város Napja alkalmából ünnepi istentisztelet az Ótemplomban. Az Emlékkönl megemlékezés Szarvas újrateremtésének 291. évfordulójáról, ünnepi beszédet Babák Mihály polgármester és Mótyán Tibor a Szlovák Önkormányzat elnöke mondott.
- Rendkívüli Testületi ülés.
- Spiró György Prah című komédia Balogh Tamás szervezésében „Kocsmaszínházi előadás” a Tuja Vendéglőben.
- 25. Moulin Rouge színházi előadás a Vízi Színházban.
- Fábri János senior erőemelő a Luxemburgban megrendezett Európa-bajnokságon aranyérmet szerzett.
- „Szarvas kedvenc szilvás sütije” receptverseny a Szilvanapra.

Augusztus

- 02. Tóth Máté Miklós: A rögcsei csoda a Vízi Színpadon.
 - Új piaci iroda műszaki átadása.
 - Krasznai-Kis Eszter ezüstérmes lett a levelezés és jegyzőkönyv vezetés kategóriában.
 - Homonnai Luca a Kolonics György Emlékversenyen négy egyéni aranyérmet szerzett, bejutott az Olimpiai Reménységek versenyére.
- 02–04. Egymásért – Mindenki Európája, főszervező a Szlovák Önkormányzat.
- 06. Búzás Mihály Molnár Sándor Emlékplapot vett át a Városházán.
- 09–11. Halas Gasztronómiai Napok az Erzsébet-ligetben.
- 10. Ghymes koncert és DÍJÁTADÓ gála a Vízi Színházban.
- 15. Testületi ülés. Témái: a képviselő-testület szervezeti és működési szabályzatáról; a helyi jelentőségű természeti területek és helyi értékek védetté nyilvánítása; beszámoló a 2013. év I. félévi gazdálkodásáról és a Rendőrkapitányság tevékenységéről.
 - West Side Story a Vízi Színházban.
- 18. Záróprogram a II. Magyar Teátrum Nyári Fesztivál díjkiosztó és gálaműsora a Vízi Színházban.
 - Roszik Györgyné Kovács Zsuzsannát 90. születésnapján köszöntötték az Önkormányzat nevében.
 - A XVI. Kenumaron a Körösön.
 - A Szarvasi Kamarazenekar hangversenye a Bolza kastélyban.
- 19. Testületi ülés. Főbb témái: az önkormányzati rendelet a 2013. évi költségvetés módosításáról; az önkormányzati rendelet a temetőkről és a temetkezési tevékenységről szóló rendelet módosításáról.
 - Naplegenda, az Állami Népi Együttes fellépése a Vízi Színházban.
- 20. Államalapítás ünnepe. A Szent István Nap ünnepi szónoka Erdős Norbert megyei kormány megbízott.
- 21–24. Minisztériumok Nemzetközi Sporttalálkozója – Sportnap Szarvason, megnyitotta Fazekas Sándor Vidékfejlesztési miniszter.
- 23. Nagyanyáink konyhai titkai a Szlovák Tájházban.
- 24. A Szarvasért Alapítvány jótékonyági bevételeit Szirony Dóra és Frankó Ákos diákoknak adta tanulmányaik támogatására.
- 30. Dombvári Bence a Duisburgi kajak-kenu világbajnokságon a III. helyen végzett.
 - Sajtótájékoztató a városrehabilitációról.
 - A himzőszakkör munkáinak kiállítása a Múzeumban.

Szeptember

- 01-02. Ünnepélyes tanévnyitók az iskolákban.
- 06. Fényintónációk – kiállítás a SZIE Pedagógiai Karán.
- 07. A SZIE Pedagógiai Karának ünnepi tanévnyitó- és díszdiploma átadó ünnepsége az Ótemplomban.
 - Hartay Csaba: Lerepül a hülye fejetek című kötetének bemutatója a Granáriumban.
 - 45 éves Érettségi találkozót tartott az egykori 4.E osztály Molnár Zoltán osztályfőnökkel.
- 13–15. A XVI. Szarvasi Szilvanapok az Erzsébet-ligetben.
- 13. A XVI. Szilvanapot Babák Mihály polgármester nyitotta meg.
 - Irigy Hónaljmirigy koncert a Vízi Színházban.
 - Lelovits Ilona festőművész kiállítása a Múzeumban.
 - Sportdíjak átadása.
 - 55 éves érettségitalálkozó az egykori 4.A, 4.B, és 4.C osztályok – Lovász György

- osztályfőnökkel – a SZIE Pedagógiai Kar termeiben.
- Bemutató őrlés a Szárazmalomban.
- 14. A Ruzicskay Közalapítvány kiállítását rendezett Művészetek Nyári Táborának képeiből az Alkotóházban.
- Alföld Bike Kerékpártúra.
- Testvérvárosi delegációk a Szilvanapon.
- Fotókiállítás a Múzeumban.
- Látványkonyha – szilvás ételek főzése a polgármester közreműködésével.
- 14–15. Székely Mihály Iskola Szakmai Napok bemutatója.
- 16. Mobilitási Hét megnyitó az Arborétum főkapujánál.
- 17. A Nemzeti Kerékpáros Charta aláírása, Babák Mihály polgármester a Kerékpárosbarát Települések Országos Szövetségének nevében.
- 18–19. Közlekedésbiztonsági fórum és nap.
- 19. Testületi ülés. Főbb témái: a 2013. évi költségvetésről szóló rendelet módosítása; a KOMÉP Kft. beszámolója az út-, hid-, és járda üzemeltetéséről és fenntartásáról; a Gyógy- Termál Kft. I. féléves beszámolója. Bejelentések, zárt ülés.
- 20. Bringás reggeli és Családi nap a tiszta levegőn.
- Sajtótájékoztató a városközpont rehabilitációjáról.
- A Kulturális Örökség Napja a Gimnázium volt Könyvtárában.
- 21. „Biztonságos Bringa Nap”.
- Nótaműsor, rendezte a Mozgáskorlátozottak Egyesülete a Művelődési Házban.
- Motoros akrobatika show a Tesco parkolóban.
- 22. Európai Autómentes Nap.
- 26. Körös-menti TDM Turisztikai fejlődés stratégiájának bemutatója – Liget Hotel.
- 27. Rendkívüli Testületi ülés.
- Kutatók Éjszakája a HAKI-ban.
- 28. Szlovák Néptáncsoportok és Hagyományörző Együttesek Seregszemléje a Művelődési Központban.
- 29. Horgas Eszter fuvalaművész és a TALAMBA ütőegyüttes közös koncertje a Vízi Színházban.
- Fábri János újabb magyar bajnoki címet szerzett a masters III-as kategóriában.

Október

- 01. Az „Idősek Világnapján” az Ótemplomi Evangélikus Egyházközség istentiszteleten köszöntötte az időseket.
- 03. Sajtótájékoztatót tartott Lázár Zsolt esperes és Czinkóczy Mihály Ótemplomi Egyházközség felügyelője: új utak épülnek az Ótemetőben.
- 04. A Cervinus Teátrum bemutatta Shakespeare Szent Iván-éji álom komédiáját.
- Az Országos Könyvtári Napok alkalmából a Békés megyei Író – Körkép c. tárlatot megnyitotta a Városi Könyvtár.
- „Az én kedvenc állatom” – fotókiállítás a Gyakorlóban.
- Aerobikos szezonnyitóról érkeket hoztak a Blue Gym és a Lendület SC versenyzői.
- 05. Podani Milán és Varga Róbert motorosok érkeket szereztek a Hungaroringen.
- „Nőnek lenni jó” – egészségnapi előadások a Művelődési Központban.
- 06. Az Aradi vértanúkról – városi megemlékezés a Szent Klára templomban.
- 08. „Egészséges életmód a családban” címmel közönségtalálkozó Monspart Sarolta tájfutóval.
- 11. „Ha a kamrák beszélni tudnának...” – Mótán Tibor előadása a Városi Könyvtárban.
- Zenés irodalmi beszélgetés a Várnagy család előadásában a Múzeumban.
- 11–13. Dél-alföldi szlovák pedagógusok találkozója Szarvason.
- 12. Génus-kupán Pekár Edina és Medvegy Dalma arany-, Sebők Anett ezüstérmes lett.

- VII. Szarvasi töltőtkáposzta-főző és kolbászkészítő verseny a Piacsarnokban.
- Hungarien Open karateversenyen Ruzsinszki György tanítványai három arany- és egy bronzérmet szereztek.
- „Játsszunk most együtt”. Nagyszülők, szülők és gyerekek a társasjátékok mellett a könyvtárban.
- 14. Délután a legjobb – felnőtt színházi előadás.
- 16. Dr. Tóth Pál emléktáblájának avatása.
- 16–20. Az Ótemplomi Evangélikus Egyházközség evangelizációra hívta a város lakóit.
- 17. Hamupipőke – gyermekszínházi előadás a Művelődési Központban.
- Testületi ülés. Főbb témái: önkormányzati rendeletek a szociális igazgatásról, valamint a gyermekvédelmi ellátások helyi szabályozásáról; a Képviselő-testület a személyes gondoskodást nyújtó ellátásokról; a Szarvas és Vidéke Önkormányzati Hetilap működéséről, és a KOMÉP a lakásgazdálkodásról, a lakásbérleti díjak felülvizsgálatáról – beszámolók hangzottak el.
- Lukácsi László, a város főépítésze bemutatta a Vajda Péter Evangélikus Gimnázium új épületének terveit.
- 19. II. Vásártéri sokadalom – a Vásártéri Óvodában.
- A Szlovák Óvoda TÖKNAPI programja.
- 20. A Kulturális Örökség Napja a Gimnázium volt Könyvtárában.
- 22. A Magyar Köztársaság nemzeti ünnepe alkalmából városi megemlékezés, Babák Mihály polgármester köszöntőjével a Cervinus Teátrum színháztermében.
- 23. A Tessedik Öreggazdász Egyesület képviselői elhelyezték Lászlóffy István sírjánál az emlékezés koszorúját.
- 25. A Szlovák Tájház „új kalapot” kapott, nádazó szakemberek felújították a tetőt.
- Erdélyi Attila festőművész emlékkiállítása a Múzeumban.
- 26. Kalungu ütőegyüttes koncertje a Múzeumban.
- Az Andó László karate emlékversenyen Lovász Gergely aranyérmet szerzett.
- A Gimnázium tanulói folytatták a tanársírok gondozását.
- 27. Ünnepelesen aláírták a geotermikus fűtőrendszer felújítása I. ütemének szerződését.
- „Amikor a hóhért akasztják” – irodalmi est a Cervinus Teátrumban.
- 30. A Körös ASE asztalitenisz versenyzői megtartották a Körös Kupát.

November

- 04. Az 1956-os emlékműnél közös mécsesgyújtásos megemlékezés.
- Holle anyó – nyilvános főpróba a Művelődési Házban.
- 05. Holle anyó – premier – a Cervinus Teátrum és a Jókai Színház közös előadása.
- 06. Vetélkedő az Iskolai Könyvtárak Hónapja alkalmából az általános iskolai csapatok részvételével.
- 07. „Betyár és pandúr világ Szarvas térségében” dr. Seres István előadása a Múzeumban.
- „A köznevelés és a pedagógia időszerű kérdései” konferencia a SZIE Pedagógiai Karán, megnyitotta Erdős Norbert Kormány megbízott és dr. Lipcsei Imre dékán.
- 08. Szarvas Nyitott Tanulási Központ megnyitója a Tessedik u. 24-ben.
- 09. Márton napi családi nap a Múzeumban.
- Varga Róbert ezüst-, Podani Milán bronzérmes lett a Motorsport idénzáró versenyén.
- 12. Dumaszínház a Művelődési Központban.
- 13. Történelmi előadássorozat: „A magyar történelem jelentősebb csatái” a Múzeumban.
- Huszárik Nelli (Szlovák Iskola) meséje díjat kapott a Meseház zsűrijétől.
- 14. „Ablak a világra” könyvtárhasználati verseny az általános iskolák számára a Könyvtárban.
- 15. Nyílt nap a Vajdában.

16. Ovszák Judit grafikái a Múzeumban.
- A Csabacsúdi Foltos Tótok kiállítása a Múzeumban.
- A Szlovák Iskola énekkara arany minősítést szerzett a szlovák népdalok ünnepén.
- Az Aerobik Magyar Kupa döntőjét a Blue Gym rendezte az Alkotmány utcai Sportcsarnokban.
- Táncházas Családi Bábszínház a Művelődési Központban.
18. Művészeti Alapiskola – Kakaó-koncert.
19. Chován KMA növendékhangversenye.
21. Testületi ülés. Főbb témái: a Szlovák Önkormányzat tevékenysége – közmeghallgatás.
- „A geológiai, a filozófiai és az irodalom kölcsönhatásai a 18–19. században” című kötet bemutatója a SZIE Pedagógiai Karán.
- Füttyös és a Sárkány gyermekszínházi mesejáték a Cervinus Teátrumban.
- Gólyabál a SZIE Pedagógiai Karán.
- 22–24. Országos Szlovák Színjátész Találkozó a Művelődési Központban.
24. A Járasi Mentőcsoport eskütetele.
27. Melis György síremlékavatója a Farkasréti temető művészsarcellájában szarvasiak részvételével.
- Hair: musical a Cervinus Teátrumban.
28. „A Rákóczi-szabadságharc és a kuruc tisztikar” – Mészáros Kálmán előadása a Múzeumban.
29. A Kecskeméti Sakkszenyőről három érmet hoztak Patkó Lajos tanítványai.
- Városi úszóverseny a Gyógyfürdőben.
30. Országos Ifjúsági Szólótáncverseny elődöntő a Művelődési Házban.
- A Zenepavilon Adventi nyitánya.

December

01. I. Adventi gyertyagyújtás a Betlehemi jászolnál.
- Kézműves portékák vására.
- Műszaki átadás a felújított Zöldpázsit utcai Óvodában.
- Holle anyó a Cervinus Teátrumban.
03. Az Úton című soroza Svájcra szóló része. Előadó: Tóth Judit.
04. Szlovák régészeti emlékek kiállítása a Múzeumban.
- A Művészeti Alapiskola Kakaó koncertje.
- „Láthatatlan gigászok” Szklenár György előadása a Szarvasi Amatőrcsillagászok Baráti Köre szervezésében.
05. Mikulásváró a Törpi Könyvkuckóban.
06. Moha és Páfrány – Mikulásváró bábszínház a Művelődési Központban.
- A Baráti Körhöz érkezik a Mikulás a Civil Házba.
07. Nyílt napot tartott a Székely Szakképző Iskola.
- A Zenepavilon Adventi nyitánya.
- Szalagavató a Vajda Péter Evangélikus Gimnáziumban.
08. II. Adventi gyertyagyújtás a Betlehemi jászolnál.
- A Szarvasi Kamarazenekar hangversenye a Művelődési Házban.
- Kézműves portékák vására.
14. Adventi játszótér és kiállítás „Ne szemetelj!” szlogennel a NACSE szervezésében.
- A Vöröskereszt Véraladó Napi ünnepsége.
- Szalagavató a Székely Mihály Szakképző Iskolában.
- Öregdiákok Baráti Körének közgyűlése a Gimnáziumban.
15. Aerobikos Karácsonyi évszázó gála a Művelődési Házban.
- III. Adventi Gyertyagyújtás a Betlehemi jászolnál.
- A Betlehemi láng Szarvasra érkezett.

18. Lakossági fórum a közbiztonságról.
- 18–21. Iskolák karácsonyi ünnepségei.
19. Testületi ülés. Főbb témái: önkormányzati rendelet a 2013. évi költségvetés módosításáról; önkormányzati rendelet a temetőkről és a temetkezési tevékenység módosításáról.
21. Mindenki Karácsonya a Családsegítő szervezésében.
- A Zenepavilon Adventi nyitánya.
22. IV. Adventi gyertyagyújtás a Betlehemi jászolnál.
23. Advent hétköznapijai: „Angyali reggelek” az Ótemplomban.
29. A Fúvószenekar vidám évbücsúztató koncertje a Művelődési Központban.
31. Szilveszteri futás a Petőfi úti Sportsarnoktól.

A 28. szám munkatársai

Dr. Bakos János	ny. tud. munkatárs
Bedecs László	kritikus, irodalomtörténész
Brlás Attila	képeslapgyűjtő
Dr. Demeter László	fürdőigazgató
Dr. Hanyecz Katalin	az Arborétum igazgatója
Hartay Csaba	író, költő
Dr. Kutas Ferenc	ny. középiskolai tanár, szerkesztő
Dr. Kutasné Szarka Judit	ny. középiskolai tanár
‡Lelkes Pál	
Dr. Lesfalvi Tibor PhD	kormánytisztviselő, főosztályvezető
Dr. Lipcsei Imre PhD	főiskolai dékán
Dr. Molitorisz Pál	ny. városi vezető ügyész
Paraszt Attiláné	tanítónő
Dr. Reszkető Péter	ny. főiskolai docens
Dr. Rónyai András	HAKI kutatási igazgatóhelyettes
Dr. Szitó János	ny. vízépítő kutatómérnök
Tatai László	a SZVID felelős szerkesztője
Dr. Tímár Jánosné	ny. könyvtáros
Dr. Vitális György	ny. tanár, geológus, kandidátus

Tipográfia

Dr. Kutas Ferenc

Nyelvi lektor

Sztrehovszki Zsuzsa

Technikai munkatársak

Bohák Dóra	Roszik Anita
Védőné Gráfik Erzsébet	

Fotó

Babák Zoltán	Bakula János
Kutas Ferenc	Tatai László
	archív fotók

A Szarvasi Krónika Alapítvány Kuratóriuma

Dr. Demeter László fürdőigazgató, a Kuratórium elnöke
Kiszely Mihály ny. szövetkezeti elnök, gazdasági szakértő
Dr. Kutas Ferenc szerkesztő, a Kuratórium ügyvezetője

Tartalom

Jelenidőben

Országgyűlési képviselőválasztás 2014.....	4
Kitüntetettek (<i>Szerk.: Dr. Kutas Ferenc, Dr. Reszkető Péter és Tatai László</i>).....	6
A város legnagyobb adófizetői	20
Köztünk él: Beszélgetés Litauszky Györggyel (<i>Dr. Kutasné Szarka Judit</i>).....	21
Dr. Hanyecz Katalin: A Szarvasi Arborétum Parkerdő területének fejlesztése.....	33
Mini-Magyarország (<i>Szerkesztette: Dr. Kutas Ferenc</i>).....	37

Agrárkutatás Szarvason

Húsz év a HAKI élén. Beszélgetés Dr. Váradi Lászlóval (<i>Dr. Reszkető Péter</i>).....	40
Dr. Bakos János: A pontytenyésztő és nemesítő munka története és eredményei a Szarvasi HAKI-ban.....	50
Dr. Rónyai András: Tokhalak Szarvason.....	57

Múltunkat idézve

Dr. Timár Jánosné: A nagykönyvtár kincsei 9. rész (Földrajz).....	62
Dr. Lesfalvi Tibor: A szarvasi polgári intézmények együttműködéséről 2. rész.....	65

Elfelejtett szarvasiak

Dr. Molitorisz Pál: Molitorisz Adolf (1801–1855).....	69
---	----

Elődeink életéből

Dr. Kutasné Szarka Judit: Akik magukba szívták a föld szeretetét II. (Buzás Mihályné).....	77
Dr. Vitális György: A Fasori Ev. Gimnázium Szarvason érettségizett tanárai.....	86
Brlás Attila: Floch Alfréd, gróf Bolza Géza barátja.....	92

Vároštörténet képeslapokon

Brlás Attila: A szarvasi Gazdasági Tanintézet.....	97
--	----

Üzenet a múltból

Egy magánlevél 1941-ből (<i>Írta és szerkesztette: Dr. Kutas Ferenc</i>).....	101
Lelkes Pál: A szarvasi tanyai iskolák története 13. rész.....	105

In memoriam

Utószó egy munkás élethez: Dr. Marjai Gyula (1930–2013) (<i>Dr. Kutas Ferenc</i>)..	109
Egy kétnyelvű költő halálára. Blaskó Mihály (1941–2014) (<i>Dr. Kutas Ferenc</i>)....	111

Szemle

Nagy zsiványok; Hartay Csaba: Lerepül a hülye fejtek (<i>Bedecs László</i>)	114
Dr. Molitorisz Pál: Szarvasi emberek (<i>Előszó</i>).....	116
Dr. Molitorisz Pál: Molitorisz Adolf (<i>Dr. Reszkető Péter</i>).....	118
Dr. Molitorisz Pál: Iván bácsi. Praznóczy Iván pályája. (<i>Dr. Reszkető Péter</i>).....	119

Fetzer József: A Szarvasi Római Katolikus Egyházközség, a Szent Klára Plébánia története (<i>Paraszt Attiláné</i>).....	120
Formációk és metamorfózisok (<i>Dr. Lipcsei Imre</i>).....	121
Patkós Mihály: Konyhai halaskönyv (<i>Dr. Reszkető Péter</i>).....	122
Chován József: Gajdács Pál élete és munkássága (<i>Dr. Reszkető Péter</i>).....	122
Kállay Ferentz: Historiai értekezés (<i>Dr. Reszkető Péter</i>).....	123
Agrártörténeti füzetek 38. Szeniczey Vilma Tessedik Sámuelről (<i>Dr. Szitó János</i>).....	124
Agrártörténeti füzetek 39. A rizstermesztés kezdetei Szarvason (<i>Dr. Szitó János</i>).....	125
Agrártörténeti füzetek 40. A szőlőnemesítő dr. Csizmadia D. József (<i>Dr. Sz. J.</i>).....	126
Agrártörténeti füzetek 41. Válogatott TDK munkák... (<i>Sz.: Dr. Szitó János</i>).....	127
Lovadó... gyermekversek a lóról (Szerk.: Bíró Gyula) (<i>Paraszt Attiláné</i>).....	129
Szarvason történt 2013-ban (<i>Szerkesztette Dr. Kutasné Szarka Judit</i>).....	130

A címlapon

Tessedik Sámuel *A Paraszt ember Magyarországon (1784–1786)* c. művének faturendezési tervezetéhez készült címer látható. Tessedik reformgondolatainak foglalatosa. Képi része az egykori szarvasi parasztnép mezei foglalatosságait és az akkori szerszámokat ábrázolja. A felső, latin idézet fordítása: *"Imádkozzál, de dolgozzál, s az Isten is megsegít."* Az alsó felirat magyarul: *"Az embert gyermekkorától kezdve kell hozzászoktatni a tanuláshoz: ilyenformán folyamatosan gyarapítja ismereteit, s nemesebbé és szelídebbé válik az erkölce."*

A 27. szám megjelenéséhez adójuk egy százalékával hozzájárultak

Aszódi Antal, Dr. Aszódi Gabriella, Cseh Zsuzsanna, Kutas Béla (Szeged), Dr. Kutas Ferenc, ifj. Kutas Ferenc, Paraszt Attila, Paraszt Attiláné és mindazok, akiknek neve nem jutott a szerkesztőség tudomására.

A Krónika megjelenéséhez egyszeri támogatást nyújtottak

Csapó Imréné, Dr. Hanyecz Katalin, Holub Mária, Dr. Lesfalvi Tibor (Budapest), Litauszky György, Molnár Andrásné, Palotás Ádámné (Békéscsaba), Sztrahovszki Zsuzsa, Dr. Tímár Jánosné

Munkánkat hírközléssel segítették

Általános Informatikai Kft., Körös TV, Newjsag.hu, Szarvas és Vidéke.

Ára: 800 Ft

Tessedik és a szarvasiak

Részlet az Önéletírásból

Midőn a szokatlan szárazság folytán sem nyári sem téli időben nem akadt munkája a szarvasi népnek, és kender sem termett, a magam költségén Besztercéről egy mestert hozattam, ki a szegény leányokat gyapjúfonásra tanította. Tőlük eltanulták az anyák is, és csakhamar kétszázan foglalkoztak finomabb fonással. Egy év alatt 3 mázsa gyapjúból majdnem 7000 rőf szövetet készítettek, s e munkával 400 gyerek és felnőtt ember jutott kenyérhez. De mihelyt elmúlt a szükség, azonnal abbahagyták e keresetet és házipari foglalkozást.

Hogy a finom szövet készítése mennyire növeli az ország jólétét, azt bebizonyította Nagy Frigyes porosz király, aki Brabantból sok millió költséggel ügyes mestercsaládokat hozatott, így csupán Berlinbe 600 családot s házaikat örökre adómentessé tette. Jó fizetésen kívül jutalomban is részesült az, aki különösebb szorgalmat tanúsított, s a legszebb vagy a legtöbb munkát végezte. A szarvasi finom fonók sem az államnak, sem a községnek egy krajcárjába sem kerültek s elég lett volna, ha a szépen megindult mozgalmat nem gáncsolják el.

A kórház és a szegények háza számára övek óta gyűjtöttem egy alapot, amelyet egy ismeretlen jóltevő végrendeletében 200 forinttal növelt. Az egyházi gyűlés azonban 1817-ben úgy határozott, hogy az általam összegyűjtött alapot a szegények között szét kell osztani, mert, mint mondák, az őket illeti. Az alap így megsemmisült s a szegények házának felépítése elmaradt.